

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

UNIVERSITY OF MACEDONIA

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ**

«ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ»

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΔΕΣ)

ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΒΣΑΣ)

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ (ΑΔΙΣΠΟ)

**ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΛΙΤΣΑΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΥ ΚΟΡΟΠΟΥΛΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΕ ΤΙΤΛΟ:

**«Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΟΡΘΟΛΟΞΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΙ
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΠΟ ΤΟΝ
ΤΡΩΙΚΟ ΠΟΛΕΜΟ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ»**

Οκτώβριος 2015

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Κοροπούλης Χρήστος

ΣΥΝΟΨΗ

Η παρούσα διατριβή προσπαθεί να καταγράψει την θεωρία, τα δόγματα, τις στρατηγικές και σε ορισμένες περιπτώσεις, τις τακτικές των ανορθόδοξων επιχειρήσεων στο πέρασμα των ιστορικών χρόνων. Η μελέτη εστιάστηκε στον ανταρτοπόλεμο, που αποτελεί το κατεξοχήν προνομιακό πεδίο εφαρμογής των ανορθόδοξων επιχειρήσεων, ενώ εξετάστηκε σε εννοιολογικό κυρίως επίπεδο, και ο ψυχολογικός πόλεμος, ως υποστηρικτικό εργαλείο του ανταρτοπόλεμου. Καταβλήθηκε προσπάθεια, να αναδειχθούν και να μελετηθούν και οι δύο διαστάσεις του ανταρτοπόλεμου, δηλαδή τόσο οι μέθοδοι επιχειρησιακής λειτουργίας των ανταρτών, όσο και τα δόγματα αντιμετώπισης τους από ένα συμβατικό στρατό. Επίσης, καταγράφηκαν τα χαρακτηριστικά των μαχητών που συμμετέχουν σε μια τέτοια μορφή πολέμου, είτε πρόκειται για τις ειδικές στρατιωτικές δυνάμεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν, αλλά και σε πολλές περιπτώσεις να εφαρμόσουν τακτικές ανορθόδοξου πολέμου, είτε είναι οι αντάρτες μαχητές που αγωνίζονται για την επίτευξη των στόχων τους. Μικρή αναφορά, γίνεται και στην τρομοκρατία και τις ασύμμετρες απειλές, που καλούνται να αντιμετωπίσουν σήμερα τα κράτη με την βοήθεια των συμβατικών τους στρατιωτικών δυνάμεων. Τέλος, παρουσιάζονται δύο ιστορικά παραδείγματα ανταρτοπολέμου που απασχόλησαν, στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν, τον ελληνισμό· σε μια προσπάθεια να ανιχνευθούν οι «σωστές» και οι «λάθος» στρατηγικές εφαρμογής του ανταρτοπόλεμου.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	I
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	3
ΓΕΝΙΚΑ.....	3
ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ (ΕΕ) ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ	4
ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ.....	7
ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	7
ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.....	8
ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΣ.....	8
ΑΓΩΝΑΣ ΑΝΤΑΡΤΩΝ	8
ΑΓΩΝΑΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΑΝΤΑΡΤΩΝ.....	9
ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	9
ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΥΜΜΕΤΡΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ.....	9
ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	10
ΕΙΔΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ.....	12
ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ	13
ΑΜΕΣΗ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	16
ΠΡΩΤΟΓΟΝΗ ΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	18
ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΗ ΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	18
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑΣ	20
ΑΠΟ-ΑΠΟΙΚΙΟΠΟΙΗΣΗ	21
ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ.....	21
ΨΥΧΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ	23
ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ	25
ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ	26
ΤΟ ΕΠΙΚΑΙΡΟ ΤΩΝ ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	27
ΕΞΥΠΝΗ ΑΜΥΝΑ	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΣ - ΑΝΤΙΕΞΕΓΕΡΣΗ.....	31
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	31
ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ.....	32
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ	32
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ.....	34
ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ	34
ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ	35
SUN TZU	35
ΝΤΕΝΙΣ ΝΤΑΒΙΝΤΟΦ	35

CLAUSEWITZ	36
LIDDELL HART.....	38
ΜΑΟ ΤΣΕ-ΤΟΥΝΓΚ	38
ΕΡΝΕΣΤΟ ΤΣΕ ΓΚΕΒΑΡΑ	41
ΚΑΡΛΟΣ ΜΑΡΙΓΚΕΛΑ	42
GALULA DAVID: ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ – ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ – ΕΞΕΓΕΡΣΗ	43
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟ	45
SCHMITT CARL	45
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ.....	47
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ (COUNTERINSURGENCY)	49
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	49
ΔΟΓΜΑΤΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ	53
ΔΟΓΜΑ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ	53
ΡΩΣΙΚΟ ΔΟΓΜΑ	53
ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΔΟΓΜΑ.....	53
ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΔΟΓΜΑ	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	57
ΓΕΝΙΚΑ.....	57
ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	59
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	59

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	59
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΕΔΙΟΥ ΜΑΧΗΣ.....	60
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ	60
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ	60
ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ	63
ΕΟΚΑ.....	63
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΜΦΥΛΙΟΣ.....	64
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	69
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	71
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ – ΜΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ	73

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο σκοπός της παρούσας διατριβής είναι, να ανιχνεύσει τις θεωρητικές προσεγγίσεις των ανορθόδοξων επιχειρήσεων και να καταγράψει τις εφαρμογές τους στην στρατηγική από την απαρχή της ιστορίας μέχρι και την σημερινή εποχή. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται μια προσπάθεια να καταγραφούν, τα δόγματα και οι τακτικές του ανταρτοπολέμου αλλά και της αντιμετώπισης αυτού, καθώς αυτό το είδος του πολέμου αποτελεί το κατεξοχήν πεδίο, μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι ανορθόδοξες επιχειρήσεις. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στον ψυχολογικό πόλεμο, καθώς σύμφωνα με την άποψη του γράφοντα, είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τις στοχεύσεις των ανορθόδοξων επιχειρήσεων, ενώ γίνεται και μια προσπάθεια αποτίμησης της στρατηγικής του ανταρτοπολέμου μέσω δύο ιστορικών παραδειγμάτων που ταλάνισαν στο παρελθόν τον ελληνισμό. Ο γράφων, αν και στρατιωτικός, δεν υπήρξε ποτέ μυημένος στις τακτικές των ανορθόδοξων επιχειρήσεων· η συμμετοχή του, όμως σε κάποιες αποστολές του έδωσε την δυνατότητα, έστω και περιστασιακά, να έρθει αντιμέτωπος με κάποιες από αυτές. Στο παράρτημα αυτής της διατριβής, γίνεται μια προσπάθεια του γράφοντος, να αφηγηθεί το βίωμα της δικής του πραγματικότητας σε σχέση με το υπό μελέτη θέμα.

Στο πλαίσιο αυτό, στο πρώτο κεφάλαιο της διατριβής παρατίθεται η έννοια των ανορθόδοξων επιχειρήσεων και γενικότερα των ειδικών επιχειρήσεων, μέσα από το ισχύον Ελληνικό Στρατιωτικό Δόγμα. Στην συνέχεια, γίνεται μια συνοπτική περιγραφή των διαστάσεων των Ειδικών Επιχειρήσεων που αφορούν κυρίως τον ανταρτοπόλεμο, αλλά επεκτείνονται και στον ψυχολογικό πόλεμο, την τρομοκρατία, τις ασύμμετρες απειλές και κάποια άλλα δευτερεύοντα πεδία άσκησης ανορθόδοξων τακτικών. Το πρώτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την καταγραφή της ειδικής αποστολής, της εκπαίδευσης, του εξοπλισμού και των τακτικών των ειδικών δυνάμεων, που καλούνται είτε να αντιμετωπίσουν, είτε να εκτελέσουν ανορθόδοξες επιχειρήσεις.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, καταγράφεται περιληπτικά, η ιστορική εξέλιξη των ανορθόδοξων επιχειρήσεων, από την πρωτόγονη φάση του πολέμου μέχρι και την σημερινή εποχή. Η ιστορική καταγραφή, επιβεβαιώνει την αέναη και κυκλική

εμφάνιση των εξεγέρσεων και των ανορθόδοξων τακτικών, με διαφορετικό «ιδεολογικό μανδύα» και κίνητρα ανά ιστορική περίοδο, στην εξέλιξη του πολεμικού φαινομένου. Επίσης, αναζητείται το επίκαιρο των ανορθόδοξων επιχειρήσεων στο σημερινό στρατιωτικό-πολιτικό πεδίο και καταγράφονται επίσης κάποιες νέες τάσεις που ακολουθούνται από τις στρατιωτικά μεγάλες δυνάμεις, όπως είναι η διάσταση της έξυπνης άμυνας.

Το τρίτο κεφάλαιο της διατριβής είναι το πιο εκτεταμένο και είναι αφιερωμένο στον ανταρτοπόλεμο και στην αντι-εξέγερση. Συγκεκριμένα αναλύονται τα χαρακτηριστικά του ανταρτοπολέμου, η στρατηγική και οι θεωρίες του μέσω από το έργο των στρατιωτικών και θεωρητικών στρατηγιστών του παρελθόντος (από τον Sun Tzu έως τον D. Gallula). Θεωρήθηκε ενδιαφέρον και καταγράφηκε, ένα είδος φιλοσοφικής και ιδεολογικής κριτικής του ανταρτοπολέμου, μέσα από την «ματιά» δύο θεωρητικών της νεώτερης εποχής (C. Shmitt και Π. Κονδύλη). Μέσα από τις προσεγγίσεις τους μπορεί εύκολα να κατανοήσει κανείς, τις εκ διαμέτρου αντίθετες ιδεολογικές τους αφετηρίες. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την περιγραφή των δογμάτων αντιμετώπισης του ανταρτοπολέμου, τόσο στο μακρινό ιστορικό παρελθόν, όσο και στην νεότερη εποχή.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της διατριβής, εξετάζονται οι παράμετροι του ψυχολογικού πολέμου μέσα από το αντίστοιχο Ελληνικό Στρατιωτικό Δόγμα και γίνεται μια προσπάθεια εμβάθυνσης στα είδη των ψυχολογικών επιχειρήσεων, των τεχνικών προπαγάνδας και αντιπροπαγάνδας και στα αποτελέσματα, που αυτές μπορούν να επιφέρουν στα ακροατήρια στόχους. Το τελευταίο κεφάλαιο της διατριβής, προσπαθεί μέσω αποκλειστικά της ξένης βιβλιογραφίας, να ανιχνεύσει τις στρατηγικές του ανταρτοπολέμου και της αντι-εξέγερσης που ακολουθήθηκαν στις περιπτώσεις της αντίστασης της ΕΟΚΑ εναντίων των Βρετανών στην Κύπρο και στον Ελληνικό εμφύλιο. Η ιστορική καταγραφή των γεγονότων, δεν υπήρξε κύριο μέλημα του γράφοντα, καθώς αφενός αυτά είναι λίγο έως πολύ γνωστά, αφετέρου οι μνήμες είναι σχετικά νωπές και δεν έχουν, κατά την άποψη του, ακόμη καταγραφεί επιστημονικώς ορθά και αμερόληπτα. Η χρησιμοποίηση ξένης βιβλιογραφίας, επελέγη έτσι ώστε, να είναι αποστασιοποιημένη από τον όποιο ιδεολογικό υποκειμενισμό, και η ανάλυση εστιάστηκε στην θετική και την αρνητική αποτίμηση των εφαρμοσθέντων στρατηγικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ

Ως ανορθόδοξες ορίζονται οι επιχειρήσεις κατά τις οποίες ένας μικρός αριθμός στρατιωτικών δυνάμεων προκαλεί μεγαλύτερη καταστροφή στον αντίπαλο της, από αυτήν που θα μπορούσε να επιτύχει χρησιμοποιώντας συμβατικό οπλισμό και τακτικές. Στρατηγικός σκοπός των ανορθόδοξων επιχειρήσεων είναι είτε η πρόκληση σημαντικών υλικών καταστροφών στις υποδομές του αντιπάλου είτε η δημιουργία μεγάλων ανθρώπινων απωλειών σε αυτόν, προσδοκώντας την ραγδαία πτώση του ηθικού του αντιπάλου. Ταυτόχρονα οι αντικειμενικοί αυτοί σκοποί προϋποθέτουν το όσο το δυνατόν μικρότερο κόστος τόσο σε έμψυχο δυναμικό όσο και σε υλικές φθορές για τις ημέτερες δυνάμεις (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 308).

Ο αριθμός των στρατιωτικών δυνάμεων που συμμετέχουν στις ανορθόδοξες επιχειρήσεις επιβάλλεται να είναι ολιγομελείς και να διαθέτουν ελαφρύ οπλισμό για χρήση από κοντινή απόσταση, προκειμένου να είναι ευέλικτες και να μπορούν να επιτύχουν τον απαραίτητο αιφνιδιασμό και την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη πρόκληση σύγχυσης στο στρατόπεδο του αντιπάλου. Βασική επίσης προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση της αποστολής αποτελεί η δυνατότητα αυτών των ομάδων, να μην γίνονται αντιληπτές μέσω της όρασης κυρίως ή και της ακοής από τον αντίπαλο. Ένας σημαντικός επίσης παράγοντας που προκρίνει τις ανορθόδοξες πολεμικές επιχειρήσεις ως κύρια στρατηγική επιλογή είναι το χαμηλό κόστος τους, μία διάσταση που βρίσκεται σε αρμονία με τις σύγχρονες κοινωνικές τάσεις και απαιτήσεις για αντιμετώπιση των σύγχρονων απειλών με τις λιγότερες ανθρώπινες και υλικές απώλειες (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 309).

Πιο συγκεκριμένα, το μεγάλο οικονομικό κόστος των πολεμικών επιχειρήσεων σε συνδυασμό με την διεύρυνση της φύσεως των σύγχρονων απειλών¹ καθιστούν τις συμβατικές τακτικές πολέμου οικονομικά ασύμφορες και κοινωνικά επιζήμιες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ταυτόχρονη εμπλοκή των ΗΠΑ στα δύο

¹ Ηλεκτρονική τρομοκρατία, κλιμάκωση διακρατικού ανταγωνισμού λόγω κλιματολογικών αλλαγών και μείωσης των φυσικών πόρων, διασπορά πυρηνικών όπλων σε κράτη-παρίες και τρομοκρατικές οργανώσεις κ.α.

μέτωπα του Αφγανιστάν και του Ιράκ, που απορρόφησαν μεγάλο μέρος του ετήσιου προϋπολογισμού και απομείωσε τη δυνατότητα του να ανταποκριθεί στην διανομή κοινωνικών πόρων στους Αμερικάνους πολίτες. Παρόμοιες επιπτώσεις υφίσταται και το Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς ως «αδελφό» κράτος των ΗΠΑ, το ακολούθησε πιστά στις στρατιωτικές δράσεις που προέκυψαν. Έρχεται λοιπόν, ως φυσική συνέπεια της μείωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών και της αύξησης των έμψυχων απωλειών, η κατακόρυφη επίσης αύξηση της αντιπολεμικής ρητορείας στο εσωτερικό αυτών των κρατών (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 310-311).

Στην ελληνική στρατιωτική πραγματικότητα, οι ανορθόδοξες επιχειρήσεις φέρουν τον τίτλο των «Ειδικών Επιχειρήσεων (ΕΕ)», τμήμα των οποίων αποτελεί ο ανορθόδοξος πόλεμος. Η πολυπλοκότητα και η ιδιομορφία του σύγχρονου επιχειρησιακού περιβάλλοντος, έχει καταστήσει τις ΕΕ αναπόσπαστο μέρος των ελληνικών στρατιωτικών επιχειρήσεων. Πρόκειται για μια μορφή επιχειρήσεων μεγάλης ακρίβειας, που μπορούν να προσδώσουν τα επιθυμητά αποτελέσματα και να εκπληρώσουν τους Αντικειμενικούς Σκοπούς (ΑΝΣΚ) που έχουν τεθεί από την πολιτική ηγεσία, όταν οι συμβατικές δυνάμεις αδυνατούν να το κάνουν ή η χρησιμοποίησή τους κρίνεται ότι είναι ασύμφορη τόσο στο οικονομικό όσο και στο επίπεδο των έμψυχων απωλειών. Οι ΕΕ δύναται να εφαρμοστούν τόσο κατά την περίοδο μίας κρίσης όσο και κατά τη διάρκεια του πολέμου. Στην περίοδο της κρίσης χρησιμοποιούνται για την έγκαιρη προειδοποίηση και τον έλεγχο αυτής από τις φίλιες δυνάμεις, ενώ στον πόλεμο γίνεται εκμετάλλευση του συνόλου των αποστολών που δύναται να τους ανατεθούν.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Οι διαφορές των ΕΕ σε σχέση με τις συμβατικές, μπορούν να εντοπιστούν στο μεγαλύτερο φυσικό και πολιτικό ρίσκο που αναλαμβάνεται κατά τη διεξαγωγή των πρώτων, στην πρωτοτυπία του τρόπου προσέγγισης και ανάπτυξης τους για την επίτευξη των ΑΝΣΚ, στον μεγάλο βαθμό ανεξαρτησίας κινήσεων και σύνδεσης με τη φίλια υποστήριξη αλλά και στην ύπαρξη απαραίτητων επιχειρησιακών πληροφοριών και εξειδικευμένου οπλισμού για την επιτυχία της αποστολής τους. Αυτές οι διαφοροποιήσεις μπορούν, υπό προϋποθέσεις και κατά περίπτωση, να καταστήσουν τα ολιγομελή τμήματα των ΕΕ ικανά να επιφέρουν σημαντικά αποτελέσματα, τα οποία θα απαιτούσαν αναλογικά πολύ μεγαλύτερες συμβατικές δυνάμεις. Η επιτυχής

διεξαγωγή των ΕΕ, θεμελιώνεται και βασίζεται τόσο στην ευκαμψία και διακριτικότητα αυτών των ολιγομελών ομάδων, όσο και στις δεξιότητες των ατόμων που τις απαρτίζουν, όπως είναι η τόλμη, ο αυτοσχεδιασμός, η εφευρετικότητα, η πρωτοβουλία κ.α. Η εκτέλεση μυστικών, συγκαλυμμένων ή φανερών επιχειρήσεων των ομάδων αυτών, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την υποστήριξη των συμβατικών επιχειρήσεων, την επέκταση των επιχειρήσεων εντός της εχθρικής περιοχής ή τη συνέχιση τους εντός μιας περιοχής που βρίσκεται υπό τον έλεγχο του εχθρού, αλλά και την επίτευξη ειδικών ΑΝΣΚ (Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ 2014, Κεφ. 1).

Συνοψίζοντας και αν θέλαμε να δώσουμε έναν ακριβή ορισμό των ΕΕ, θα κάναμε λόγο για στρατιωτικές δραστηριότητες που αναλαμβάνουν ειδικά επιλεγμένες, οργανωμένες, εκπαιδευμένες και εξοπλισμένες δυνάμεις, που χρησιμοποιούν τακτικές και τρόπους ενεργείας, που δεν συνηθίζεται να ακολουθούνται από τις συμβατικές δυνάμεις. Οι περιοχές άσκησης των επιχειρήσεων τους μπορεί να είναι εχθρικές, απαγορευμένες ή πολιτικά ευαίσθητες και αυτές διεξάγονται ανεξάρτητα ή σε συνδυασμό με επιχειρήσεις συμβατικών δυνάμεων, για να επιτύχουν πολιτικούς, στρατιωτικούς, ψυχολογικούς και οικονομικούς σκοπούς. Όλοι αυτοί οι ΑΝΣΚ μπορεί πιθανόν να απαιτούν μυστικές, συγκεκριμένες ή διακριτικές ενέργειες και να συνοδεύονται από την αποδοχή ενός βαθμού φυσικού και πολιτικού ρίσκου που δύσκολα θα μπορούσαν να διεξάγουν οι συμβατικές δυνάμεις ενός κράτους (Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ 2014, σ. 1-1).

Οι ΕΕ μπορεί να είναι οικονομικές, αλλά ενέχουν κινδύνους. Η επιτυχία δεν είναι εγγυημένη σε οποιαδήποτε στρατιωτική επιχείρηση, και ένας πολύ σημαντικός στρατηγικός κίνδυνος είναι η ταπείνωση του κράτους, στην περίπτωση που δεν επιτευχθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η ταπείνωση μετά από μια αποτυχία μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες, τόσο πολιτικά όσο και στρατιωτικά. Ένα παράδειγμα είναι η αποτυχημένη απόπειρα από τις αμερικανικές δυνάμεις για τη διάσωση των Αμερικανών ομήρων από το Ιράν το 1980 επιβεβαιώνοντας, την κρατούσα τότε άποψη, ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ) δεν μπορούσαν να είναι στρατιωτικά αποτελεσματικές ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο του Βιετνάμ. Ένα άλλο παράδειγμα αποτελεί, η καθυστερημένη αντίδραση και η μη ικανοποιητική απόδοση των δυνάμεων ΕΕ της Εθνικής Φρουράς ασφάλειας της Ινδίας κατά τη διάρκεια των τρομοκρατικών επιθέσεων του 2008 στην Βομβάη. Και στις δύο

περιπτώσεις, η αποτυχία οδήγησε σε πολύ αρνητική κριτική από τα μέσα ενημέρωσης, σε διερευνήσεις επιτροπών για την αποτυχία και πολιτική κρίση (Britannica 2012).

Όπως αναφέρθηκε, με την χρησιμοποίηση των ΕΕ επιδιώκεται η οικονομία δυνάμεων σε έμπυχο υλικό και η επίτευξη αποτελεσμάτων αντιστρόφως ανάλογων του μεγέθους των χρησιμοποιούμενων δυνάμεων. Επίσης αναζητείται η διεύρυνση των εναλλακτικών επιλογών που θα μπορούσαν να διατεθούν για την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος και σε πολλές περιπτώσεις η δυνατότητα μεταφοράς υπό ευνοϊκές συνθήκες των επιχειρήσεων στην εχθρική περιοχή, για την απόκτηση στρατηγικού πλεονεκτήματος και εξασφάλιση της πρωτοβουλίας των ενεργειών. Το προσωπικό που στελεχώνει αυτές τις ολιγομελείς ομάδες των ΕΕ θα πρέπει να είναι εξειδικευμένο, άριστα εκπαιδευμένο, να διαθέτει εμπειρία ισχυρή θέληση και ψυχική αντοχή καθώς οι αρνητικές συνέπειες που μπορεί να προκύψουν, σε περίπτωση αποτυχίας ή αποκάλυψης της αποστολής, δεν μπορεί να θεωρηθεί αμελητέος.

Το 1977 οι δυνάμεις ΕΕ της Δυτικής Γερμανίας κατάφεραν να απελευθερώσουν τους 90 ομήρους αεροπειρατείας που συνέβη στο Μογκαντίσου της Σομαλίας, με μόλις μια απώλεια. Παρόμοια προσπάθεια με συμβατικές στρατιωτικές πιθανόν να ήταν αδύνατη για πολιτικούς λόγους, και αναμφίβολα θα είχε οδηγήσει σε σημαντικά υψηλότερες απώλειες τόσο μεταξύ των ομήρων όσο και των δυνάμεων διάσωσης. Δεδομένης της υψηλής απόδοσης που επιδεικνύουν στην αντιμετώπιση κινδύνων που εμφανίζουν αυξημένο πολιτικό ρίσκο, οι ΕΕ έχουν αποκτήσει ιδιαίτερη αξία για τους πολιτικούς και στρατιωτικούς ιθύνοντες, τόσο σε στρατηγικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο, ως μια χαμηλού κόστους μέθοδος αντιμετώπισης σοβαρών καταστάσεων με υψηλή πιθανότητα επιτυχίας (Britannica 2012).

Η συμβολή τους στην πολιτική και στρατιωτική ηγεσία είναι ιδιαίτερα μεγάλη, αφού τους δίνουν την ευελιξία να αντιδρούν επιλεκτικά, ευέλικτα και με αξιόπιστα σε χρόνο, τόπο και με μέσα που επιθυμούν. Έτσι λειτουργούν αποτρεπτικά και στερούν τη δυνατότητα στον αντίπαλο να μπορεί δημιουργεί και να ελέγχει κρίσεις ή να εξαπολύει ασύμμετρες απειλές. Ουσιαστικά σε περίοδο ειρήνης, έντασης ή κρίσης αποτελούν εργαλείο που συνδράμει στην προβολή ισχύος μιας χώρας, ενώ κατά την πολεμική περίοδο δύνανται να αποκρούσουν την επιθετικότητα, να επιβάλουν και να εγκαθιδρύουν τη ειρήνη ή και να τερματίζουν μια σύγκρουση. Δεν

πρέπει να παραγνωρίζεται και ο επικουρικός ρόλος τους στο μεταπολεμικό περιβάλλον για την επιβολή, εγκαθίδρυση και διατήρηση της ειρήνης.

Μειονέκτημα όμως αποτελεί η Επιμελητεία Πολέμου κατά τις ΕΕ, καθώς αντιμετωπίζονται σοβαρά προβλήματα στην αναπλήρωση των ανθρώπινων απωλειών, τον ανεφοδιασμό και την υγειονομική υποστήριξη των ομάδων. Αυτό το στοιχείο καθιστά τις δυνάμεις των ΕΕ ακατάλληλες στο να αναλάβουν αποστολές χωρίς ανάλογη προπαρασκευή. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι ΕΕ λαμβάνουν χώρα σε εχθροκρατούμενο ή εχθρικό έδαφος, χρησιμοποιώντας μικρό αριθμό προσωπικού σε σχέση με τον εχθρό, ο κίνδυνος που συνδέεται με την τακτική αποτυχία μπορεί να είναι ο θάνατος των εμπλεκόμενων δυνάμεων.

ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ

Οι ΕΕ μπορούν να δώσουν στον επιχειρησιακό Διοικητή την δυνατότητα να προσβάλει τη θέληση του αντίπαλου να αντισταθεί, με πολλούς τρόπους. Σημαντικότερος εξ' αυτών, αποτελεί η τακτική της παραπλάνησης με την οποία δημιουργείται στον αντίπαλο η εντύπωση ύπαρξης μεγάλου όγκου φίλιων δυνάμεων. Επίσης επέρχεται η μείωση του ηθικού του εχθρού, καθώς αντιλαμβάνεται ότι δεν υπάρχουν περιοχές στις οποίες θα είναι ασφαλής και ότι οι δυνάμεις του θα αποτελούν συνεχώς αντικείμενο της φίλιας προσβολής, οπουδήποτε και οποτεδήποτε. Ο ελαφρύς οπλισμός και η μη επαρκής υποστήριξη αυτών των ομάδων, νομοτελειακά τις καθιστούν ανίκανες να διατηρήσουν το πλεονέκτημα εναντίον μίας μεγαλύτερης συμβατικής δύναμης για μεγάλο χρονικό διάστημα· έτσι ο χρόνος είναι ένας ιδιαίτερα κρίσιμος παράγοντας για την επιτυχία της ανατεθείσας αποστολής (Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ 2014, Κεφ. 1).

ΑΠΟΣΤΟΛΕΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Τα κύρια έργα των Ειδικών Επιχειρήσεων σύμφωνα με το Ελληνικό Διακλαδικό Δόγμα, αποτελούν η Ειδική Επιτήρηση – Αναγνώριση, οι Άμεσες Επιθετικές Ενέργειες, οι Ενέργειες Στρατιωτικής Υποβοήθησης και ο Ανορθόδοξος Πόλεμος. Σημαντικό κομμάτι των ΕΕ αποτελούν ειδικότερα οι καταδρομικές ενέργειες, οι ενέδρες και οι προσβολές ακριβείας σε κρίσιμες δυνατότητες του εχθρού, όπως είναι οι γραμμές συγκοινωνιών, τα στρατηγικά οπλικά συστήματα, τα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης και ή εξουδετέρωση υψηλής αξίας προσωπικού.

Για την επιτυχή υλοποίηση τους, απαιτείται φαντασία στη σχεδίαση, ύπαρξη εναλλακτικών τρόπων επανόδου των δυνάμεων που εμπλέκονται, και ταχύτητα στην εκτέλεση. Αντικειμενικός σκοπός είναι ο αιφνιδιασμός του αντιπάλου και η μείωση κρισίμων δυνατοτήτων του, ενώ παράλληλα επιδιώκεται η ενίσχυση των φίλιων δυνατοτήτων και η ελαχιστοποίηση των παράπλευρων απωλειών (Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ 2014, Κεφ. 3).

ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Στο Ελληνικό Διακλαδικό Δόγμα ΕΕ, ο ανορθόδοξος πόλεμος ορίζεται ως «κάθε ασυνήθης ή μη αναμενόμενη πολεμική ενέργεια, που εκδηλώνεται σε οποιοδήποτε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας (πολιτικό, ανθρωπιστικό, οικονομικό κτλ) και διεξάγεται επί εχθρικού ή φίλιου εδάφους που ελέγχεται από τον εχθρό, με προσωπικό που είναι οργανωμένο επί στρατιωτικής ή παραστρατιωτικής βάσεως. Ο ανορθόδοξος πόλεμος προετοιμάζεται από τον καιρό της ειρήνης και διεξάγεται κατά τις περιόδους κρίσης, πολέμου ή μετά από αυτόν. Περιλαμβάνει τον Ανταρτοπόλεμο (αγώνας ανταρτών – αγώνας εναντίων ανταρτών), τις Ενέργειες Ψυχολογικών, Επιχειρήσεων Απόδρασης/Διάσωσης - Διαφυγής, Ενέργειες Συλλογής Πληροφοριών και Υπονομευτικές Ενέργειες» (Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ 2014, Κεφ. 3).

ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΣ

ΑΓΩΝΑΣ ΑΝΤΑΡΤΩΝ

Αποτελεί το κυριότερο είδος του ανορθόδοξου πολέμου και αντίστασης και περιλαμβάνει κυρίως στρατιωτικές επιχειρήσεις, που διεξάγονται από δυνάμεις που στελεχώνονται από τον γηγενή πληθυσμό σε εχθρική ή ελεγχόμενη από τον εχθρό περιοχή. Οι αντάρτικες δυνάμεις είναι οργανωμένες επί στρατιωτικής ή παραστρατιωτικής βάσης και στόχος είναι κυρίως η υποβοήθηση των επιχειρήσεων του τακτικού στρατού αλλά και η διατήρηση του εθνικού φρονήματος, του ηθικού και της θέλησης για αντίσταση του λαού σε υψηλό επίπεδο και η προετοιμασία για την απελευθέρωση της χώρας (Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ 2014, Κεφ. 3).

ΑΓΩΝΑΣ ENANTIION ANTAPTΩN

Αποτελείται από επιχειρήσεις που διεξάγονται κατά μόνες ή σε συνδυασμό από δυνάμεις του τακτικού στρατού και Σωμάτων Ασφαλείας και αποσκοπεί στην εξόντωση των ανταρτών που ενεργούν στα μετόπισθεν καθώς και στην έγκαιρη αντιμετώπιση των πληγμάτων (ασύμμετρες απειλές), του αντίκτυπου και των συνεπειών που αυτοί δύνανται να επιφέρουν στην εθνική ασφάλεια. Για την αντιμετώπιση των ανταρτών απαιτούνται ταχυκίνητες και ευέλικτες δυνάμεις ή δυνάμεις ΕΕ, οι οποίες θα χρησιμοποιήσουν τακτικές και τεχνικές διαφορετικές αυτών ενός συμβατικού πολέμου με προσαρμογή στα ανορθόδοξα χαρακτηριστικά του ανταρτοπόλεμου και οι οποίες θα προβούν σε αντίμετρα ενεργητικής και παθητικής μορφής (Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ 2014, Κεφ. 3).

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι Ψυχολογικές Επιχειρήσεις (ΨΕ) διεξάγονται είτε στα πλαίσια διεξαγωγής του ανορθόδοξου πολέμου, είτε αυτόνομα σαν ξεχωριστή αποστολή. Οι Ειδικές Επιχειρήσεις είναι δυνατόν να υποστηρίξουν την εκτέλεση ΨΕ σε Στρατηγικό, Επιχειρησιακό ή Τακτικό επίπεδο σε ειρήνη, κρίση και πόλεμο. Η παρουσία ή η απειλή και μόνο της χρησιμοποίησης δυνάμεων ανορθόδοξου πολέμου στο εχθρικό έδαφος ασκεί ψυχολογική επίδραση στις εχθρικές δυνάμεις και τον πληθυσμό. Πιο συγκεκριμένα, μπορούν να επηρεάσουν τα συναισθήματα του αντιπάλου, τη στάση και τις προθέσεις του, τη λογική σκέψη και συμπεριφορά του επιφέροντας πτώση του ηθικού του, μείωση της αποτελεσματικότητας του και δημιουργία αισθήματος ανασφάλειας και φόβου. Αντίθετα, στις ημέτερες στρατιωτικές δυνάμεις αλλά και στους πολίτες και στους συμμάχους, προκαλείται ανύψωση του ηθικού, εμπιστοσύνη και πίστη στο δίκαιο του αγώνα (Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ 2014, Κεφ. 3).

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΑΣΥΜΜΕΤΡΩΝ ΑΠΕΙΛΩΝ

Δεδομένου του ανορθόδοξου χαρακτήρα τους, οι ΕΕ είναι άμεσα συνδεδεμένες και με άλλες γνωστές μορφές συγκρούσεων, όπως είναι η τρομοκρατία, ο ανταρτοπόλεμος και οι εξεγέρσεις. Οι Ειδικές Δυνάμεις εκπαιδεύονται για να αντιμετωπίσουν αυτές τις μορφές επιθετικότητας, χρησιμοποιώντας ανώτερες τακτικές, εξοπλισμό, εφοδιασμό και κινητικότητα για να αντιμετωπίσουν τους

τρομοκράτες και τους αντάρτες, οι οποίοι υιοθετούν αντισυμβατικές τακτικές από ανάγκη. Οι ειδικές δυνάμεις επιδιώκουν να στερήσουν από τους αντιπάλους τα λίγα τακτικά πλεονεκτήματα που διαθέτουν, στερώντας τους την κινητικότητα, την απόκρυψη, τον αιφνιδιασμό, και την πρωτοβουλία. Σε άλλες περιπτώσεις, όμως, οι ειδικές δυνάμεις μπορεί να διεξάγουν οι ίδιες ανταρτοπόλεμο εναντίον αντιπάλων συμβατικών στρατιωτικών δυνάμεων άλλου κράτους, για παράδειγμα, παρενοχλώντας τις γραμμές εφοδιασμού του εχθρού ή αποσπώντας την προσοχή των δυνάμεων του εχθρού από τις συμβατικές τακτικές, αναγκάζοντάς τους να αντιμετωπίσουν απειλές εντός του εσωτερικού του κράτους του (Britannica 2012).

Σε εθνικό πλαίσιο, λόγω της φύσης των ασύμμετρων απειλών, και στο μέτρο που οι Ένοπλες Δυνάμεις συμβάλουν ή υποστηρίζουν το έργο των άλλων κρατικών φορέων, η εμπλοκή τους μπορεί να υποβοηθήσει στην αντιμετώπιση λαθρομεταναστών – προσφύγων, την πρόληψη ή/ και εξουδετέρωση τρομοκρατικών ενεργειών, την αντιμετώπιση παράνομης δράσης ενόπλων ομάδων, τον περιορισμό διάδοσης όπλων μαζικής καταστροφής. Η Ασύμμετρη Απειλή: «(ΕΘΣΣ 2012) είναι μια απειλή μη παραδοσιακής μορφής, η οποία δεν είναι ορατή - άμεση και εκδηλώνεται με ενέργειες, οι οποίες δημιουργούν δυσανάλογο αποτέλεσμα σε σχέση με τα χρησιμοποιούμενα μέσα, ενώ επιφέρουν στον κρατικό μηχανισμό σύγχυση και αποδυνάμωση». Ως βασικότερες μορφές ασύμμετρης απειλής μπορούν να αναφερθούν η διεθνής τρομοκρατία, η διασπορά Όπλων Μαζικής Καταστροφής, η παράνομη δράση ενόπλων ομάδων, τα κύματα προσφύγων, η λαθρομετανάστευση, το διεθνές οργανωμένο έγκλημα, η διακίνηση ναρκωτικών – όπλων, ο Εθνικό-θρησκευτικός φανατισμός και ριζοσπαστισμός, ο πληροφοριακός πόλεμος, τα περιβαλλοντικά προβλήματα, η ενεργειακή ασφάλεια και η πειρατεία (Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ 2014, Κεφ. 3).

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΠΟ ΑΛΛΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ανεξαρτήτως της μορφής που πιθανόν θα πάρουν οι ΕΕ, σημασία έχει ότι αυτές διεξάγονται από ένστολες στρατιωτικές δυνάμεις. Πρόκειται για μια σημαντική διάκριση, καθώς βοηθά στη διαφοροποίηση των ειδικών επιχειρήσεων πολέμου από τις δολιοφθορές που πραγματοποιούνται από τις υπηρεσίες πληροφοριών ή από τις ειδικές δυνάμεις των σωμάτων ασφαλείας. Μερικές φορές η διαχωριστική γραμμή

μεταξύ των ειδικών δράσεων που πραγματοποιούνται από τις υπηρεσίες πληροφοριών και αυτών που διεξάγονται από στρατιωτικές μονάδες είναι δυσδιάκριτη, και περιορίζεται μόνο σε θέματα οργανωτικής φύσεως. Οι ειδικές δυνάμεις εντάσσονται στην αλυσίδα της στρατιωτικής ιεραρχίας και φορούν τις προβλεπόμενες στολές και διακριτικά, σε αντίθεση με τις μυστικές υπηρεσίες. Επιπλέον, υπάρχουν νομικές διαφορές μεταξύ των δύο καθώς οι εθνικές νομοθεσίες που επιτρέπουν εμφανείς και μυστικές στρατιωτικές ενέργειες μπορεί να περιέχουν επίσης νομοθετικές διατάξεις που να απαγορεύουν συγκεκριμένες ενέργειες από τις πολιτικές υπηρεσίες πληροφοριών. Γενικότερα, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η νομική προστασία που παρέχεται στις στρατιωτικές δυνάμεις διαφέρει σημαντικά από την αντίστοιχη που απολαμβάνει το προσωπικό των υπηρεσιών πληροφοριών (Britannica 2012).²

Οι δυνάμεις των ΕΕ, συνήθως³ διακρίνονται και από τις άλλες "εξειδικευμένες" συμβατικές στρατιωτικές δυνάμεις, όπως είναι οι αερομεταφερόμενες και οι αμφίβιες μονάδες. Αυτές οι δυνάμεις είναι οργανωμένες, εξοπλισμένες και εκπαιδευμένες για να εκτελέσουν συγκεκριμένες αποστολές⁴, και απαιτείται σημαντικός χρόνος για την επανεκπαίδευση και τον επανεξοπλισμό τους προκειμένου να εκτελέσουν άλλες αποστολές. Οι πιο σημαντικές διαφορές μεταξύ των δυνάμεων ειδικών επιχειρήσεων και των άλλων εξειδικευμένων συμβατικών δυνάμεων εντοπίζονται σε δύο σημεία. Το πρώτο σημείο αφορά το εύρος των δραστηριοτήτων τους: οι ειδικές επιχειρήσεις είναι σχετικά μικρής κλίμακας, που διεξάγονται από ολιγομελείς ομάδες, ενώ οι εξειδικευμένες συμβατικές επιχειρήσεις αναλαμβάνονται από μεγάλες μονάδες και σχηματισμούς, όπως είναι τα συντάγματα και οι ταξιαρχίες. Το δεύτερο σημείο αφορά τον τρόπο ενεργείας και τις ακολουθούμενες τακτικές. Στις ΕΕ ακολουθούνται ανορθόδοξες τακτικές που βασίζονται στον αυτοσχεδιασμό και ακολουθούν την έμμεση προσέγγιση επίτευξης του τεθέντα αντικειμενικού σκοπού, ενώ οι εξειδικευμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις ακολουθούν την ορθόδοξη άμεση συμβατική προσέγγιση (Britannica 2012).

² Το προσωπικό των υπηρεσιών πληροφοριών δεν έχουν καμία νομική υπόσταση σε διεθνές επίπεδο, ενώ το στρατιωτικό προσωπικό λαμβάνει φαινομενικά κάποια προστασία σύμφωνα με το δίκαιο του πολέμου.

³ Δεν συμβαίνει στον Ελληνικό Στρατό.

⁴ Για παράδειγμα, αεραποβατική ή αεροκίνητη ενέργεια στα μετόπισθεν του εχθρού, κατάληψη εχθρικού αεροδρόμιου, απόβαση σε εχθρική περιοχή.

ΕΙΔΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ, ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Η διαφορά μεταξύ των σύγχρονων και των ΕΕ του παρελθόντος έγκειται στην δημιουργία και τη διατήρηση των μόνιμων μονάδων ειδικών δυνάμεων. Οι σύγχρονες ΕΕ έχουν τις ρίζες τους στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά οι στρατιωτικές δυνάμεις που διεξήγαγαν τις ανορθόδοξες επιχειρήσεις συχνά δημιουργούνταν καθώς προέκυπτε η ανάγκη και στη συνέχεια διαλύονταν όταν ο λόγος εξέλειπε. Παραδείγματα αποτελούν, η ειδικά εκπαιδευμένη κοινή στρατιωτική μονάδα ΗΠΑ-Καναδά (U.S. - Canadian First Special Service Force) για ορεινές επιχειρήσεις· η Γερμανική μονάδα (Kleinkampfmittelverband ή K-Verband) υποβρύχιων καταστροφών και η Ιταλική (Decima Flottiglia Mezzi d'Assalto) ομάδα ναυτικών επιθέσεων. Σήμερα, οι ειδικές δυνάμεις υποστηρίζονται σε μόνιμη βάση, η οποία τους δίνει μεγαλύτερες δυνατότητες σε σχέση με τους ιστορικούς προκατόχους τους (Britannica 2012).

Η λειτουργία των σημερινών ειδικών δυνάμεων στηρίζεται σε τρεις πυλώνες που αφενός δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό «ειδικές» και αφετέρου τις διαφοροποιούν από τις αντίστοιχες συμβατικές. Αυτοί οι τρεις πυλώνες είναι η ειδική τους σχεδίαση και αποστολή, η εξειδικευμένη επιλογή και εκπαίδευση των στελεχών, καθώς και ο ειδικός τους εξοπλισμός. Οι διαφορές στη στολή των ειδικών δυνάμεων από τις υπόλοιπες; συμβατικές, περισσότερο από εθιμοτυπική διαφορά αποτελεί και ένδειξη τιμής σε εκείνους που έχουν ολοκληρώσει τις αυστηρές διαδικασίες επιλογής και εκπαίδευσης που σχετίζονται με τις ειδικές δυνάμεις. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για μαχητές που διαθέτουν αυξημένες φυσικές και ιδιαίτερα ψυχολογικές ικανότητες που απαιτούνται για ειδικές επιχειρήσεις και έχουν την δυνατότητα να λειτουργούν σε περιόδους εξαιρετικά υψηλής καταπόνησης επιδεικνύοντας ευφυΐα, και ωριμότητα στην επίλυση προβλημάτων με αντισυμβατικό τρόπο (Britannica 2012).

Η εκπαίδευση είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να αναπτύσσει σε εξαιρετικό επίπεδο τις δεξιότητες των στελεχών, τόσο σε ατομικό όσο και στο επίπεδο της ομάδας. Η εκπαίδευση δεν είναι μόνο απαιτητική αλλά και επικίνδυνη. Έχει σχεδιαστεί για να πιέσει τον υποψήφιο στα όρια της σωματικής και της ψυχολογικής του αντοχής, να τελειοποιήσει τις ατομικές και ομαδικές επιδόσεις στην επίλυση

προβλημάτων, και να επαυξήσει τις ικανότητες του στην ανάπτυξη αντισυμβατικών τακτικών επιλογών. Ο τρίτος και τελευταίος θεμελιώδης πυλώνας των ειδικών δυνάμεων είναι ο εξειδικευμένος εξοπλισμός τους. Ο εξοπλισμός τους είναι ιδιαίτερος τροποποιημένος σε σχέση με αυτόν των συμβατικών δυνάμεων και περιλαμβάνει και καινοτόμα μέσα που μπορεί να βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη⁵. Σε πολλές περιπτώσεις, τα στελέχη είναι συχνά ελεύθερα να επιλέξουν τον εξοπλισμό που ταιριάζει στις προσωπικές τους προτιμήσεις και ανάγκες. Αυτή η ελευθερία δείχνει την εμπιστοσύνη στην κρίση των στελεχών και την ικανότητα τους, και τονίζει το πρωταρχικό ζητούμενο από όλες τις μονάδες ειδικών επιχειρήσεων που είναι η επιτυχία της αποστολής (Britannica 2012).

ΕΥΕΛΙΞΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Με δεδομένο τον απεριόριστο χρόνο και τους πόρους, οποιαδήποτε στρατιωτική μονάδα μπορεί να εκπαιδευτεί για να διεξάγει μια συγκεκριμένη αποστολή σε ένα υψηλό επίπεδο. Η εκπαίδευση επαναλαμβάνεται ξανά και ξανά μέχρις ότου όσες ατέλειες έχουν εντοπιστεί να διορθωθούν και τα καθήκοντα του κάθε στελέχους κατά τη διάρκεια της αποστολής, να καταστούν δεύτερη φύση του. Αυτό που διαφοροποιεί τις ειδικές δυνάμεις από τις συμβατικές, ή ακόμα και κάποιες ειδικές δυνάμεις από άλλες ειδικές δυνάμεις, είναι η μεγάλη ποικιλία των συνθηκών κάτω από τις οποίες αναμένεται να εκτελέσουν τα καθήκοντά τους χωρίς να γίνονται αποδεκτές επιχειρησιακές «εκπτώσεις» στην επιτυχία της αποστολής. Οποιαδήποτε δύναμη μπορεί να εκπαιδευτεί για να συλλάβει έναν στόχο υψηλής αξίας, όπως έναν τρομοκράτη ηγέτη με υψηλή πιθανότητα επιτυχίας, αλλά οι ειδικές δυνάμεις είναι σε θέση να διεξάγουν πολλαπλές αποστολές ταυτόχρονα και σε διαφορετικά θέατρα επιχειρήσεων χωρίς να μειώνεται το επίπεδο εκτέλεσης. Ακόμα και τη νύχτα, υπό αντίξοες καιρικές συνθήκες, και κάτω από μεγάλη κόπωση, οι δυνάμεις ειδικών επιχειρήσεων αναμένεται να πραγματοποιούν αποστολές που ξεπερνούν τις ικανότητες των άλλων μονάδων. Επιπλέον, καθώς οι τακτικές εξελίσσονται και ο εχθρός προσαρμόζεται, οι ειδικές δυνάμεις πρέπει επίσης να προσαρμόζονται διαρκώς και να καινοτομούν. Αν οι ΕΕ γίνονται ο κανόνας, δεν είναι πλέον αποτελεσματικές ενάντια στον εχθρό (Britannica 2012).

⁵ Οι μονάδες Ειδικών Επιχειρήσεων υπήρξαν οι πρώτες που χρησιμοποίησαν επανδρωμένα εναέρια οχήματα.

ΑΜΕΣΗ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Οι τακτικές προσεγγίσεις που ακολουθούν οι ειδικές δυνάμεις, χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, που είναι γνωστές ως άμεση και έμμεση. Η άμεση τακτική προσέγγιση του εχθρού συνεπάγεται συχνά την καταστροφή, δολοφονία ή τη σύλληψη ανθρώπων, εξοπλισμού και εγκαταστάσεων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η εξόντωση του Οσάμα Μπιν Λάντεν το 2011, η βύθιση δύο Βρετανικών πολεμικών πλοίων και ενός νορβηγικού δεξαμενόπλοιου από τους Ιταλούς στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1941 και η ισραηλινή επιχείρηση εναντίον ενός Αιγυπτιακού ραντάρ και του ηλεκτρονικού συστήματος παρακολούθησης της Διώρυγας του Σουέζ το 1969. Τέτοιες επιχειρήσεις καταγράφονται στη συλλογική μνήμη συχνά ως οι «μεγάλες επιδρομές» που διεγείρουν την φαντασία του κοινού και των πολιτικών για την τόλμη και την αποφασιστικότητα που επέδειξαν οι ειδικές δυνάμεις (Britannica 2012).

Οι ειδικές δυνάμεις διακρίνουν την προσέγγιση της αποστολής τους σε άμεση και έμμεση, ανάλογα με το στόχο τους. Η άμεση προσέγγιση αποτελεί την γενικού τύπου δράση αντιμετώπισης του κύριου κέντρου βάρους της αποστολής ενώ στην έμμεση επιλέγεται η κατάκτηση δευτερευόντων κέντρων βάρους και αποφασιστικών σημείων που θα επιφέρουν την συνολική κατάρρευση του εχθρού. Παραδείγματα άμεσης προσέγγισης αποτελούν οι αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις όπου ειδική στόχευση αποτελούν, οι ηγετικές μορφές της τρομοκρατίας, οι οπαδοί και οι υποδομές. Στις επιχειρήσεις εμπόδισης εξάπλωσης των όπλων μαζικής καταστροφής, αυτά εντοπίζονται, καταστρέφονται, εξουδετερώνονται, ή αδρανοποιούνται και κατάσχονται προκειμένου να καταστούν ασφαλή. Προκειμένου να μετριαστεί ο κίνδυνος και να εξασφαλιστεί η επιτυχία στις ειδικές επιχειρήσεις άμεσης προσέγγισης, απαιτείται η ύπαρξη εξαιρετικά καλά εκπαιδευμένων και άρτια εξοπλισμένων δυνάμεων που έχουν πρόσβαση σε συνεχείς και αξιόπιστες πληροφορίες (Britannica 2012).

Στην δεύτερη κατηγορία των ΕΕ εντάσσεται η έμμεση προσέγγιση της αποστολής που σε πολλές περιπτώσεις επιτυγχάνεται χωρίς τη χρήση βίας. Οι έμμεσες επιχειρήσεις απαιτούν μεγάλη υπομονή για να πραγματοποιηθούν, καθώς σημαντικός χρόνος μπορεί να παρέλθει πριν τα αποτελέσματά τους να καταστούν εμφανή. Οι ειδικές δυνάμεις διεξάγουν έμμεσες επιχειρήσεις επιδιώκοντας να

χρησιμοποιήσουν ένοπλες δυνάμεις πολιτών⁶, φίλια κράτη⁷, μη βίαιες δράσεις⁸, και διάφορα άλλα μέσα⁹. Ο στόχος των έμμεσων ΕΕ είναι, είτε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των τοπικών ανταρτών και των δυνάμεων ασφαλείας ή να επηρεαστεί το ηθικό, η θέληση και η συνοχή του εχθρού. Αυτές οι επιχειρήσεις διεξάγονται όσο το δυνατόν με λίγη ή καθόλου δημοσιότητα λόγω του ευαίσθητου πολιτικού χαρακτήρα των αποστολών. Σχετικό παράδειγμα αποτελεί η υποστήριξη των ΗΠΑ, μέσω πολυάριθμων τύπων ειδικών επιχειρήσεων, στη κυβέρνηση των Φιλιππίνων στον αγώνα της εναντίον των τρομοκρατικών ομάδων και των ανταρτών στη νότια νησιά της χώρας (2002). Η έλλειψη δημοσιότητας γύρω από την Επιχείρηση Enduring Freedom-Philippines (OEF-P), αντανάκλα τόσο τη φύση των έμμεσων ΕΕ όσο και την αμοιβαία επιθυμία των δύο κρατών να μην υποκινήσουν κάποια κοινωνική ή πολιτική αντίδραση μέσω της επιλογής μιας επιθετικής, φανεράς, άμεσης, και συμβατικής στρατιωτικής επιχείρησης (Britannica 2012).

Όλες οι αποστολές των ΕΕ που αναφέρθηκαν, είτε αυτές διεξάγονται με άμεσο είτε με έμμεσο τρόπο, ή διεξάγονται σε συνδυασμό με συμβατικές στρατιωτικές δυνάμεις ή και χωρίς αυτές, εμφορούνται από την ίδια αρχή: την επίλυση, όσο πιο οικονομικά γίνεται, ειδικών προβλημάτων σε επιχειρησιακό ή στρατηγικό επίπεδο που είναι δύσκολο ή αδύνατο να αντιμετωπιστούν μόνο με συμβατικές δυνάμεις.

⁶ Π.χ., αντάρτες ή πολιτοφυλακές για τη διεξαγωγή «ανορθόδοξου πολέμου».

⁷ Π.χ., κυβερνήσεις όμορων κρατών που συμφωνούν οι ημέτερες ειδικές δυνάμεις να εισέρχονται στις χώρες τους.

⁸ Π.χ., κατασκευή υποδομών και έργων για τη βελτίωση της ζωής του τοπικού πληθυσμού στην περιοχή που επιχειρούν, συλλογή πληροφοριών.

⁹ Περιλαμβανομένων των «ψυχολογικών επιχειρήσεων».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ

Πόσο επίκαιρη είναι σήμερα η στρατηγική εφαρμογή του ανορθόδοξου πολέμου; Υφίσταται πράγματι, η κυκλική λειτουργία της στρατηγικής θεωρίας μέσω μιας αέναης επανεμφάνισης δογμάτων και τακτικών στο ιστορικό γίνεσθαι, ανάλογα βέβαια με τις επικρατούσες ιστορικές συνθήκες και τα δεδομένα των πολεμικών εμπλοκών; Ο Λίτσας στο βιβλίο του «Ιλιάδα και διεθνής πολιτική: Μια θεωρητική προσέγγιση», ισχυρίζεται πως η πρώτη ανορθόδοξη επιχείρηση στην ανθρώπινη γραμματεία καταγράφεται στην Ιλιάδα και είναι η είσοδος του Διομήδη και του Οδυσσέα στο στρατόπεδο των Τρώων. Αυτή η επιχείρηση, σύμφωνα με τον συγγραφέα, λειτουργεί ενισχυτικά στο θεωρητικό επιχείρημα του Colin Gray, αναφορικά με την κυκλική προοπτική (cyclical view) των στρατηγικών δογμάτων (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 296).

Ο ανταρτοπόλεμος, η τρομοκρατία και γενικότερα ο ασύμμετρος πόλεμος στην σημερινή εποχή, αντιμετωπίζονται σε πολλές περιπτώσεις από ορισμένους θεωρητικούς ως ένας νέος τρόπος διεξαγωγής του πολέμου. Η ιστορική καταγραφή των συγκρούσεων όμως τους διαψεύδει, καθώς η πολεμική διαδικασία σε μεγάλο ποσοστό διενεργήθηκε από ομάδες με χαλαρή οργάνωση, μικρή έως ανύπαρκτη πειθαρχία, και με εθελοντές που διέθεταν ελαφρύ οπλισμό που εκτελούσαν επιδρομές και ενέδρες: στρατηγικές δηλαδή που ακολουθούσαν οι μαχητές από την αρχαιότητα στις φυλετικές διαμάχες τους, αλλά που χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα από τους σύγχρονους αντάρτες και τρομοκράτες.

Ο πόλεμος με την πρώιμη συμβατική του μορφή εμφανίζεται μετά το 10.000 π.Χ. και συμπίπτει με την εμφάνιση των πρώτων αγροτικών κοινωνιών, οι οποίες μπορούσαν να υποστηρίξουν οικονομικά την κατασκευή όπλων και οχυρώσεων και διέθεταν αρκετό πληθυσμό ώστε να στελεχώσουν έναν, πρωτόγονης μορφής, επαγγελματικό στρατό. Η πρώτη μορφή στρατού που χαρακτηρίζεται από αυστηρή ιεραρχία, που διαθέτει εκπαιδευμένους και πειθαρχημένους στρατιώτες εμφανίζεται το 3100 π.Χ. στην Αίγυπτο και τη Μεσοποταμία. Έκτοτε η δημιουργία των στρατών

συμβάδιζε χρονικά με την εμφάνιση των κρατών, μια διαδικασία αργή και επίπονη σε πολλές περιοχές του πλανήτη, καθώς σε πολλές περιπτώσεις η δημιουργία των κρατών έγινε εφικτή μόλις τον περασμένο αιώνα (Boot M. 2013).

Παρά το γεγονός ότι στο διεθνές σύστημα οι μεγάλες δυνάμεις με τα φορτία ισχύος που διαθέτουν, εμφανίζουν σαφώς στρατιωτική υπεροχή έναντι των όποιων αντάρτικων ομάδων, αυτό δεν αποδεικνύεται πάντοτε στην ιστορική πρακτική. Οι αντάρτικες ομάδες συχνά καταφέρνουν να ταπεινώσουν τις στρατιωτικές μηχανές μεγάλων δυνάμεων όπως συνέβη στην περίπτωση του Αφγανιστάν με το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Σοβιετική Ένωση και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το «παράδοξο» αυτό του ανταρτοπόλεμου, δηλαδή της ήττας του ισχυρότερου από τον ασθενέστερο, συνδέεται στις περισσότερες των περιπτώσεων με την χρήση της τακτικής «χτύπα και φύγε», που εφαρμόζουν οι αντάρτες εκμεταλλευόμενοι τον αιφνιδιασμό. Η τακτική αυτή δεν επιτρέπει στο ισχυρό αντίπαλο να μετακινήσει και να χρησιμοποιήσει τα φορτία ισχύος που διαθέτει για να ανταπεξέλθει στην πρόκληση (Boot M. 2013).

Η δεύτερη διάσταση αυτού του παράδοξου, είναι το γεγονός ότι οι αντάρτες έχουν την τάση να υιοθετούν τακτικές που ακολουθεί ο συμβατικός στρατός όταν ο αγώνας τους στα αρχικά στάδια διεξάγεται με επιτυχία. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν, η μετατροπή σε ημισυμβατικό στρατό των Μογγόλων του Τζένγκις Χαν και των Αράβων, που πολεμούσαν ως Βεδουίνοι στα αρχικά στάδια εξάπλωσης του Ισλάμ στην Μέση Ανατολή, αλλά μετεξελίχτηκαν σε συμβατικές δυνάμεις μετά τη δημιουργία των χαλιφάτων των Ομαγιαδών και των Αββασιδών. Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εξάπλωση της τουρκικής αυτοκρατορίας, που ενώ αρχικά γεννήθηκε μέσα από τις επιδρομές στις στέπες μετεξελίχθηκε στον συμβατικό πειθαρχημένο οθωμανικό στρατό που κατέλαβε την Κωνσταντινούπολη το 1453.

Αυτή η δεύτερη διάσταση μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι οι στόχοι των ανταρτών γίνονται υψηλότεροι και προϋποθέτουν εφαρμογή διαφορετικών τακτικών. Η κατάκτηση, για παράδειγμα της Κωνσταντινούπολης, δεν θα μπορούσε να καταστεί εφικτή με έφιππους τοξότες παρά μόνο μέσω ενός συμβατικού στρατού. Η αστυνόμευση των πρόσφατα κατακτημένων κρατών απαιτούσε επίσης την ύπαρξη ενός επαγγελματικού μόνιμου στρατού ενώ δεν πρέπει να υποτιμάται και το γεγονός

της επιθυμίας των ανταρτών να ζήσουν μια ανετότερη ζωή που μπορούσε να τους προσφέρει η οργανωτική δομή ενός συμβατικού στρατού (Boot M. 2013).

ΠΡΩΤΟΓΟΝΗ ΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ο ανορθόδοξος πόλεμος έχει συστηματικά αγνοηθεί ή υποτιμηθεί ως άνανδρος, ακόμη και βάρβαρος, από πολλούς θεωρητικούς της στρατηγικής, παρά το γεγονός ότι αυτός υφίσταται από την εποχή της Ιλιάδας, όπως αναφέρθηκε. Είναι γεγονός ότι ο ανορθόδοξος πόλεμος υπήρξε και συνεχίζει να προκαλεί μεγάλες ανθρώπινες απώλειες· μεγαλύτερες από ότι ο συμβατικός, όχι όμως σε συνολικό αριθμό θανάτων, αλλά ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού των κρατών που εμπλέκονται σε αυτόν. Οι ρίζες του ανταρτοπόλεμου ως σημαντικότερης μορφής του ανορθόδοξου πολέμου, θα πρέπει να αναζητηθούν στις απαρχές της ιστορίας. Από το 3000 π.Χ., οι αντάρτες μαχητές των φυλετικών κοινωνιών πολέμησαν αρχικά ενάντια σε ομολόγους τους άλλων φυλών, και εν συνεχεία συγκρούστηκαν, μέσω επαναστάσεων, με νεοσυσταθέντα κράτη προκαλώντας τις πρώτες ιστορικές εξεγέρσεις (insurgencies) και αντεξεγέρσεις (counterinsurgencies) της ιστορίας. Πρώτη περίπτωση τέτοιου είδους συγκρούσεων, μπορούμε να αναγνωρίσουμε κατά την γέννηση και την πτώση της Ακκαδικής αυτοκρατορίας στην αρχαία Μεσοποταμία. Στην νεότερη σύγχρονη εποχή, ο ανταρτοπόλεμος «ενδύθηκε ιδεολογικό μανδύα», ο οποίος μετεξελίχθηκε με το πέρασμα των χρόνων. Ο φιλελευθερισμός και ο εθνικισμός¹⁰ έδωσαν την θέση τους στο σοσιαλισμό και τον εθνικισμό¹¹, για να καταλήξουν στον εξτρεμισμό της τζιχάντ στην σημερινή εποχή (Boot M. 2013).

ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΗ ΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Η δημιουργία των μόνιμων εθνικών στρατών μετά το πέρας του Τριακονταετή πολέμου (συνθήκη της Βεστφαλίας το 1648), διαχώρισε έτι περαιτέρω τον ανορθόδοξο από τον συμβατικό πόλεμο και η διαδικασία αυτή, συμβάδισε χρονικά με την ανάπτυξη των εθνών-κρατών και κορυφώθηκε κατά το δεύτερο μισό του δέκατου έβδομου αιώνα. Σε αυτή τη χρονική περίοδο συντελέστηκε η εμφάνιση της επιμελητείας πολέμου μέσω της αύξησης των στρατώνων, της δημιουργίας

¹⁰ Τέλος του δέκατου όγδοου αιώνα ως τα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα.

¹¹ Που ενέπνευσε τα αντάρτικα κινήματα από τα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα έως το τέλος του εικοστού αιώνα.

υπηρεσιών εφοδιασμού και τροφοδοσίας, εργοστασίων για την ένδυση και τον εξοπλισμό καθώς και νοσοκομείων για την περίθαλψη των στρατιωτών. Βεβαίως συντελέστηκε και η οργάνωση της εκπαίδευσης και δημιουργήθηκε η ιεραρχία από επαγγελματίες Αξιωματικούς που θα μπορούσαν να καθοδηγήσουν τα στρατεύματα, αλλά εμφανίστηκε και ένα είδος τυποποίησης της εξέλιξης του πολεμικού φαινομένου μέσα σε ένα στενό πλαίσιο κανόνων και συμπεριφορών που διήρκησε μέχρι το δέκατο όγδοο αιώνα και που οι μοναρχικοί στρατοί ακολουθούσαν με ευλάβεια (Boot M. 2013).

Η επάνοδος των ανορθόδοξων τακτικών στο προσκήνιο των συγκρούσεων συντελέστηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου της αυστριακής διαδοχής (1740-1748)¹². Η Αυστρία έχοντας χάσει τις πρώτες μάχες του πολέμου και ένα σημαντικό τμήμα του εδάφους της, χρησιμοποίησε στις επιχειρήσεις τους λεγόμενους «άγριους» άνδρες που συγκέντρωσε από τις παρυφές της αυτοκρατορίας για να επανακάμψει. Οι μαχητές αυτοί ήταν οι Ουσάροι από την Ουγγαρία, οι Παντούρς (φρουροί) από την Κροατία, και άλλοι χριστιανοί από τα Βαλκάνια, που διέθεταν μεγάλη πολεμική εμπειρία, αφού πολεμούσαν τους Τούρκους για αιώνες και κατάφεραν να αλλάξουν τον ρου του πολέμου υπέρ της Αυστρίας. Η αποτελεσματικότητα αυτού του στρατιωτικού συνονθυλεύματος ατάκτων, έκανε αναπόφευκτη την αντιγραφή του αυστριακού παραδείγματος από πολλούς ευρωπαϊκούς στρατούς. Πιο συγκεκριμένα, ελαφρά στρατεύματα με ακροβολιστές, χωρίς βαριά όπλα και πανοπλίες, τοποθετούνταν στα μετόπισθεν της κύριας γραμμής μάχης. Ο βρετανικός στρατός που επιχειρούσε στην Βόρεια Αμερική άρχισε να χρησιμοποιεί ελαφρύ πεζικό με στρατιώτες εκπαιδευμένους σε τακτικές ανταρτών και ανορθόδοξη μάχη, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις γαλλικές αποικιοκρατικές δυνάμεις (Boot M. 2013).

Κατά τον αμερικανικό πόλεμο ανεξαρτησίας, ο βρετανικός στρατός¹³ είχε ξεχάσει πλέον να χρησιμοποιεί τις τακτικές ανορθόδοξου πολέμου που είχε μάθει μια γενιά πριν. Από την άλλη μεριά οι αμερικανοί επαναστάτες χρησιμοποίησαν μια εξελιγμένη μορφή ανορθόδοξου πολέμου επιζητώντας την λαϊκή υποστήριξη, μέσω

¹² Τα αντίπαλα στρατόπεδα αποτελούσαν από την μια πλευρά η Αυστρία, η Μεγάλη Βρετανία, το Ανόβερο, η Έσση και οι Κάτω Χώρες και από την άλλη η Βαυαρία, η Γαλλία, η Πρωσία, η Σαξονία και η Ισπανία.

¹³ Όπως και ο σύγχρονος αμερικανικός στρατός πριν τον πόλεμο στο Ιράκ.

της προπαγάνδας και του ψυχολογικού πολέμου¹⁴. Στις επαναστάσεις που ακολούθησαν, όπως στην Ελληνική επανάσταση του 1821, οι τακτικές ανορθόδοξου πολέμου είναι γνωστές και απέφεραν ιδιαίτερα επιτυχή αποτελέσματα. Οι Έλληνες επαναστάτες στον αγώνα για την ανεξαρτησία τους, κατάφεραν να κινητοποιήσουν την ξένη κοινή γνώμη υπέρ τους και να βοηθηθούν από τις μεγάλες δυνάμεις της εποχής στον αγώνα τους. Η είσοδος του εικοστού αιώνα βρήκε το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής, να αναζητά πιο φιλελεύθερες ατραπούς στην άσκηση της διακυβέρνησης, ακόμα και από απόλυτες μοναρχίες, όπως η Αυστρία, η Γερμανία, και η Ρωσία (Boot M. 2013).

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ακολούθησε η περίοδος της αποικιοκρατίας κατά την οποία τα δυτικά κράτη εποίκησαν με άγριο και βάνουσο τρόπο, στις περισσότερες περιπτώσεις, το μεγαλύτερο μέρος του μη δυτικού κόσμου. Κατά την περίοδο αυτή αναπτύχθηκε το δόγμα αντιεξέγερσης (counterinsurgency) και η θεωρία της «κηλίδας πετρελαίου» ("oil spot"), που προτάθηκε από τον Γάλλο στρατηγό Hubert Lyautey. Πρόκειται για ένα «ανθρωποκεντρικό» δόγμα¹⁵, που προκρίνει την αργή επέκταση των στρατιωτικών θέσεων και στρατοπέδων σε συνδυασμό και ανάλογα με την πρόοδο της καταστολή της αντίστασης από τους ντόπιους αντάρτες. Ως σημαντική επίσης παράμετρος εφαρμογής της θεωρίας, ορίζεται η προσπάθεια επιτυχούς αντιμετώπισης των όποιων πολιτικών και οικονομικών ανησυχιών εγερθούν από τον ντόπιο πληθυσμό (Boot M. 2013).

Παρά το γεγονός ότι υπήρξε αντίσταση στην επεκτατικότητα της Ευρώπης, τόσο στην Ασία όσο και στην Αφρική, οι Ευρωπαίοι το 1914 ήλεγχαν το 84% της χερσαίας μάζας του πλανήτη. Τα αίτια της ανεπιτυχούς διατήρησης της ανεξαρτησίας των αποικιών έναντι των Ευρωπαίων θα πρέπει να αναζητηθούν: στην ανώτερη στρατιωτική τεχνολογία και τεχνική των ευρωπαϊκών στρατών και στην χρησιμοποίηση συμβατικών τακτικών αντίστασης από τις αποικίες. Η μη καταφυγή σε τακτικές των ανταρτών από τους ιθαγενείς φύλαρχους των αποικιών, οφείλονταν αφενός στην άγνοια των δυνατοτήτων των δυτικών στρατευμάτων αλλά και στην

¹⁴ Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι ο όρος «κοινή γνώμη» εμφανίστηκε για πρώτη φορά σε έντυπη μορφή το 1776. Οι Αμερικανοί αντάρτες κέρδισαν την ανεξαρτησία σε μεγάλο βαθμό απευθυνόμενοι στο βρετανικό εκλογικό σώμα με έγγραφα όπως η περίφημη «Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας».

¹⁵ Το οποίο ακολούθησαν και τον 21^ο αιώνα οι Αμερικανοί στο Αφγανιστάν και το Ιράκ.

πεποίθηση τους ότι οι τακτικές που είχαν χρησιμοποιήσει για την κατάκτηση των τοπικών φυλών θα μπορούσε να είναι επιτυχής και στην περίπτωση των Ευρωπαίων. Επίσης δεν θα πρέπει να αγνοηθεί και το γεγονός, ότι ο ντόπιος πληθυσμός ήταν εξίσου αρνητικά διακείμενος και αγανακτισμένος ως προς τα τοπικά καθεστάτα και δεν ήταν ιδιαίτερα πρόθυμος να αντιμετωπίσει τους ευρωπαίους εισβολείς (Boot M. 2013).

ΑΠΟ-ΑΠΟΙΚΙΟΠΟΙΗΣΗ

Κατά την περίοδο της απο-αποικιοποίησης στα τέλη της δεκαετίας του 1940, οι δύο μεγαλύτερες αποικιακές δυνάμεις, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν οικονομικά αδύναμες και αδυνατούσαν να καταστείλουν τις εξεγέρσεις των χωρών που είχαν καταλάβει. Τα εθνικά απελευθερωτικά κινήματα των αποικιών που ασπάζονταν την κομμουνιστική ιδεολογία, λάμβαναν οπλισμό, εκπαίδευση και χρηματοδότηση από την Σοβιετική Ένωση και αργότερα από την Κίνα, στον αγώνα τους ενάντια στους δυτικούς. Η διαδικασία της απο-αποικιοποίησης υπήρξε στις περισσότερες περιπτώσεις ειρηνική, με τους Βρετανούς να επιλέγουν να πολεμήσουν μόνο στις περιπτώσεις που τα στρατηγικά τους συμφέροντα το επέβαλαν. Τα αποτελέσματα των Βρετανών στην καταστολή των εξεγέρσεων ήταν σαφώς πιο επιτυχή από τα αντίστοιχα των Γάλλων κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου (Boot M. 2013).

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

Τα μεταπολεμικά επαναστατικά κινήματα ενισχύθηκαν κυρίως λόγω της αντίστασης στην κυριαρχία και καταπίεση κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Το πιο επιτυχημένο παράδειγμα αντίστασης στην Ευρώπη, αποτέλεσε αυτό της Γιουγκοσλαβίας απέναντι στους Γερμανούς μετά την εισβολή των δεύτερων το 1941. Δυο αντιστασιακά κινήματα αναδύθηκαν, οι Τσέτνικ¹⁶ του συνταγματάρχη Ντράζα Μιχαήλοβιτς και οι κομμουνιστές παρτιζάνοι του Τίτο. Το πρώτο κίνημα υπήρξε συντηρητικό, συνδεδεμένο με το ηττημένο παλαιό πολιτικό σύστημα, ενώ το άλλο υπήρξε επαναστατικό και επιδίωκε την εγκατάσταση μια νέας τάξης πραγμάτων

¹⁶ Ατακτος στρατός στα κυριλλικά.

παράλληλα με την αντίσταση που διενεργούσε ενάντια στον κατακτητή (Bellany C. 1996, σ. 79).

Στην περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας, η Γερμανική εισβολή κατάφερε μόλις σε έντεκα ημέρες να καταλάβει τις πόλεις κλειδιά και τις βασικές οδούς, αλλά δεν κατάφερε ποτέ να αποκτήσει τον έλεγχο των δυσπρόσιτων περιοχών στις οποίες οι Τσέτνικς και οι παρτιζάνοι μάχονταν μεταξύ τους. Στον εμφύλιο της πρώην Γιουγκοσλαβίας (1991-95) με πολύ μεγάλη δόση ειρωνείας οι σέρβοι αποκαλούνταν από τους Μουσουλμάνους και Κροάτες αντιπάλους τους ως Τσέτνικ, παρά το γεγονός ότι οι σέρβοι αποσκοπούσαν στην δημιουργία μια «Μεγάλης Σερβίας» που είχε ιστορική αναφορά τόσο στο Κομμουνιστικό κράτος δημιούργημα του Τίτο όσο και στον προ-κομμουνιστικό Σερβικό εθνικισμό. Η ανάμνηση του Στρατάρχη και των παρτιζάνων του, ακόμα πλαισιώνεται από σεβασμό και ίσως ακόμη και αγάπη από τους μη σέρβους.

Παρόλο που η αρχική βοήθεια των συμμάχων δόθηκε προς τις δυνάμεις του Μιχαήλοβιτς, στην συνέχεια στράφηκε προς αυτές του Τίτο, τόσο από την Βρετανία το 1943 όσο και από τις ΗΠΑ και την Σοβιετική ένωση το 1944. Η εγγύτητα με τις προελαύνουσες δυνάμεις του Κόκκινου Στρατού βοήθησε περαιτέρω τις δυνάμεις του Τίτο. Ο πόθος της επανάστασης και η αυστηρή Κουμμουνιστική οργανωτική πειθαρχία είχε εμφυσηθεί και είχε γίνει κτήμα της Γιουγκοσλαβικής αντίστασης (Bellany C. 1996, σ. 79-80).

Η εμπειρία της Γιουγκοσλαβίας έδωσε έμφαση σε δύο τεχνολογικές καινοτομίες – το ραδιόφωνο και το αεροπλάνο – ως σημαντικές παραμέτρους του επαναστατικού πολέμου και του ανταρτοπόλεμου, αλλά και ως μέσα σύνδεσης και επικοινωνίας μεταξύ των ανταρτών που επιχειρούσαν εντός του κράτους με τους υποστηρικτές τους στο εξωτερικό. Παρά το γεγονός ότι οι καινοτομίες αυτές βρίσκονταν σε πρωτόγονο στάδιο ανάπτυξης, η χρήση τους έδωσε μια πρόγευση του ρόλου των επικοινωνιών μεγάλης εμβέλειας, των ΜΜΕ και των αεροπορικών μεταφορών στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, και στις επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης στη σημερινή εποχή.

Η Γιουγκοσλαβία υπήρξε η μοναδική ευρωπαϊκή χώρα στην οποία τα γεγονότα πήραν αυτή τη μορφή. Στην Ασία και ειδικότερα στην Μπούρμα, στο

Βιετνάμ, στην Ινδονησία και στην Μαλαισία, ανέκυψαν κινήματα κατά την διάρκεια του πολέμου εναντίον την Ιαπώνων εισβολέων που είχαν ανατρέψει προηγουμένως τις αποικιακές κυβερνήσεις αυτών των κρατών. Αυτά τα κινήματα επανεμφανίστηκαν για να αντισταθούν και ενάντια στις κυβερνήσεις που προέκυψαν όταν πλέον οι Ιάπωνες είχαν ηττηθεί (Bellany C. 1996, σ. 80). Κατά την διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, σημαντικό αντιστασιακό έργο επέδειξαν και οι σοβιετικοί αντάρτες που δημιούργησαν σοβαρότατα προβλήματα στα μετόπισθεν του γερμανικού στρατού (Schmitt C. 1962, σ. 38), όμως ο ρόλος των παρτιζάνων υπήρξε πάντα υποστηρικτικός στις πολεμικές επιχειρήσεις και σε καμία περίπτωση δεν υποκατέστησαν τον Κόκκινο Στρατό.

ΨΥΧΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Η πτώση των ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχη μείωση της συχνότητας εμφάνισης του ανταρτοπόλεμου και της τρομοκρατίας. Αντιθέτως, η εικοσαετία 1959 - 1979 υπήρξε η χρυσή εποχή των εξεγέρσεων ενδεδυμένων με την απαραίτητη αριστερή ιδεολογία. Στην διάρκεια αυτής της περιόδου, υπήρξαν και μερικοί αποικιακοί πόλεμοι καθώς και κάποιοι εθνικοί πόλεμοι¹⁷ που σχετίστηκαν με την προσπάθεια προσδιορισμού της φύσης των μετα-αποικιακών κρατών, αλλά η πλειοψηφία των ανταρτοπόλεμων στην ύπαιθρο και της τρομοκρατία στις πόλεις, έγινε στο όνομα της σοσιαλιστικής ιδεολογίας (Boot M. 2013).

Το δόγμα της αμυντικής πολιτικής αλλά και η ακολουθητέα πυρηνική στρατηγική των ΗΠΑ στη δεκαετία του 1950 ονομαζόταν «μαζικά αντίποινα». Σύμφωνα με αυτό, και στα πλαίσια αποτροπής της κομμουνιστικής απειλής, οι ΗΠΑ διακήρυτταν πως θα αντιδρούσαν σε μια ενδεχόμενη επίθεση της ΕΣΣΔ ή των συμμάχων της, με την ισχύ των πυρηνικών «μαζικών αντιποίνων» σε τόπο και χρόνο της επιλογής τους. Η στρατηγική αυτή ουσιαστικά παγίδευσε τις ΗΠΑ ανάμεσα στην επιλογή του πυρηνικού πολέμου και σε αυτή της απραξίας και της συνεπακόλουθης μείωσης του κύρους της. Αυτή η παγίδευση συντελέστηκε από το γεγονός ότι η χρήση των πυρηνικών όπλων δεν ήταν δυνατή σε κάθε περίπτωση πρόκλησης εναντίον των ΗΠΑ ή αμφισβήτησης της υπεροχής τους. Η χρήση πυρηνικών εναντίον, λ.χ., αντάρτικων κινήματων ή μικρών χωρών συμμάχων της ΕΣΣΔ, οι

¹⁷ Που διεξήχθησαν στο Κονγκό, το Ανατολικό Τιμόρ και την περιοχή της Μπιάφρα στην Νιγηρία.

οποίες παρενοχλούσαν ή έβλαπταν αμερικανικά συμφέροντα, δεν θα ήταν επιτυχής ούτε πολιτικά, ούτε στρατιωτικά. Οι αντιδράσεις από την χρήση των πυρηνικών όπλων στο εσωτερικό των ΗΠΑ και των συμμάχων θα ήταν μεγάλες. Η εξουδετέρωση αποκλειστικά και μόνο των ανταρτών που δρούσαν στρατιωτικά στο εσωτερικό φιλικών προς τις ΗΠΑ κρατών και η διάσωση των φίλιων δυνάμεων ήταν στρατιωτικά ανέφικτη, ενώ η συγκεκριμένη μεθόδευση ήταν επίσης πολύ πιθανό να επιφέρει πυρηνική ανταπόδοση. Αυτοί οι λόγοι, κατέστησαν το δόγμα ανενεργό και γρήγορα εγκαταλείφτηκε (Κουσκουβέλης Ι. Η. 2000, σ. 141).

Το 1970, είχε γίνει πλέον ευρέως αποδεκτή η πρόβλεψη ότι ο εσωτερικός πόλεμος, συνήθως ο ανταρτοπόλεμος, θα αποτελούσε την πιο κοινή μορφή σύγκρουσης. Οι ένοπλες δυνάμεις ενός έθνους θα έπρεπε επομένως να σχηματίζονται για να αντιμετωπίσουν τέτοιας μορφής συγκρούσεις και συγκεκριμένα συμβατικούς διακρατικούς πολέμους. Από το 1959 μέχρι το 1966 υπήρξαν 169 συγκρούσεις, εκ των οποίων οι 149 ήταν εσωτερικοί των κρατών πόλεμοι. Η συντριπτική πλειοψηφία διεξήχθη σε φτωχά κράτη, όπου ο εξαθλιωμένος από την φτώχεια και την εκμετάλλευση πληθυσμός αποτέλεσε το ιδανικό γόνιμο έδαφος για εξέγερση¹⁸.

Ο ανταρτοπόλεμος διαχωρίζεται σε δύο κατηγορίες: το αντάρτικο πόλης, όπως αυτό αναπτύχθηκε από τον Λένιν (1870 – 1924) και τον Τρότσκι (1879 – 1940) και το αντάρτικο στην ύπαιθρο, όπως το προσδιόρισε ο Μάο. Και οι δύο κατηγορίες, ωστόσο, μοιράζονται ένα πολύ σημαντικό και κοινό χαρακτηριστικό: εξαρτώνται από την προετοιμασία του πληθυσμού για την ένοπλη σύγκρουση. Ένα άλλο μοντέλο ανταρτοπολέμου που χρησιμοποίησαν ο Τσε Γκεβάρα (1928 – 1967) και ο Φιντέλ Κάστρο στην Κούβα, δεν προϋποθέτει μακρά προετοιμασία και πραγμάτωση όλων των προεπαναστατικών συνθηκών κατά την αρχική φάση, καθώς η εξέγερση μπορεί από μόνη της να δημιουργήσει τις απαραίτητες συνθήκες για την έναρξη μιας ένοπλης σύγκρουσης (Bellany C. 1996, σ. 80-81).

Σε απάντηση αυτών των κινημάτων, την δεκαετία του 1960, γράφηκαν κάποια πολύ σημαντικά εγχειρίδια αντιμετώπισης του ανταρτοπόλεμου όπως είναι το «Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice» από τον βετεράνο της Αλγερίας,

¹⁸ Η αποξένωση των πολιτών που ζουν σε απομονωμένες Δυτικές πόλεις και η ανάπτυξη της «υποκοουλτούρας» στις μη προνομιούχες κοινωνίες των δυτικών δημοκρατιών, μπορούν να αποτελέσουν πηγές εξέγερσης και στο μέλλον.

Γάλλο αξιωματικό David Galula, και το *Defeating Communist Insurgency*, από τον Βρετανό αξιωματικό Sir Robert Thompson, βετεράνο των πολέμων στην Μαλαισία και το Βιετνάμ. Κοινό συμπέρασμα αυτών των μελετών αλλά και των έργων άλλων στρατηγιστών της εποχής, ήταν ότι η αντιμετώπιση των εξεγέρσεων δεν θα μπορούσε πλέον να επιτευχθεί με συμβατικούς πολέμους αλλά με τη χρήση ανορθόδοξων τακτικών. Ο Galula χαρακτηριστικά ανέφερε ότι πλέον ο «στρατιώτης πρέπει να είναι έτοιμος να γίνει προπαγανδιστής, κοινωνικός λειτουργός, πολιτικός μηχανικός, δάσκαλος, νοσηλεύτης, πρόσκοπος» (Galula D. 1964).

Η νέα τάση αντιμετώπισης των εξεγέρσεων δεν ήταν εύκολο να γίνει κτήμα των αξιωματικών καθώς ο θωρακισμένος αστραπιαίος πόλεμος από τις ημέρες του Β΄ Π.Π. αποτελούσε στρατηγικό και τακτικό θέσφατο. Χαρακτηριστικό δείγμα αποτυχημένου πολέμου που αγνόησε τις καινούργιες πρακτικές υπήρξε ο πόλεμος του Βιετνάμ, στον οποίο ο διοικητής των αμερικανικών επιχειρήσεων William Westmoreland και το επιτελείο του προέκριναν τις συμβατικές επιχειρήσεις για την αντιμετώπιση των Βιετκόνγκ, με αποτέλεσμα οι δυνάμεις των ΗΠΑ να έχουν υπέρμετρες απώλειες και τελικά να αποχωρήσουν ταπεινωμένες (Boot M. 2013).

ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Την δεκαετία του 1980, τα αριστεριστικά επαναστατικά κινήματα άρχισαν να μειώνονται δραματικά ιδιαίτερα μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και την παύση του ψυχρού πολέμου. Μαρξιστικές τρομοκρατικές ομάδες όπως οι ιταλικές Ερυθρές Ταξιαρχίες και η γερμανική Baader Meinhof έχασαν την ιδεολογική αλλά κυρίως την υλική στήριξη της Μόσχας με αποτέλεσμα να συρρικνωθούν και εν τέλει να διαλυθούν. Τα δε εθνικιστικά κινήματα, όπως η Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO) και ο Ιρλανδικός Δημοκρατικός Στρατός (IRA), παρά την μείωση της εξωτερικής βοήθειας κατάφεραν να επιβιώσουν και να συνεχίζουν τις επιχειρήσεις τους. Ο εικοσιπενταετής αγώνας του IRA στην Βόρειο Ιρλανδία από το 1969 μέχρι το 1994, ο οποίος είχε επαναστατική μορφή και επιζητούσε τον τερματισμό της Βρετανικής κυριαρχίας στο νησί, παρουσιάζει πολλά κοινά με την περίπτωση της Γιουγκοσλαβίας και το αντιστασιακό κίνημα του Τίτο (Bellany C. 1996, σ. 79). Ο R.Taber, αναφερόμενος στην στρατηγική του IRA στην Ιρλανδία, θεωρεί ότι τρομοκρατία είναι ουσιαστικά το αντάρτικο πόλεων και αποτελεί εν τέλει έναν επιπλέον τρόπο διεξαγωγής της πολιτικής (Taber R. 1969, σ. 113-114).

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

Νέες μορφές ανταρτοπόλεμου και τρομοκρατίας αναδύθηκαν στην σημερινή εποχή. Αυτές οι νέες μορφές, βασίζονται πλέον στον θρησκευτικό φανατισμό, εγκαταλείποντας την πολιτική ιδεολογία ως την κινητήριο δύναμη της εξέγερσης. Η θρησκευτικό-ιδεολογική ένδυση αυτών των κινημάτων, τοποθετείται ιστορικά στον δέκατο όγδοο αιώνα και τον Muhammad ibn Abd al-Wahhab που δημιούργησε το πουριτανικό κίνημα (ουαχαμπιτισμός) που έγινε αργότερα η επίσημη θεολογία της Σαουδικής Αραβίας. Σημαντική επίσης ήταν η θεωρητική επιρροή που ασκήθηκε στα θρησκευτικά αυτά κινήματα από τον Χασάν αλ-Μπάνα, ο οποίος ίδρυσε την Μουσουλμανική Αδελφότητα της Αιγύπτου το 1928, αλλά και τα γραπτά του Αιγύπτιου ακιτάτορα Sayyid Qutb στη δεκαετία του 1950 και του 1960.

Η θεωρητική ένδυση αυτών των κινημάτων θα ήταν άνευ ουσίας, αν δεν μεσολαβούσε η πρακτική τους εφαρμογή μέσω της θρησκευτικής επανάστασης στο Ιράν και η ακόλουθη δαιμονοποίηση των ΗΠΑ από το καθεστώς του Αγιατολάχ Χομείνι. Τον χειμώνα της ίδιας χρονιάς, οι Σοβιετικοί εισβάλουν στο Αφγανιστάν και εμφανίζονται στο προσκήνιο πλέον οι Μουτζαχεντίν που θα αποτελέσουν μια τρομερή δύναμη «αερού» αντάρτικου (Boot M. 2013).

Τις δεκαετίες που θα ακολουθήσουν, η ισλαμιστική τρομοκρατία θα βρεθεί σε ύφεση, με εξαίρεση ίσως κάποιες θεαματικές ενέργειες (αεροπειρατείες) της PLO που είχαν ιδιαίτερη απήχηση στη κοινή γνώμη, αλλά δεν αποτέλεσαν ιδιαίτερα μεγάλη απειλή για τον Δυτικό κόσμο. Η εμφάνιση όμως της αλ Κάιντα και η επίθεση στους δίδυμους πύργους στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001, αναβίωσε την ισλαμιστική τρομοκρατία και δημιούργησε πανικό τόσο στις ΗΠΑ όσο και στον υπόλοιπο δυτικό κόσμο. Έκτοτε στον πόλεμο της τρομοκρατίας οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοι της, χρησιμοποίησαν έναν συνδυασμό δράσεων που περιελάμβανε βελτιωμένη ασφάλεια, καλύτερη αστυνόμευση, συλλογή πληροφοριών, χρησιμοποίηση των στρατιωτικών τους δυνάμεων (Αφγανιστάν και Ιράκ), αλλά και πολυεπίπεδη υποστήριξη κυβερνήσεων που πολεμούν τους εξτρεμιστές (Φιλιπίνες και Σαουδική Αραβία) (Boot M. 2013). Πέρα από τις παλιές ισλαμικές οργανώσεις¹⁹ που παραδοσιακά δρούσαν στην Μέση Ανατολή και στην Νοτιοανατολική Ασία, στην εξίσωση της

¹⁹ Π.χ. η Χαμάς στη Λωρίδα της Γάζας, η Χεζμπολάχ στο Λίβανο, η αλ Σαμπάμπ στη Σομαλία, η Boko Haram στη Νιγηρία και πολλές άλλες.

ισλαμιστικής τρομοκρατίας πλέον έχει προστεθεί και ο ISIS που αποτελεί πλέον την μεγαλύτερη απειλή για τις δυτικές κοινωνίες.

ΤΟ ΕΠΙΚΑΙΡΟ ΤΩΝ ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι συγκρούσεις «χαμηλής έντασης», όπως αυτές ονομάζονται (Kitson F. 1971), στην πάροδο της ιστορίας αποδεικνύουν πώς ο ανταρτοπόλεμος υπήρξε πάντα επίκαιρος, ασχέτως αν για κάποιες περιόδους είχε αγνοηθεί η σημασία του από κάποιους από τους θεωρητικούς της στρατηγικής. Οι αντάρτες έχουν βελτιώσει τις τεχνικές τους μετά το 1945, κάνοντας ευρεία χρήση της τεχνολογίας των επικοινωνιών και έχουν αυξήσει την επιρροή τους στην κοινή γνώμη. Η επιτυχία αυτών των αντάρτικων κινημάτων έχει κάμψει τη βούληση των κρατών να συμμετάσχουν σε παρατεταμένες αντεξεγέρσεις εκτός των εθνικών συνόρων τους, και ταυτόχρονα έχει αυξήσει την ικανότητα των ανταρτών να επιβιώνουν. Πλέον έχει γίνει κατανοητό ότι, ο αγώνας κατά των ανταρτών για να είναι επιτυχής δεν θα πρέπει να βασίζεται σε συμβατικές τακτικές αλλά προϋποθέτει την διασφάλιση του τοπικού πληθυσμού (Boot M. 2013).

Η διασφάλιση του τοπικού πληθυσμού στο πλαίσιο μιας ανθρωποκεντρικής αντεξεγέρσης δεν εξαντλείται μόνο στο να κερδίσει κανείς «τις καρδιές και τα μυαλά»²⁰ του, αλλά απαιτείται η συνεχής και αδιάλειπτη φρούρηση του από στρατιωτικές δυνάμεις. Τακτικές του παρελθόντος, όπως οι περιοδικές επιχειρήσεις «σκούπα» ή οι επιχειρήσεις «περικύκλωσης και αναζήτησης» δεν μπορούν να είναι αποτελεσματικές, ακόμα και όταν πραγματοποιούνται από σκληρούς αντεπαναστάτες όπως οι Ναζί. Ο ντόπιος πληθυσμός γνωρίζει πολύ καλά, ότι οι αντάρτες θα επιστρέψουν τη στιγμή που οι στρατιώτες θα αποσυρθούν, και ναι μεν ο έλεγχος μπορεί να επιβληθεί υπό την απειλή των όπλων, αλλά δεν μπορεί να διατηρηθεί αν οι δυνάμεις ασφαλείας δεν αποκτήσουν κάποιο βαθμό νομιμοποίησης στην λαϊκή συνείδηση.

Στην περίπτωση των ΗΠΑ και μετά το πέρας του Ψυχρού Πολέμου δεν εξέλειπαν οι κίνδυνοι που προέρχονταν από τις ασύμμετρες απειλές έτερων κρατικών ή μη δρώντων. Μπορεί μάλιστα να υποστηριχθεί ότι αυτές διευρύνθηκαν σημαντικά

²⁰ Μια φράση που αποδίδεται στον Βρετανό στρατηγό Henry Clinton που έδρασε στην Αμερικανική Επανάσταση, και διαδόθηκε από τον ομοεθνή του στρατηγό Gerald Templer στην αντεξεγέρση της Μαλαισίας.

τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά κυρίως μέσω του φονταμενταλιστικού Ισλάμ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο πόλεμος του Αφγανιστάν, κατά τον οποίο υπήρξε ευρεία χρήση μεθόδων ανταρτοπολέμου από τους Ταλιμπάν εναντίον των δυνάμεων του ΝΑΤΟ καθώς και αδυναμία των δεύτερων να περιορίσουν την επιρροή των πρώτων έναντι του ντόπιου πληθυσμού. Η αδυναμία τους αυτή, αποδίδεται στην έλλειψη αστικών κέντρων και στην μεγάλης κλίμακας αποκεντρωμένη κατανομή του Αφγανικού πληθυσμού σε ένα γεωγραφικό ανάγλυφο που χαρακτηρίζεται από δυσπρόσιτες και δύσβατες περιοχές που ελέγχονται από διεφθαρμένους τοπικούς πολέμαρχους (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 297).

Καθώς η φύση της απειλής διαμορφώνει και καθορίζει τη φύση της πολεμικής σύγκρουσης και δεδομένης της ασύμμετρης φύσης των στρατηγικών απειλών που καλούνται να αντιμετωπίσουν τόσο οι ΗΠΑ όσο και τα υπόλοιπα δυτικά κράτη, οδηγεί στην υιοθέτηση ενός στρατηγικού σχεδιασμού που θα χαρακτηρίζεται από τη διεξαγωγή ανορθόδοξων επιχειρήσεων δολιοφθοράς. Η ανάγκη υιοθέτησης αυτού του σχεδιασμού και της συνακόλουθης ανορθόδοξης μεθοδολογίας διεξαγωγής πολέμου που θα ανταποκρίνεται στους ασύμμετρους κινδύνους, υποστηρίζεται από την πλειοψηφία των στρατηγιστών αλλά και από σημαίνοντες κύκλους της κυβερνητικής²¹ και στρατιωτικής γραφειοκρατίας (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 298-299).

Κορωνίδα της μεταστροφής του στρατηγικού σχεδιασμού των ΗΠΑ από τον συμβατικό τρόπο σκέψης αντιμετώπισης των απειλών, στον ασύμμετρο σχεδιασμό και την ανορθόδοξη εφαρμογή και χρήση βίας αποτέλεσε η δραματική εμπειρία της 11^{ης} Σεπτεμβρίου. Οι αποδέκτες δε του προαναφερθέντος σχεδιασμού περιλαμβάνει και επισήμως κρατικούς δρώντες και όχι μόνο τρομοκρατικές οργανώσεις, επαναστατικές οργανώσεις εθνικής ολοκλήρωσης ή αυτονομιστικά κινήματα. Αποτελεί ιστορικά αποδεδειγμένο γεγονός, ότι ο ανορθόδοξος πόλεμος αποτελεί ατραπό που επιλέγουν να διαβούν δρώντες, οι οποίοι φιλοδοξούν, παρά τα σημαντικά στρατηγικά ή στρατιωτικά μειονεκτήματά τους και τις ισχνές συμβατικές τους δυνάμεις, να παράξουν ισχυρά πλήγματα στον αντίπαλο· πολύ σημαντικότερα από αυτά που θα τους προσέδιδαν συμβατικές τακτικές (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 300).

Διαχρονικά, οι επίσημοι κρατικοί δρώντες, μέσω της διαδικασίας του μιμητισμού, υιοθετούσαν τις εν λόγω πρακτικές και μετέφεραν την πολεμική

²¹ π.χ. ο πρώην Υφυπουργός Άμυνας των ΗΠΑ Ryan Henry.

αντιπαράθεση στο εσωτερικό των περιθωριακών αντιπάλων τους με ανορθόδοξα πλήγματα που καλούνταν να υλοποιήσουν κατάλληλα εκπαιδευμένα ολομελή στρατιωτικά τμήματα. Μετά όμως την 11^η Σεπτεμβρίου, τα ανορθόδοξα πλήγματα αποτελούν πρωτεύουσα στρατηγική επιλογή των κρατών ενώ τα ολιγομελή στρατιωτικά τμήματα που ήταν εντεταλμένα να διεξάγουν τέτοιου είδους επιχειρήσεις, εντάσσονται πλέον μέσα σε ευρύτερους επιχειρησιακούς σχηματισμούς και υιοθετούν όλο και περισσότερο την επιλογή του ευέλικτου πρώτου πλήγματος έναντι των συμβατικών μορφών πολεμικής εμπλοκής (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 301-302).

Η εμπειρία λοιπόν, των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2007-8, αλλά και του Ισραήλ στη Δυτική Όχθη κατά τη δεύτερη Ιντιφάντα, των Βρετανών στη Βόρεια Ιρλανδία και της Κολομβίας στον συνεχή αγώνα της εναντίον των FARC (Επαναστατικές Ένοπλες Δυνάμεις της Κολομβίας), αποδεικνύουν ότι τα αντάρτικα κινήματα μπορούν να αντιμετωπισθούν επιτυχώς μέσω ενός συνδυασμού ψυχολογικών επιχειρήσεων και ανθρωποκεντρικής στρατηγικής. Εκτιμάται ότι στο μέλλον, τα αντάρτικα κινήματα δεν πρόκειται σε καμία περίπτωση να χρησιμοποιήσουν συμβατικές τακτικές εναντίον κυρίαρχων κρατών, τα οποία διαθέτουν ισχυρές ένοπλες δυνάμεις. Είναι εξαιρετικά απίθανο να επαναλάβουν τα λάθη του δέκατου ένατου αιώνα, όταν Ασιάτες και Αφρικανοί πολέμησαν με συμβατικές δυνάμεις τους Ευρωπαίους αποικιοκράτες, άλλωστε οι ανορθόδοξες τακτικές του αντάρτικου έχουν αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματικές, ακόμη και εναντίον των υπερδυνάμεων (Boot M. 2013).

ΕΞΥΠΝΗ ΑΜΥΝΑ

Το νέο δόγμα το οποίο πλέον ακολουθεί το NATO, είναι αυτό της έξυπνης άμυνας (Smart Defense), σύμφωνα με το οποίο καθίσταται απαραίτητη η εξοικονόμηση τόσο ανθρώπινων όσο και υλικών πόρων κατά τις επιχειρήσεις. Η όλο και λιγότερη ανοχή των Δυτικών κοινωνιών στις απώλειες της μάχης αλλά και η παρατεταμένη οικονομική κρίση που βιώνουν αυτές, κάνουν το δόγμα της έξυπνης άμυνας να φαντάζει ως μονόδρομος. Στο πλαίσιο αυτό τα μέλη της Βορειοατλαντικής συμμαχίας συσφίγγουν περαιτέρω τους δεσμούς μεταξύ τους αλλά και με φιλικά κράτη εκτός αυτής (π.χ. Ισραήλ), προκειμένου να προκύψουν αμοιβαία επωφελείς συνεργασίες στην εκτέλεση ανορθόδοξων επιχειρήσεων όπου απαιτηθεί. Πρόσφατο υπήρξε το παράδειγμα των κοινών επιχειρήσεων Ηνωμένου Βασιλείου και Γαλλίας

στο πλαίσιο του ΝΑΤΟ εναντίον του καθεστώτος Καντάφι²² (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 306).

Οι ΗΠΑ ειδικότερα, υιοθετούν ουσιαστικά την τακτική των αντιπάλων τους και οι ένοπλες δυνάμεις χρησιμοποιούν ανορθόδοξες τακτικές προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις ασύμμετρες απειλές που προέρχονται από κράτη παρίες και τρομοκρατικές δυνάμεις. Στο πλαίσιο αυτό ο στρατός των ΗΠΑ κάνει ουσιαστικά ευρεία χρήση της ευελιξίας, της ταχύτητα, της χρήσης μικρού αριθμού εμπλεκομένων δυνάμεων και άλλων στοιχείων που δύναται να του αποφέρει τα μέγιστα αποτελέσματα με τη λιγότερο ρίσκο. Το στρατηγικό δόγμα της έξυπνης άμυνας, ασπάζονται πλέον και οι δύο μεγάλες περιφερειακές δυνάμεις της Ασίας, με την μεν Ρωσία να εξαπολύει ανορθόδοξες επιχειρήσεις εναντίον των ισλαμιστών στον Καύκασο²³, τη δε Κίνα να χρησιμοποιεί όλο και περισσότερο ανορθόδοξες τακτικές εναντίον των αυτονομιστών Ουιγούρων στην επαρχία Xiang (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 307-308).

²² Ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι αυτή η επέμβαση μακροπρόθεσμα δημιούργησε χάος και εμφύλιο πόλεμο στην Λιβύη.

²³ Επίσης να χρησιμοποιεί τον «υβριδικό» πόλεμο όπως συνέβη στην Οσετία και προσφάτως στην Ουκρανία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΣ - ΑΝΤΙΕΞΕΓΕΡΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην σημερινή εποχή, σχεδόν το σύνολο των πολεμικών συγκρούσεων που διεξάγονται στον πλανήτη μας, έχει τα χαρακτηριστικά του ανταρτοπολέμου, ενώ ελάχιστες είναι οι κλασικές πολεμικές συγκρούσεις μεταξύ στρατιωτικών συμβατικών δυνάμεων (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 265). Ο ανταρτοπόλεμος, στα πλαίσια του ΝΑΤΟ, ορίζεται ως οι στρατιωτικές και παραστρατιωτικές επιχειρήσεις που διεξάγονται από ντόπιες άτακτες δυνάμεις σε εχθρικές ή σε κατεχόμενες από τον εχθρό περιοχές (U.S. DoD 1988, σ. 159). Η φύση του ανταρτοπολέμου δεν χαρακτηρίζεται τόσο από τις μεθόδους διεξαγωγής του όσο από την σύνθεση των δυνάμεων που τον διεξάγουν. Σε πολλές περιπτώσεις, τα συμβατικά στρατεύματα επιλέγουν την βραχυχρόνια αποφυγή της κατά μέτωπο σύγκρουσης με τον εχθρό περιοριζόμενα στην διεξαγωγή δολιοφθορών· το γεγονός αυτό όμως δεν αλλοιώνει την φύση τους καθώς συνεχίζουν να διαθέτουν καθορισμένη δομή, στρατιωτική πειθαρχία και όλα τα χαρακτηριστικά μιας στρατιωτικής συμβατικής δύναμης. Ο ανταρτοπόλεμος όμως εξ' ορισμού υφίσταται μόνο όταν στην πολεμική σύγκρουση εμπλέκονται οι «άτακτες βασικά ντόπιες δυνάμεις» (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 265-266).

Ο ανωτέρω ορισμός όμως, δεν διαχωρίζει με σαφήνεια τον ανταρτοπόλεμο από την τρομοκρατία. Σύμφωνα με τον Κολιόπουλο, ο ανταρτοπόλεμος στοχεύει στην δημιουργία πλήγματος των ενόπλων δυνάμεων και των σωμάτων ασφαλείας του αντιπάλου ως σύνολο, επιδιώκοντας την κατοχή του επίμαχου εδάφους, ενώ η τρομοκρατία μέσω μεμονωμένων χτυπημάτων κυρίως στρέφεται εναντίον μη στρατιωτικών στόχων και δεν αποσκοπεί τουλάχιστον άμεσα με προσπάθεια κατοχής εδάφους. Η συνύπαρξη του ανταρτοπολέμου και της τρομοκρατίας δεν είναι σπάνιο φαινόμενο αλλά ο ανταρτοπόλεμος αξιολογείται σαφώς ως μεγαλύτερη απειλή για την κρατική εξουσία (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 266).

ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Είναι δύο διαφορετικές κατηγορίες πολέμου, οι οποίες μπορεί να ταυτίζονται ή όχι. Ούτε όλα τα αντάρτικα είναι επαναστατικά, αλλά ούτε οι επαναστατικοί πόλεμοι χρησιμοποιούν απαραίτητα τακτικές ανταρτοπολέμου. Η λέξη αντάρτικο (guerrilla στα αγγλικά) προέρχεται από την ισπανική λέξη που αποδίδει την έννοια του «μικρού πολέμου» και εισήχθη στην στρατιωτική ορολογία κατά τους Ναπολεόντειους Πολέμους, όταν οι Ισπανοί αντάρτες δρούσαν σε χαλαρή συνεργασία με τον στρατό του Wellington στην Ιβηρική χερσόνησο, εναντίον των Γάλλων. Πιθανότατα, ο καλύτερος ορισμός του ανταρτοπόλεμου είναι: η παρενόχληση του αντιπάλου από δυνάμεις που δεν διαθέτουν την παρουσία ενός συνεκτικού στόχου ή μετώπου και γι' αυτό δεν μπορούν εύκολα να αποτελέσουν αντικείμενο επίθεσης. Παραδοσιακά ο ανταρτοπόλεμος συνυπάρχει και αλληλεπιδρά με τον συμβατικό πόλεμο. Οι απόψεις του Μάο τσε Τουνγκ επί του θέματος, οι οποίες έχουν ευρύτατα μελετηθεί²⁴, υπερτονίζουν το γεγονός ότι ο ανταρτοπόλεμος αποτελεί το καταφύγιο των αδυνάτων, των οποίων στόχος υπήρξε διαχρονικά η μετεξέλιξη του σε συμβατικό πόλεμο, μόλις αυτό κριθεί σκόπιμο. Ο ανταρτοπόλεμος δεν αποτελούσε ποτέ μια στρατηγική επιλογή, αλλά ουσιαστικά ήταν η μόνη στρατηγική που ήταν διαθέσιμη (Bellany C. 1996, σ. 78-79).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ

Ο ανταρτοπόλεμος εμφανίζει όλα τα βασικά χαρακτηριστικά που συναντάμε και στις υπόλοιπες μορφές πολέμου, όπως είναι η πλήρης συμμόρφωση του στους αντικειμενικούς σκοπούς που έχουν τεθεί από την πολιτική ηγεσία, ο επηρεασμός της τριβής και της τύχης στην έκβαση του αγώνα, οι ικανότητες του στρατιωτικού διοικητή κλπ. Η ιδιαίτερη φύση του όμως, του προσδίδει και ορισμένα επιπλέον χαρακτηριστικά (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 266-267).

Πρόκειται για μια μορφή πολέμου χωρίς σταθερές και κανόνες καθώς η σύνθεση των αντάρτικων ομάδων βασίζεται όχι στην εκπλήρωση κάποιων κριτηρίων επιλογής αλλά καθαρά στην εθελοντική συμπίεση συμπαθούντων πολιτών²⁵. Ως εκ τούτου, οι αντάρτικες ομάδες χαρακτηρίζονται από υποτυπώδεις, αν όχι ανύπαρκτες,

²⁴ Παρόλο που αντλούν πολλά στοιχεία από τον Sun Tzu.

²⁵ Πολλές φορές ούτε καν μαχητών.

δομές και πειθαρχία ενώ οι μορφές που μπορεί να πάρει ο ανταρτοπόλεμος είναι απεριόριστες με αποτέλεσμα να είναι εξαιρετικά δύσκολη η διατύπωση κανόνων και πρακτικών που να έχουν γενική εφαρμογή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η πεποίθηση κάποιων θεωρητικών ότι ο ανταρτοπόλεμος για να επικρατήσει απαιτεί ξένη υποστήριξη και μεγάλο γεωγραφικό χώρο για να αναπτυχθεί· θεωρήσεις που έχουν διαψευσθεί κατ' επανάληψη στην πράξη, αν και οι δύο παράγοντες λειτουργούν ενισχυτικά στην επιτυχή διεξαγωγή του. Επιπλέον, σε αυτή τη μορφή πολέμου παρατηρείται τεράστια έκλυση εχθρικών συναισθημάτων που οδηγεί σε μεγάλη αγριότητα και σε εκτεταμένα φαινόμενα «συμμοριτισμού» (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 267).

Ένα άλλο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ανταρτοπολέμου είναι οι περιορισμένοι έμψυχοι και υλικοί πόροι των δυνάμεων που τον διεξάγουν. Είναι φυσικό σε αυτόν να καταφεύγουν δρώντες που αδυνατούν να διεξάγουν και κερδίσουν έναν συμβατικό πόλεμο. Η έλλειψη υλικών μέσων επηρεάζει καθοριστικά τον τρόπο ενεργείας των ανταρτών καθώς οι ανθρώπινες απώλειες και η σπατάλη πυρομαχικών ιδιαίτερα στα πρώτα στάδια του αγώνα δεν είναι αποδεκτή. Πρωταρχικός σκοπός είναι η επιβίωση και στα πλαίσια αυτά, η μάχη με τον εχθρό πρέπει να δίνεται μόνο σε περιπτώσεις όπου η νίκη είναι εξασφαλισμένη, οι απώλειες είναι λίγες και μπορεί να υπάρξει κέρδος από την λαφυραγώγηση εφοδίων και πυρομαχικών (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 268).

Εκ των ανωτέρω γίνεται προφανές ότι μόνο μέσω της περικύκλωσης οι αντάρτες μπορούν να εξαναγκαστούν σε μάχη. Μια τακτική την οποία οι αντάρτες μπορούν να την αντιμετωπίσουν μέσω της άριστης γνώσης της μορφολογίας του εδάφους στο οποίο επιχειρούν. Οι ορεινοί όγκοι, οι ελώδεις περιοχές, οι ζούγκλες και τα δάση ευνοούν τον ανταρτοπόλεμο, ενώ παλαιότερα και πριν την χρησιμοποίηση των τεθωρακισμένων και των αεροπλάνων ιδανικό θέατρο επιχειρήσεων των ανταρτών αποτελούσε και η έρημος. Το αντάρτικο στις πόλεις εμφανίζει πλεονεκτήματα όπως η ανετότερη ζωή των μαχητών, η ευκολία εφοδιασμού και η μεγαλύτερη δημοσιότητα του αγώνα αλλά υφίσταται ταυτόχρονα αυξημένη παρουσία δυνάμεων ασφαλείας, μεγαλύτερη ευκολία περικύκλωσης και καταστροφής των αντάρτικων ομάδων. Η άποψη ορισμένων, ότι οι πόλεις είναι ακατάλληλες για ανταρτοπόλεμο, αλλά ευνοούν την διενέργεια δολιοφθορών και τρομοκρατικών

ενεργειών διαγεύσθηκε από τον επιτυχή αγώνα έναντι των Αμερικανικών δυνάμεων στο Μογκαντίσου και στην Βαγδάτη από τους Σομαλούς και Ιρακινούς αντάρτες αντίστοιχα (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 268-269).

Πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα η σημασία της υποστήριξης του πληθυσμού, καθώς θεωρείται αναγκαίος όρος για την επιτυχία του ανταρτοπολέμου. Η ενεργή υποστήριξη όλου του πληθυσμού δεν αναμένεται και δεν είναι πιθανό να συμβεί. Συνήθως παρατηρείται η ενεργή υποστήριξη ποσοστού μικρότερου του 10% του πληθυσμού, με περίπου το 2% να φέρει όπλα. Αποτελεί όμως αναγκαία συνθήκη επιτυχούς έκβασης του αγώνα, η ύπαρξη παθητικής υποστήριξης από την πλειοψηφία του πληθυσμού (US Army John F. Kennedy SWC 1977, σ. 15).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ

Η στρατηγική του ανταρτοπολέμου βασίζεται στην αποκέντρωση των δυνάμεων με τους αντάρτες να μπορούν να εμπλακούν σε όλο το θέατρο των επιχειρήσεων αλλά ταυτόχρονα να παραμένουν ανεντόπιστοι από τις εχθρικές δυνάμεις. Η συγκέντρωση τους στα πλαίσια συγκεκριμένων επιχειρήσεων πρέπει να λαμβάνει χώρα σε περιορισμένο χώρο και για περιορισμένο χρόνο· όπως αναφέρεται στην λαϊκή αργκό «χτυπάνε και φεύγουν». Στο δε επιχειρησιακό επίπεδο, δίνεται έμφαση στην ευκινησία και στις πρακτικές του αιφνιδιασμού και της νυχτερινής δράσης, ιδιαίτερα σε μη ευνοϊκά τερέν, ενώ η συνηθέστερη τακτική που ακολουθείται είναι αυτή της ενέδρας (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 269-270).

ΣΥΜΒΑΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Αντίθετα οι συμβατικές δυνάμεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν τις αντάρτικες ομάδες ακολουθούν στρατηγικές κάλυψης όσο το δυνατόν μεγαλύτερης περιοχής, στην προσπάθεια τους να περικυκλώσουν αλλά και να απομονώσουν παράλληλα τους αντάρτες από τον πληθυσμό. Σε επιχειρησιακό επίπεδο αυτό απαιτεί την ύπαρξη ελαφρά οπλισμένων μονάδων ταχείας επέμβασης, την υπεράσπιση καίριων σημείων ενδιαφέροντος (point defense), την συγκρότηση πολιτοφυλακών από τον ντόπιο πληθυσμό καθώς και μετακινήσεις πληθυσμών σε πόλεις ή σε ειδικούς καταυλισμούς. Ιδιαίτερης σημασίας για την επιτυχή έκβαση του αγώνα ενάντια στους αντάρτες είναι ο οικονομικός αποκλεισμός των περιοχών που ελέγχονται από τους αντάρτες και η εκδήλωση αντιποίνων σε βάρος των τυχόν

συμπαθούντων ντόπιων πολιτών. Η σύλληψη ή η δολοφονία του αρχηγού των ανταρτών μπορεί να αποτελέσει τον καταλύτη της ήττας τους, καθώς η ηγεσία τους εμφανίζει ιδιαίτερα προσωποπαγή χαρακτηριστικά συγκρινόμενη με αυτή των συμβατικών δυνάμεων. Η σύλληψη του Αμπιμαέλ Γκουλμάν και η συνακόλουθη δραματική μείωση της δραστηριότητας του Φωτεινού Μονοπατιού στο Περού, συνηγορεί στην ανωτέρω άποψη (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 270).

ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ

SUN TZU

Ο Sun Tzu πίστευε ότι στην περίπτωση που η δύναμη μας υστερεί έναντι της εχθρικής, θα πρέπει να διεξάγουμε δυναμικές επιχειρήσεις, ενώ, στην αντίθετη περίπτωση, θα πρέπει να παγιδεύσουμε τον εχθρό για να τον εξολοθρεύσουμε. Ο Taber πιστεύει ότι ο Μάο άντλησε τις σημαντικότερες σκέψεις του για την οργάνωση του αντάρτικου από τον Σουν Τζού (Taber R. 1969, σ. 166). Ο Κινέζος στρατηγός γράφει χαρακτηριστικά: «Κάθε πόλεμος βασίζεται στην παραπλάνηση. Ως εκ τούτου, όταν είστε ικανοί, δείξτε ανικανότητα. Όταν είστε δραστήριοι, δείξτε αδράνεια. Όταν είστε μακριά, κάντε να φαίνεται ότι είστε κοντά. Προσφέρετε στον εχθρό ένα δέλεαρ, για να τον προσελκύσετε. Προσποιηθείτε αταξία και χτυπήστε τον. Όταν ο εχθρός ανασυντάσσεται, ετοιμαστείτε για επίθεση. Όταν είναι ισχυρός, φροντίστε να τον αποφύγετε. Εκνευρίστε το στρατηγό του και προκαλέστε του σύγχυση. Προσποιηθήκε κατωτερότητα και ενθαρρύνετε την αλαζονεία του. Κρατήστε τον υπό πίεση και εξουθενώστε τον. Όταν ο εχθρός είναι ενωμένος, διαιρέστε τον. Επιτεθείτε εκεί που είναι ανέτοιμος. Κάντε έφοδο όταν δεν το περιμένει. Αυτά είναι τα κλειδιά της επιτυχίας, για κείνον που χαράζει την στρατηγική.» (Sun Tzu 2003, σ. 22-23). Κλασική περίπτωση εφαρμογής των λεγομένων του Sun Tzu, αποτελεί ο ανταρτοπόλεμος (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 89).

ΝΤΕΝΙΣ ΝΤΑΒΙΝΤΟΦ (DAVYDOV, 1784 – 1839)

Ο Συνταγματάρχης του ρωσικού στρατού Ντένις Νταβίντοφ συμμετείχε στον ανταρτοπόλεμο των Κοζάκων εναντίον των δυνάμεων του Ναπολέοντα το 1812. Βασιζόμενος στην εμπειρία του προέκρινε την ταυτόχρονη και συνδυασμένη διεξαγωγή ανταρτοπόλεμου και συμβατικών στρατιωτικών επιχειρήσεων από φίλια στρατεύματα. Η θεωρία του αυτή βασιζόταν στην πίστη του, ότι η όλο και

αυξανόμενη εξάρτηση των σύγχρονων στρατών από την επιμελητεία πολέμου κάνει τον ανταρτοπόλεμο μια ιδιαίτερα ελκυστική επιλογή. Υποστήριζε ότι οι αντάρτες έχουν την δυνατότητα να δρουν με ιδιαίτερη επιτυχία κατά μήκος όλης της περιοχής που απλώνεται από τα μετόπισθεν του εχθρικού στρατού μέχρι τα κέντρα εφοδιασμού του. Οι απόψεις του βρήκαν πεδίο εφαρμογής σε πολλές περιπτώσεις κατά τον Β΄ Π.Π., και η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου στις 25 Νοεμβρίου 1942 αποτελεί παράδειγμα πλήγματος των γραμμών εφοδιασμού των γερμανικών δυνάμεων στη Βόρεια Αφρική, σε επικουρικό ρόλο των συμβατικών επιχειρήσεων των Συμμάχων (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 270-272).

CLAUSEWITZ

Η μελέτη του αφορά την αντιστασιακή διάσταση του ανταρτοπόλεμου που εκδηλώνεται από τον πληθυσμό μιας χώρας εναντίον μιας εχθρικής εισβολής. Η θεωρία του υποστηρίζει ότι οι αντάρτικες επιχειρήσεις δεν μπορούν από μόνες τους να εξασφαλίσουν τη νίκη εναντίον των κατακτητών αν αυτές δεν αποτελέσουν μέρος ενός ευρύτερου συμβατικού πολέμου. Έθεσε μάλιστα πέντε προϋποθέσεις προκειμένου μια γενική λαϊκή εξέγερση να επιτύχει: Ο πόλεμος να λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό της χώρας, να μην κρίνεται από μια μοναδική αποφασιστική μάχη, το θέατρο επιχειρήσεων να είναι μεγάλης έκτασης, ο εθνικός χαρακτήρας να είναι συμβατός με αυτό το είδος του πολέμου και η μορφολογία του εδάφους να περιλαμβάνει δύσβατες περιοχές²⁶. Στην σημερινή εποχή η παράμετρος της συμβατότητας του εθνικού χαρακτήρα με τον ανταρτοπόλεμο δεν φαίνεται να έχει συνολική εφαρμογή, παρά τα στρατιωτικά δόγματα άμυνας δυτικών κρατών που προβλέπουν κινητοποίηση του πληθυσμού και διεξαγωγή ανταρτοπολέμου εναντίον των δυνάμεων του εισβολέα. Είναι εξαιρετικά αμφίβολο το εάν οι αστικοί τους πληθυσμοί είναι πρόθυμοι να υποστούν την ταλαιπωρία που απαιτεί η διεξαγωγή του ανταρτοπολέμου, σε σύγκριση για παράδειγμα, με τον ορεσίβιο πληθυσμό του Αφγανιστάν (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 272-273).

Ο Clausewitz, σε μια πρώιμη στρατηγική ανορθόδοξου πολέμου συνιστούσε στην εμπλεκόμενη δύναμη: «να παρενοχλεί συνεχώς τον εχθρό, να του διακόπτει τις γραμμές επικοινωνίας, να καταλαμβάνει ή να καταστρέφει τον ανεφοδιασμό του,

²⁶ Εξαίρεση αποτελούν η Κύπρος, η Κούβα κ.α.

όμως να αποφεύγει κανονικές επιθέσεις και μπροστά στον συγκεντρωμένο τακτικό στρατό να υποχωρεί στα δάση ή στα έλη» (Κονδύλης Π. 1998, σ. 250).

Σύμφωνα με την «τριάδα» του Clausewitz, ο πόλεμος αποτελείται από τρία συστατικά στοιχεία: (α) τα πάθη, τη βία και το εχθρικό συναίσθημα, (β) την τύχη και το απρόβλεπτο, (γ) την πολιτική καθοδήγηση. Το πρώτο στοιχείο αφορά κυρίως στον λαό, το δεύτερο στοιχείο αφορά στον διοικητή και τον στρατό του, ενώ η πολιτική καθοδήγηση του πολέμου ανήκει ολοκληρωτικά στην πολιτική ηγεσία. Κανένα στοιχείο της τριάδας (λαός – στρατός – κυβέρνηση) δεν πρέπει να αγνοείται, αλλά η συγκριτική σημασία του καθενός ποικίλλει ανάλογα με την περίπτωση. Για παράδειγμα, σε έναν ανταρτοπόλεμο το φρόνημα του λαού θα παίζει πρωταρχικό ρόλο, όπως συνέβη στον πόλεμο του Βιετνάμ (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 154).

Στην θεωρία του αποφεύγει τους δογματικούς κανόνες και δεν ορίζει κάποιο αμετάβλητο κέντρο βάρους. Κατά την άποψη του πιθανά κέντρα βάρους αποτελούν: (α) οι ένοπλες δυνάμεις του εχθρού, (β) η εχθρική πρωτεύουσα, αν εκτός από διοικητικό κέντρο είναι ταυτόχρονα και το κέντρο της κοινωνικής, επαγγελματικής και πολιτικής δραστηριότητας – η κατάληψη της έχει συχνά μεγάλη σημασία σε χώρες που μαστίζονται από εσωτερικές έριδες, (γ) σε πόλεμο εναντίον πολλών κρατών το ισχυρότερο από αυτά, (δ) σε λαϊκές εξεγέρσεις (ανταρτοπολέμους) οι προσωπικότητες των ηγετών και η κοινή γνώμη (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 157).

Ο Bellany στέκεται επικριτικά έναντι του Clausewitz και ισχυρίζεται ότι ο Πρώσος στρατιωτικός, επεξεργάστηκε μάλλον επιπόλαια τον ανταρτοπόλεμο στο έργο του «Περί Πολέμου». Αφορμή για την κριτική του Bellany, αποτέλεσε η άποψη του Clausewitz, ότι κάποιοι αντιτίθενται στην ιδέα ο λαός να παίρνει τα όπλα για να αντισταθεί σε έναν εισβολέα και όχι να αποδέχεται το αποτέλεσμα μιας μεγάλης μάχης, ενώ σε πολιτικό επίπεδο θεωρεί ότι η αντίσταση αποτελεί επαναστατικό μέσο, μια κατάσταση νομιμοποιημένης αναρχίας, η οποία αποτελεί απειλή τόσο για την εσωτερική κοινωνική τάξη πραγμάτων όσο και για τον εχθρό. Αναγνωρίζει ότι η πλευρά που θα χρησιμοποιήσει πρώτη αυτές τις μεθόδους, αποκτά ένα πλεονέκτημα και αυτοί που θα τις χρησιμοποιήσουν με εξυπνάδα θα βρεθούν φυσιολογικά σε καλύτερη θέση από αυτούς που δεν θα το κάνουν. (Bellany C. 1996, σ. 79).

Κατά τον Schmitt (γερμανός νομικός, θεωρητικός του εθνικοσοσιαλισμού) ο Clausewitz υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους θεωρητικούς του ανταρτοπολέμου, καθώς κατενόησε την αναγκαιότητα της χρησιμοποίησης ελαφρά οπλισμένων ευκίνητων μονάδων σε αυτή τη μορφή του πολέμου και τον αναγόρευσε ως ένα εργαλείο πολιτικής στόχευσης με άκρως επαναστατικό χαρακτήρα (Schmitt C. 1962, σ. 31). Ο Πρώσος στρατηγός όμως διατύπωσε έναν πολύ ισχυρό ορισμό του πολέμου σε σύνδεση με την πολιτική: «ο πόλεμος είναι όργανο της πολιτικής, φέρει κατ' ανάγκην τη σφραγίδα αυτής της πολιτικής, πρέπει να μετρά τα πάντα με τον πήχη της πολιτικής. Η διεξαγωγή του πολέμου είναι επομένως στις μεγάλες της γραμμές η ίδια η πολιτική που χρησιμοποιεί το σπαθί αντί για τη γραφίδα, χωρίς να παύει γι' αυτό το λόγο να σκέπτεται σύμφωνα με τους δικούς της νόμους».

LIDDELL HART

Υποστήριζε, ότι η επιλογή του ανταρτοπόλεμου αποτελεί την καλύτερη πρακτική για να αποφευχθεί ένας πυρηνικός πόλεμος. Δεδομένου του απαγορευτικού κόστους μιας συμβατικής πολεμικής σύρραξης που υπό προϋποθέσεις μπορεί να οδηγήσει χρήση πυρηνικών. Ο Liddell Hart προέκρινε τον ανταρτοπόλεμο ως τον καλύτερο ίσως τρόπο χρήσης βίας για την επίτευξη πολιτικών αντικειμενικών σκοπών. Θεωρούσε ότι η αποτελεσματικότητα του ανταρτοπόλεμου, στηρίζεται στο συνδυασμό ύπαρξης ανεκπλήρωτων εθνικών πόθων με την ταυτόχρονη ύπαρξη πληθυσμού που ταλανίζεται από κοινωνική ή οικονομική κρίση. Είναι γεγονός, πως η διασπορά των πυρηνικών όπλων έχει εντείνει τον ανταρτοπόλεμο ενώ σίγουρα δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι τον έχει σταματήσει. Είναι γνωστές οι αψιμαχίες που ενίοτε υφίστανται στο Κασμίρ μεταξύ της Ινδίας και του Πακιστάν. Ο Liddell Hart έδινε ιδιαίτερη έμφαση στον εθνικισμό ως κινητήρια ιδεολογική δύναμη των ανταρτών, ενώ στην παρούσα φάση της ιστορίας, οι εθνικές και οι θρησκευτικές διαφορές μεταξύ κρατικών ή μη δρώντων, φαίνεται να αποτελούν τους κύριους τροφοδότες της ανάπτυξης των αντάρτικων κινημάτων (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 273-274).

MAO ΤΣΕ-ΤΟΥΝΓΚ (MAO TSE-TUNG, 1893 – 1976)

Θεωρείται ο σημαντικότερος θεωρητικός του ανταρτοπολέμου και δογματικά υποστήριξε την μακρά προπαρασκευή πριν από την έναρξη του. Στα πλαίσια της

κομμουνιστικής ιδεολογίας που ασπαζόταν, θεωρούσε τον ανταρτοπόλεμο ως το επαναστατικό εργαλείο για την ανατροπή της κατεστημένης τάξης, που προϋπέθετε την πολιτική κινητοποίηση του πληθυσμού. Το δόγμα του προέβλεπε σύντομες επιχειρήσεις των ανταρτών λόγω έλλειψης μέσων, αλλά παρατεταμένο πόλεμο (protracted war), προκειμένου να υπάρξει βαθμιαία ισχυροποίηση των αντάρτικων δυνάμεων με απώτερο στόχο την μετεξέλιξη τους σε τακτικό στρατό και την τελική επικράτηση. Υποστήριζε ότι ο αντάρτικος αγώνας θα εξελισσόταν σε τρία στάδια, το συνωμοτικό, το στάδιο ισορροπίας και το στάδιο της επικράτησης. Στο πρώτο στάδιο θα δημιουργούνταν οι απαραίτητες οργανωτικές δομές και θα διεξάγονταν μικρής κλίμακας τρομοκρατικές επιχειρήσεις, ενώ στο δεύτερο στάδιο θα ξεκινήσουν οι επιχειρήσεις με αντικειμενικό σκοπό την απόκτηση ελέγχου μιας περιοχής για την εγκαθίδρυση της επαναστατικής κυβέρνησης. Κατά το τρίτο στάδιο, ο συσχετισμός δυνάμεων πλέον θα ευνοεί τους αντάρτες με τον πόλεμο τελικά να μετατρέπεται σε συμβατικό (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 274-275).

Πίστευε ακράδαντα ότι οι αντάρτες θα πρέπει να προσβλέπουν στη μετεξέλιξη τους σε τακτικό στρατό, να επιδιώκουν την καινοτομία και να δίνουν έμφαση στην δημιουργία ισχυρής βάσης επιχειρήσεων, ενώ βασική επιδίωξη τους θα πρέπει να είναι η καταστροφή των Ένοπλων Δυνάμεων του αντιπάλου και όχι απλά η εκδίωξη του από την περιοχή ενδιαφέροντος. Ήταν οπαδός της αρχής «να παρασύρεις τον εχθρό στο εσωτερικό» ενώ είχε πει χαρακτηριστικά «Ο εχθρός προχωρεί, εμείς οπισθοχωρούμε. Ο εχθρός στρατοπεδεύει, εμείς παρενοχλούμε. Ο εχθρός κουράζεται, εμείς επιτιθέμεθα. Ο εχθρός υποχωρεί, εμείς καταδιώκουμε». Θεωρούσε επίσης ότι η καταλληλότερη μέθοδος κατάληψης των πόλεων αποτελεί η έμμεση προσέγγιση, ξεκινώντας από τις πόλεις με την ασθενέστερη αμυντική κάλυψη και καταλήγοντας σε αυτές όπου ο εχθρός είναι ισχυρός²⁷ (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 276).

Ο Μάο, προσέγγιζε τον επαναστατικό πόλεμο ως υπόθεση σχεδόν αποκλειστικά των παρτιζάνων, με μικρή μόνο εμπλοκή του τακτικού στρατού. Κατανοεί την ανυπαρξία της αποφασιστικής μάχης που θα καθορίσει την τελική έκβαση του αγώνα, και προσδιορίζει την φύση του ανταρτοπόλεμου ως ενός πολέμου φθοράς του εχθρού. Στην ανάλυση του, προέκρινε ως πηγή του ανταρτοπολέμου τις λαϊκές μάζες που θα στελεχώσουν τα αντάρτικά σώματα, και υποστήριζε ότι ο εχθρός

²⁷ Εφαρμογή στον Κινέζικο εμφύλιο πόλεμο 1927 – 1949.

θα πρέπει να αποτελέσει την βασική πηγή εφοδιασμού των ανταρτών σε οπλισμό και εφόδια. Απέδιδε μεγάλη σημασία στην πολιτική στράτευση, το ήθος και τον πατριωτισμό των ανταρτών και απέδιδε επίσης ιδιαίτερη αξία στην καθαρότητα της πολιτικής στόχευσης, ώστε αυτή να γίνεται εύκολα αντιληπτή από τις λαϊκές μάζες. Αποδεχόταν σε κάποιο βαθμό, την αυτονομία των αντάρτικων ομάδων λόγω της ελλιπούς αμφίδρομης επικοινωνίας με την κεντρική διοίκηση και χαρακτηριστικά έγραψε ότι: «η ορθή πολιτική στο αντάρτικο είναι πρόβλεψη για ενιαία στρατηγική και ανεξάρτητη τακτική δράση».

Ο Μάο Τσε Τουνγκ απέκτησε την εμπειρία του επαναστατικού πολέμου κατά την δεκαετία του 1930, εναντίον των Κινέζων Εθνικιστών του Chiang Kai-shek. Για να επιβιώσουν από την αποφασιστική επίθεση των Εθνικιστών, οι Κομμουνιστές αποσύρθηκαν, μέσω της διάσημης πλέον «μακράς πορείας» των 6000 μιλίων, στα σύνορα με το Θιβέτ. Έχοντας πλέον βρει ασφαλές καταφύγιο, ο Μάο έγραψε την πραγματεία του στον ανταρτοπόλεμο, αντλώντας στοιχεία από πηγές τόσο διαφορετικές μεταξύ τους, όπως ο Sun Tzu και ο Λένιν. Μετά την εισβολή της Ιαπωνίας στην Κίνα το 1931, οι κομμουνιστές αντιστάθηκαν και εναντίον τους. Ο Μάο προέβλεψε και έγραψε το 1937 ότι «Οι αντάρτικες επιχειρήσεις που διεξάγονται αυτή τη στιγμή στη Κίνα αποτελούν μια σελίδα της ιστορίας η οποία δεν έχει προηγούμενο. Η επίδρασή τους δεν θα περιοριστεί μόνο στην Κίνα κατά τον παρόντα πόλεμο έναντι των Ιαπώνων, αλλά θα είναι παγκόσμια.» (Griffith B. S. 1961, p. 65). Ο Bellany ισχυρίζεται, τα γραπτά του Μάο δεν είναι ιδιαίτερα ριζοσπαστικά καθώς έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στις πληροφορίες, που παρέχονται από τον συμπαθόντα ντόπιο πληθυσμό, στην τακτική της εξαπάτησης, την κινητικότητα και τον αιφνιδιασμό – όλες κλασικές μεθόδους των συμβατικών επιχειρήσεων (Bellany C. 1996, p. 80).

Ο Μάο πάντως, δεν απέφυγε τα λάθη παρά το γεγονός ότι τελικά δεν του στοίχισαν στην επίτευξη των αντικειμενικών του σκοπών. Υπέπεσε και αυτός στο αρκετά συχνό σφάλμα της βιαστικής μετάβασης στο ανώτερο στάδιο του ανταρτοπολέμου προτού οι συνθήκες ωριμάσουν, όπως έδειξαν τα γεγονότα της «Μακράς Πορείας» τα έτη 1934-35. Ο Βιετναμέζος Βο Νγκουγιεν Γκιαπ (Giap 1911 – 20) εφάρμοσε με μεγάλη επιτυχία, μια παραλλαγή της μαοϊκής προσέγγισης στο Βιετνάμ εναντίον των Γάλλων αρχικά και των Αμερικανών στην συνέχεια. Στους

πολέμους του Βιετνάμ, δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στο συμβατικό στάδιο του πολέμου όπως αναδεικνύουν η σύγκρουση στο Ντιέν Μπεν Φου το 1954 εναντίον των Γάλλων και η επίθεση του Τετ εναντίον των Αμερικάνων το 1968. Ο παρατεταμένος σε χρονική διάρκεια πόλεμος, η ευρεία κινητοποίηση μεγάλης μερίδας του πληθυσμού και ο ευνοϊκός συσχετισμός συμφερόντων σε σχέση με τους Γάλλους και τους Αμερικάνους υπήρξαν παράγοντες που έγειραν την πλάστιγγα της νίκης προς τους βιετναμέζους κομμουνιστές. Ο επίλογος των επιχειρήσεων τέθηκε το 1975 με τη συμβατική στρατιωτική νίκη εναντίον του Νότιου Βιετνάμ (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 277-278).

ΕΡΝΕΣΤΟ ΤΣΕ ΓΚΕΒΑΡΑ (CHE GUEVARA 1928 – 1967)

Σε αντίθεση με τον Μάο πίστευε ότι η επανάσταση μπορούσε να ξεκινήσει χωρίς μακρά προετοιμασία, καθώς θεωρούσε ότι ακόμη και μια μικρή «εστία» εξέγερσης ήταν αρκετή για να προσφέρει τους αναγκαίους όρους για την επιτυχία. Τα τρία στάδια εξέλιξης της επανάστασης που διέκρινε ήταν αρχικά το αμυντικό, κατά το οποίο διεξάγονται περιορισμένες αντάρτικες επιχειρήσεις διάβρωσης, φθοράς και ουσιαστικά αναγνώρισης των δυνατοτήτων του εχθρού, ακολουθούσε το στάδιο ισορροπίας, όπου πλέον γίνεται ο τελικός καθορισμός των δυνατοτήτων και ικανοτήτων δράσης των δύο αντιμαχόμενων πλευρών, για να επέλθει το τελικό στάδιο μετεξέλιξης του ανταρτοπόλεμου σε συμβατικό πόλεμο και να επιτευχθεί η κατάληψη των μεγάλων πόλεων (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ.278-279).

Ο Τσε Γκεβάρα υποστήριζε ότι ο αντάρτης θα πρέπει να είναι ο «ιησούιτης του πολέμου», δηλαδή να διαθέτει έντονη πολιτική δέσμευση στον κοινό στόχο. Αυτό το στοιχείο αποτελεί προαπαιτούμενο της ύπαρξης του και είναι αυτό που ουσιαστικά τον ξεχωρίζει από τον κοινό εγκληματία. Ο αντάρτης θα πρέπει να διαθέτει επίσης, ευκινησία, ταχύτητα και να μεταπηδά αιφνιδιαστικά από την επίθεση στην υποχώρηση.

Οι θεωρητικές του ιδέες, έγιναν πράξη επιτυχώς στην περίπτωση της Κούβας και την τελική επικράτηση της επανάστασης με την ανάληψη της εξουσίας από τον Φιντέλ Κάστρο (Δεκέμβριος 1956 – Ιανουάριος 1959) αλλά απέτυχαν στην επανάσταση της Βολιβίας (1966 – 1967), κατά τη διάρκεια της οποίας δολοφονήθηκε ο Τσε Γκεβάρα μετά από επιχείρηση των Βολιβιανών δυνάμεων ασφαλείας. Οι αιτίες

αποτυχίας εδραίωσης της επανάστασης στην δεύτερη περίπτωση θα πρέπει μάλλον να αναζητηθούν στην αγροτική μεταρρύθμιση που είχε εφαρμοστεί από την Βολιβιανή κυβέρνηση και η οποία λειτούργησε ως αντικίνητρο υποστήριξης των επαναστατών από τον ντόπιο πληθυσμό, καθώς επίσης και η σύνθεση της αντάρτικης ομάδας από «εισαγόμενους» αλλοδαπούς επαναστάτες (Κουβανοί κ.α.) που έστρεψε τον πληθυσμό στο να βοηθήσει ενεργά τις κυβερνητικές δυνάμεις εναντίον της (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 279).

ΚΑΡΛΟΣ ΜΑΡΙΓΚΕΛΑ (MARIGHELA 1911 – 1969)

Ο Μαριγκέλα συνέγραψε την θεωρητική προσέγγιση του αντάρτικου των πόλεων, υιοθετώντας και αυτός το δόγμα Τσε Γκεβάρα περί της «εστίας», αλλά με το κέντρο του επαναστατικού αγώνα να μεταφέρεται στις πόλεις. Ανέφερε ότι πρωταρχική επιδίωξη των ανταρτών πόλεων θα έπρεπε να ήταν η αύξηση της κρατικής καταστολής μέσω των σωμάτων ασφαλείας, προκειμένου να υπάρξει γενίκευση της λαϊκής αντίδρασης απέναντι στο καθεστώς και να επέλθει ως φυσικό φαινόμενο η γενική εξέγερση (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 280).

Η ιστορία στις περισσότερες περιπτώσεις, κατέγραψε τα αντάρτικα πόλεων ως φορείς άσκησης τυφλής βίας. Η μετατροπή αυτών των κινημάτων από απλή ενόχληση σε απειλή για την καθεστηκία τάξη, είχε ως αποτέλεσμα την ραγδαία αύξηση της κρατικής καταστολής απέναντι στον πληθυσμό και τα δημοκρατικά του δικαιώματα. Αυτή η κατάσταση δημιούργησε όντως λαϊκή δυσαρέσκεια, η οποία όμως δεν μπορούσε να εκφραστεί μέσα σε έναν τόσο σφικτό κυβερνητικό κλοιό ασφαλείας, αλλά και δεν μπορούσε να υποστηριχθεί από τους αντάρτες πόλεων καθώς είχαν εξοντωθεί από τις δυνάμεις ασφαλείας. Αντιπροσωπευτικότερο παράδειγμα κινήματος αντάρτικων πόλεων αποτέλεσαν οι Ουρουγουανοί Τουπαμάρος με την δράση τους που ξεκίνησε το 1965. Η εξέλιξη των γεγονότων το 1973, προκάλεσε τελικά την επιβολή στρατιωτικής δικτατορίας στην Ουρουγουάη για πρώτη φορά στην ιστορία της, η οποία και κατέστειλε το κίνημα (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 280-281).

GALULA DAVID (1919–1967) – ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ – ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ – ΕΞΕΓΕΡΣΗ

Η μελέτη του πολεμικού φαινομένου στο πέρασμα του χρόνου, έχει αποκαλύψει την ύπαρξη ορισμένων επαναλαμβανόμενων γεγονότων που μπορούν να χαρακτηριστούν ως «νόμοι» του πολέμου. Οι νόμοι αυτοί δεν εμφανίζουν βέβαια, την ίδια ακρίβεια και απολυτότητα με τους αντίστοιχους νόμους των φυσικών επιστημών, αλλά δύσκολα μπορούν να αμφισβητηθούν καθώς αποτελούν διατυπώσεις της κοινής λογικής. Ως πρώτο νόμο μπορούμε να διατυπώσουμε την δυνατότητα του ισχυρότερων στρατιωτικών δυνάμεων να κερδίζουν συνήθως τον πόλεμο, αξίωμα που είχε διατυπωθεί και από τον Ναπολέοντα με την ρήση, «η νίκη πηγαίνει στον ισχυρότερο στρατό». Αν τα αντίπαλα στρατόπεδα είναι εξίσου ισχυρά, τότε το πιο αποφασιστικό θα νικήσει, και αυτός είναι ο δεύτερος νόμος του πολέμου. Εάν πάλι οι δύο αντίπαλοι είναι εξίσου αποφασιστικοί τότε η νίκη, σύμφωνα με τον τρίτο νόμο, ανήκει στο στρατόπεδο που θα επιδιώξει και θα διατηρήσει την πρωτοβουλία των κινήσεων. Σύμφωνα με τον τέταρτο νόμο ο αιφνιδιασμός, μπορεί να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στην τελική έκβαση του πολέμου.

Από τους νόμους αυτούς, έχουν προκύψει κατευθυντήριες αρχές για την επιτυχή διεξαγωγή του πολέμου, που είναι η συγκέντρωση των προσπαθειών, η οικονομία δυνάμεων, η ελευθερία δράσης σε ορισμένες περιπτώσεις, η ασφάλεια κ.α.. Η εφαρμογή των αρχών αυτών μπορεί να αλλάζει από εποχή σε εποχή ανάλογα με την τεχνολογία και τον εξοπλισμό που διαθέτουν οι στρατιωτικές δυνάμεις, αλλά γενικά διατήρησαν την αξία τους σε όλη την ιστορική εξέλιξη του πολεμικού φαινομένου (Galula D. 1964, σ. X).

Στους περισσότερους πολέμους, οι νόμοι και οι γενικές αρχές ισχύουν εξίσου και για τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές. Αυτό που είναι διαφορετικό, είναι ο τρόπος που η κάθε μια πλευρά τους χρησιμοποιεί, ανάλογα με τις ικανότητές της, την παρούσα κατάσταση της και τη σχετική στρατιωτική ισχύ της. Ο γενικός αυτός κανόνας ισχύει στον συμβατικό πόλεμο, αλλά στην περίπτωση του επαναστατικού πολέμου τα πράγματα είναι διαφορετικά. Στη μάχη ανάμεσα σε μια μύγα και ένα λιοντάρι, αφενός η μύγα δεν μπορεί να εξουδετερώσει με ένα κτύπημα το λιοντάρι αφετέρου το λιοντάρι δεν μπορεί να πετάξει. Οι μόνες διαστάσεις του επαναστατικού

πολέμου που είναι ίδιες και για τους δύο αντιπάλους είναι ο χώρος και ο χρόνος (Galula D. 1964, σ. X – XI).

Η σύγκρουση επέρχεται από τη δράση των ανταρτών που στοχεύουν να καταλάβουν την εξουσία, και από την αντίδραση των αντεπαναστατών που στοχεύουν στην διατήρηση της εξουσίας από την καθεστηκυία τάξη. Στο σημείο αυτό, σημαντικές διαφορές αρχίζουν να αναδύονται μεταξύ των δύο στρατοπέδων. Λαμβάνοντας υπόψη ότι σε ένα συμβατικό πόλεμο, κάθε μια πλευρά μπορεί να προκαλέσει και να ξεκινήσει τη σύγκρουση, στον επαναστατικό πόλεμο μόνο οι εξεγερθέντες στασιαστές, μπορούν να το κάνουν. Παραφράζοντας τον Κλαούζεβιτς, ο Galula επισημαίνει ότι η «Εξέγερση είναι η επίτευξη πολιτικών επιδιώξεων μιας ομάδας που ενεργεί μέσα σε μια χώρα, με κάθε μέσο». Δεν είναι ένας κανονικός πόλεμος που αποτελεί «τη συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα», καθώς η εξέγερση μπορεί να ξεκινήσει πολύ νωρίτερα από την απόφαση των ανταρτών να καταφύγουν στη χρήση βίας (Galula D. 1964, σ. 3).

Η επανάσταση, το πραξικόπημα, και η εξέγερση είναι οι τρεις τρόποι για να πάρει κανείς την εξουσία με τη βία. Η επανάσταση συνήθως είναι μια αναταραχή ξαφνική, σύντομη, αυθόρμητη, και απρογραμματίστη (Γαλλία 1789. Κίνα 1911, Ρωσία 1917, Ουγγαρία 1956). Είναι ένα τυχαίο γεγονός, το οποίο μπορεί να εξηγηθεί αργότερα, αλλά δεν μπορεί να προβλεφθεί εγκαίρως παρά το γεγονός ότι σε μια χώρα μπορεί να διαπιστώνεται από καιρό η ύπαρξη μιας επαναστατικής κατάστασης. Πώς και πότε ακριβώς η έκρηξη θα συμβεί δεν μπορεί να προβλεφθεί (Galula D. 1964, σ. 4).

Στην επανάσταση, οι μάζες παίρνουν την πρωτοβουλία και η εμφάνιση των ηγετών έπεται. Ο Sun Yat-sen ήταν στην Αγγλία, όταν η δυναστεία των Μαντσού ανατράπηκε και ο Λένιν βρισκόταν στην Ελβετία όταν οι Ρομανόφ έπεσαν. Το πραξικόπημα είναι η μυστική και συνωμοτική δράση μίας αντάρτικης ομάδας που στοχεύει στην ανατροπή της κυβέρνησης της χώρας της. Λόγω της παράνομης φύσης του, το πραξικόπημα, δεν μπορεί να εμπλέξει τις πληθυσμιακές μάζες. Παρά το

γεγονός ότι η περίοδος προετοιμασίας για ένα πραξικόπημα μπορεί να είναι μακρά, η ίδια η δράση είναι σύντομη και αιφνίδια. Το πραξικόπημα πάντα εμπεριέχει ρίσκο²⁸.

Από την άλλη πλευρά, η εξέγερση είναι μια παρατεταμένη πάλη, η οποία διεξάγεται μεθοδικά, βήμα προς βήμα, για την επίτευξη συγκεκριμένων ενδιάμεσων στόχων που θα οδηγήσουν στην τελική ανατροπή της υπάρχουσας τάξης (Κίνα 1927-49, Ελλάδα 1945 – 1950, Ινδοκίνα 1945 -54, Μαλαισία 1948-60, Αλγερία 1954 - 1962). Ακόμα και αν δεν μπορεί να προβλεφθεί, η εξέγερση εμφανίζει συνήθως αργή ανάπτυξη και δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός, ενώ οι ηγέτες της πρωτοστατούν και στη συνέχεια οι μάζες ακολουθούν. Παρά το γεγονός ότι όλες οι πρόσφατες εξεγέρσεις, με την εξαίρεση της Ελλάδας, ήταν σαφώς συνδεδεμένες με μια προεπαναστατική κατάσταση, οι περιπτώσεις της Μαλαισίας (1948 - 1960), της Τυνησίας (1952 - 1955), του Μαρόκου (1952 - 1956), της Κύπρου (1955-1959), της Κούβας (1957-59) και άλλων, δείχνουν ότι η κατάσταση δεν θα πρέπει απαραίτητα να έχει οξυνθεί, ώστε η εξέγερση να ξεκινήσει (Galula D. 1964, σ. 4).

Η εξέγερση αποτελεί ουσιαστικά έναν εμφύλιο πόλεμο. Ένας εμφύλιος πόλεμος χωρίζει ξαφνικά ένα έθνος σε δύο ή περισσότερες ομάδες οι οποίες, μετά από μια σύντομη περίοδο αρχικής σύγχυσης, ελέγχουν η καθεμιά, μέρος τόσο του εδάφους όσο και των ενόπλων δυνάμεων της χώρας. Ο πόλεμος μεταξύ αυτών των ομάδων γρήγορα παίρνει την μορφή ενός συνηθισμένου διακρατικού πολέμου με την διαφορά ότι οι αντίπαλοι είναι ομοεθνείς, όπως συνέβη στον Αμερικανικό και τον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο (Galula D. 1964, σ. 4-5).

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟ

SCHMITT CARL²⁹ (1888 – 1985)

Ο C. Schmitt, υποστηρίζει, σε αντίθεση με τον Π. Κονδύλη ο οποίος το αμφισβητεί έντονα, ότι η πρώτη θεωρητική προσέγγιση του ανταρτοπόλεμου περιγράφεται στο κλασικό κείμενο του Clausewitz «Περί Πολέμου» και ολοκληρώνεται στα έργα των Λένιν και του Μάο. Θεωρεί ως την πρώτη μορφή του

²⁸ Η συνωμοσία εναντίον του Χίτλερ το 1944, τα πραξικοπήματα στο Ιράκ εναντίον του βασιλιά Φαϊζάλ και Νούρι αλ-Σαϊντ το 1958, και κατά του Kassem το 1963.

²⁹ Ο Καρλ Σμιτ, Γερμανός εθνικοσοσιαλιστής, νομικός, πολιτικός επιστήμονας, κορυφαίος και διάσημος φιλόσοφος του Δικαίου, πολιτειολόγος και συνταγματολόγος, ένας απ' όσους προετοίμασαν και στήριξαν θεωρητικά το εθνικοσοσιαλιστικό κίνημα και χαρακτηρίστηκε ως ο θεωρητικός του, ενώ αποκλήθηκε ως «ο Τόμας Χομπς του 20ου αιώνα» (el.metapedia 2015).

ανταρτοπολέμου, την ισπανική αντίσταση (1808-1813) εναντίον των στρατευμάτων του Ναπολέοντα (Schmitt C. 1962, σ. 4), και πιστεύει πως η θεωρία του αντάρτη, παρά τις προσεγγίσεις των Μαρξ και Ένγκελς, δεν ολοκληρώνεται και δεν θεμελιώνεται χωρίς να ληφθεί υπόψη η προσέγγιση του Λένιν που στην ουσία, θεωρητικοποιεί και κάνει πράξη την μετάβαση από τον κρατικό στον επαναστατικό πόλεμο. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς, πίστευαν ότι η κατάληψη της εξουσίας μπορούσε να καταστεί δυνατή και μέσω της εκλογικής διαδικασίας και αυτή η πεποίθηση τους εμπόδιζε να ασχοληθούν με την θεωρία του αντάρτη. Ο Λένιν αντιθέτως κατενόησε το αναπόφευκτο της ύπαρξης του πολεμικού φαινομένου κατά την διάρκεια της ιστορίας και θεώρησε τον ανταρτοπόλεμο ως συστατικό στοιχείο της συνολικής επαναστατικής εξέλιξης (Schmitt C. 1962, σ. 34).

Πίστευε πως η καθιέρωση της υποχρεωτικής θητείας στον νεαρό πληθυσμό, παρότι εισήγαγε θεωρητικά την ευρύτερη λαϊκή συμμετοχή στην πολεμική σύγκρουση, συγχρόνως τοποθέτησε τον συμβατικό πόλεμο μέσα σε ένα πλαίσιο κανόνων. Στον αντίποδα, ο αντάρτης λειτουργεί έξω από αυτό το πλαίσιο και τους κανόνες του ορθόδοξου πολέμου. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο C. Schmitt: «ο σύγχρονος αντάρτης δεν προσδοκά από τον εχθρό ούτε δικαιοσύνη, ούτε και έλεος. Έχει εγκαταλείψει την παραδοσιακή μορφή εχθρότητας του ελεγχόμενου και περιφρουρημένου πολέμου και έχει μεταβεί στη σφαίρα μιας άλλης, της αληθινής εχθρότητας, η οποία μέσω της τρομοκρατίας και της αντιτρομοκρατίας, κορυφώνεται στην εξόντωση» (Schmitt C. 1962, σ. 7).

Ο Γερμανός θεωρητικός, στο έργο του προσπαθεί να συνδέσει την τακτική του ανταρτοπολέμου με τον εμφύλιο και τον αποικιακό πόλεμο, κάνοντας αναφορές στους Ρώσους αντάρτες του 1812 που αντιτάχθηκαν στον Ναπολέοντα, τους παρτιζάνους του Στάλιν, του Μάο, του Χό Τσί Μίνχ, του Κάστρο, του Γκεβάρα, του Γρίβα, του Μπέν-Μπελλά και του Σαλάν του ΟΑΣ. Υποστηρίζει ότι κάθε τεχνολογική πρόοδος, τροφοδοτεί αναπόφευκτα τον φαύλο κύκλο της τρομοκρατίας και της αντιτρομοκρατίας, αλλά θεωρεί επίσης ότι η ρήση του Ναπολέοντα ότι « με τους αντάρτες πρέπει κανείς να μάχεται σαν αντάρτης» θα είναι πάντα επίκαιρη (Schmitt C. 1962, σ. 7-9).

Ως έγκριτος νομικός που υπήρξε, υποστήριξε ότι το διεθνές δίκαιο διακρίνει νομικά τους αντάρτες, ως άτακτους μαχητές· τους διαχωρίζει από τα τακτικά

στρατεύματα και οι διατάξεις του προβλέπουν διαφορετική νομική αντιμετώπιση τους. Ο αντάρτης δεν έχει τα δικαιώματα και τα προνόμια του μάχιμου στρατιώτη και αντιμετωπίζεται ως ένας εγκληματίας που αποτελεί υποκείμενο του κοινού ποινικού δικαίου. Ως εκ τούτου μπορεί να αντιμετωπιστεί ποινικά μέσω συνοπτικών ποινών και κατασταλτικών μέτρων. Διαφοροποίηση υφίσταται μόνο για τους αντιστασιακούς μαχητές, που οι συνθήκες της Γενεύης του 1949 τους εξισώνει με τους τακτικούς μαχητές, με την προϋπόθεση ότι οι πρώτοι εμφανίζουν ένα είδος οργανωτικής δομής αντίστοιχο των δεύτερων (Schmitt C. 1962, σ. 14-23). Πάντα βεβαίως εγείρεται το ερώτημα, κατά πόσο είναι εύκολο να διακρίνει κανείς, ποιος φέρει την ιδιότητα του αντάρτη, του τρομοκράτη ή του αντιστασιακού.

Ο αντάρτης, ως ανορθόδοξος μαχητής, σχεδόν πάντα εμφανίζεται εξαρτημένος από μια τακτική δύναμη, καθώς έχει την ανάγκη του εφοδιασμού του σε όπλα και πολεμοφόδια, χρήματα και υλική βοήθεια. Αυτή την βοήθεια συνήθως την αναζητά σε όμορες ιδεολογικά συμπαθούσες χώρες που θα τον στηρίξουν τόσο υλικά αλλά και πολύ περισσότερο θα τον αναγνωρίσουν πολιτικά, ώστε να μην καταστεί στην συνείδηση του λαού ως ένας απλός ληστής ή πειρατής (Schmitt C. 1962, σ. 54, 65).

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΝΔΥΛΗΣ³⁰ (1943 – 1998)

Ο Κονδύλης ορίζει τον παλλαϊκό πόλεμο ως τον κάθε πόλεμο που δεν διεξάγεται από τακτικό στρατό, αλλά τονίζει ότι ο εξοπλισμός των πολιτών και η συμμετοχή τους στις πολεμικές επιχειρήσεις δεν σημαίνει ότι ο τακτικός στρατός δεν κατέχει πλέον το (απόλυτο) προβάδισμα και ότι ο πόλεμος εν γένει διεξάγεται κατά την κρίση των ενόπλων πολιτών. Θεωρεί ότι αυτές οι προϋποθέσεις είναι βασικές στην «έλλογη» χρήση του παλλαϊκού πολέμου. Από την άλλη μεριά ο Engels προέκρινε την χρήση της πολιτοφυλακής ως μιας «μεγάλης εφεδρείας του στρατού» και «θεσμό αμυντικό» έτσι ώστε η επίθεση μ' αυτήν να επιλέγεται αποκλειστικά ως συνέχεια της επιτυχούς απόκρουσης μιας εισβολής³¹ (Κονδύλης Π. 1998, σ. 250).

³⁰ Ο Παναγιώτης Κονδύλης, υπήρξε Έλληνας φιλόσοφος, συγγραφέας και μεταφραστής. Έγραψε κυρίως στα γερμανικά και μετέφραξε ο ίδιος τα βιβλία του στα ελληνικά. Το έργο του τον τοποθετεί στη συνέχεια της παράδοσης των Θουκυδίδη, Νικολό Μακιαβέλι και Μαξ Βέμπερ (wikipedia 2015).

³¹ όπως συνέβη το 1814 και το 1815.

Ο Π. Κονδύλης, υποστηρίζει ότι οι κλασσικοί του μαρξισμού όπως και ο Clausewitz, αποδίδουν στον ανταρτοπόλεμο επικουρικό ρόλο στις εθνικές εξεγέρσεις, και θεωρούν ότι η τελική νίκη μπορεί να επέλθει μόνο μέσω της σύμπραξης των ανταρτών με τον τακτικό στρατό. Συγκεκριμένα ο Ένγκελς εμφανιζόταν πεπεισμένος για την υπεροχή του τακτικού στρατού έναντι κάθε άλλου σχηματισμού. Επίσης οι θεωρητικοί του μαρξισμού πίστευαν ότι η καθιέρωση της υποχρεωτικής θητείας θα εκδημοκρατίσει τις δυτικές κοινωνίες μέσω της εφαρμογής της στρατιωτικής δομής σε αυτές (Κονδύλης Π. 1998, σ. 249-251).

Σύμφωνα με τον Κονδύλη, ο Μαρξ θεωρούσε ότι η προοπτική της νίκης μέσω του ανταρτοπόλεμου, ισχυροποιείται όσο ευρύτερες μάζες πολιτών συμμετέχουν σε αυτόν και τον στηρίζουν. Στην αντίθετη περίπτωση, όπου δεν υπάρχει προοπτική πρόθυμης συμμετοχής λαϊκών μαζών, η οργάνωση ομάδων ανταρτοπόλεμου είναι άνευ αντικειμένου. Υπήρξαν όμως και περιπτώσεις όπου παρά το γεγονός ότι υπήρχε υποστήριξη και μεγάλη συμμετοχή του λαού, ο ανταρτοπόλεμος απέτυχε να φέρει την νίκη. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν, η εξέγερση στο Τυρόλο το 1809, ο ισπανικός ανταρτοπόλεμος, ο πόλεμος των Καρλιστών, και ο ανταρτοπόλεμος των φυλών του Καυκάσου εναντίον των Ρώσων. Στον ανταρτοπόλεμο που διεξήχθη κατά τον Ισπανικό εμφύλιο δεν έχουμε την εμφάνιση μιας έκφρασης εθνεγερσίας, αλλά αντίθετα η διεξαγωγή του αγώνα, προκρίθηκε ως αναγκαία και μοναδική διέξοδος μετά τη διάλυση του στρατού και της κυβέρνησης ως κέντρων της εθνικής ισχύος (Κονδύλης Π. 1998, σ. 252-254).

Ο Marx θεωρούσε εν τέλει την υποστήριξη του τακτικού στρατού στον ανταρτοπόλεμο αναγκαία συνθήκη για την επιτυχή διεξαγωγή ενός επαναστατικού ή άτακτου πολέμου εναντίον ενός ισχυρότερου τακτικού στρατού. Ήταν πεπεισμένος ότι η ικανοποιητική λειτουργία ενός επαρκώς στελεχωμένου τακτικού στρατού προσδίδει συντριπτικά πλεονεκτήματα στην επιτυχή αντιμετώπιση του οποιουδήποτε άτακτου. Απέδιδε στους αντάρτες επιβλητικό ρόλο στις επιχειρήσεις του τακτικού στρατού και γι' αυτό θεωρούσε ότι ο ανταρτοπόλεμος θα πρέπει να οργανώνεται και να ενισχύεται εκ των άνω, δηλαδή από την στρατιωτική ηγεσία. Πίστευε επίσης ότι ο αντάρτικες ομάδες εύκολα ολισθαίνουν προς την εγκληματικότητα, όταν ο αγώνας τους δεν διεξάγεται υπό την αιγίδα του τακτικού στρατού ή μιας πολιτικής ηγεσίας με πάγιους και σαφείς σκοπούς. Στην περίπτωση αυτή ο ανταρτοπόλεμος δεν έχει

πολιτική διέξοδο, αλλά δεν σημαίνει ότι είναι και περιττός, ιδιαίτερα ως ένδειξη εθνικής συνείδησης και διαμαρτυρίας του λαού.

Ο Κονδύλης πίστευε ότι «ο ανταρτοπόλεμος δεν αποτελεί μορφή αγώνα με αξιώσεις οικουμενικής ανωτερότητας, αλλά παραμένει δεμένος σε ορισμένη εποχή και κατάσταση η οποία ήδη ανήκει στο παρελθόν, και ότι επομένως η ιστορική του επίδραση στο εξής δεν θα είναι μεγάλη». Εκτιμούσε ότι ιστορικά ο ανταρτοπόλεμος υπήρξε επιτυχής κυρίως στον αγώνα των αποικιακών ή ημιαποικιακών λαών εναντίον των αποικιοκρατών, οι οποίοι φυλετικά και πολιτισμικά παρέμεινε ξένο σώμα μέσα στην εγχώρια κοινωνία. Στις λιγότερες περιπτώσεις των εμφυλίων πολέμων όπου ανήρθε στην εξουσία κάποιο κίνημα ή κόμμα, αυτό συνέβη επειδή ο άτακτος στρατός ήταν ήδη αρκετά ισχυρός και μεταβλήθηκε ουσιαστικά σε τακτικό στρατό με όλα του τα χαρακτηριστικά όπως είναι η πειθαρχία, η ιεραρχία, η οργάνωση, ο έλεγχος και η καθοδήγηση σε όλα τα επίπεδα από το κόμμα ή το κίνημα. Επιφανέστερο παράδειγμα τέτοιας μορφής ανταρτοπολέμου αποτελεί η Κίνα του Μάο (Κονδύλης Π. 1998, σ. 258). Επομένως ο Κονδύλης, δεν μπορούσε να διακρίνει, παρόμοιες ευνοϊκές συνθήκες που θα μπορούσαν να τροφοδοτήσουν τον αντάρτικο αγώνα στην σύγχρονη εποχή.

Δεν υποστηρίζει βέβαια, ότι ο ανορθόδοξος πόλεμος θα σταματήσει να χρησιμοποιείται καθώς προβλέπει ότι ο λιγότερο ισχυρός πάντα θα προσπαθεί να μεταφέρει την σύγκρουση στο έδαφος του περισσότερο ισχυρού μέσω της τρομοκρατίας και της δολιοφθοράς (Κονδύλης Π. 1998, σ. 375). Οι σκέψεις του Π. Κονδύλη είναι περισσότερο επίκαιρες από ποτέ και δεν θα πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι διατυπώθηκαν πριν την 11^η Σεπτεμβρίου του 2011, αποδεικνύοντας έτσι την ευστοχία τους και την αναλυτική ικανότητα των γραπτών του.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ (COUNTERINSURGENSY)

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η έννοια της καταστολής των εξεγέρσεων (αντιεξέγερσης - COunterINsurgency – COIN, όπως αναφέρεται στη ξενόγλωσση βιβλιογραφία) δεν υπήρξε ιστορικά ούτε άκαμπτη αλλά και ούτε στατική· τόσο στο πεδίο εφαρμογής της όσο και στην πράξη, οι εμπλεκόμενοι φορείς που καλούνται να την εφαρμόσουν, και οι τομείς δράσης αλλάζουν για να εναρμονισθούν με τις απαιτήσεις της εκάστοτε

ιστορικής συγκυρίας. Αυτό που ξεκίνησε ως μια δυναμική στρατηγική με στόχο την βίαιη καταστροφή του εχθρού και των δυνάμεων που τον υποστηρίζουν, κατέληξε να αποτελέσει μια πρακτική που μοιάζει πάρα πολύ με αυτή της «αειφόρου ανάπτυξης» (Morales P. O. 2011, σ. 197).

Αυτή η ιστορική εξέλιξη μπορεί εύκολα να αποδοθεί στους διαφορετικούς αντικειμενικούς σκοπούς που υπηρετήθηκαν και βεβαίως στα διαφορετικά είδη των στρατηγικών που τους υποστήριζαν. Ο Gil Merom, ένας θεωρητικός στρατηγιστής του αντάρτικου και των εξεγέρσεων, αναφέρει τρεις βασικούς παράγοντες που θα πρέπει να στοχοποιούνται για να υπάρξει επιτυχής αντιμετώπιση τέτοιων πολέμων: την λαϊκή βάση της εξέγερσης³², ο κοινωνικός δεσμός μεταξύ ανταρτών και του λαού³³ και τα στρατιωτικά και πολιτικά στελέχη³⁴ (Morales P. O. 2011, σ. 197).

Οι τυφλές και βίαιες πρακτικές που επικεντρώθηκαν στην εξάλειψη των ανταρτών και της λαϊκή βάσης τους, κατά το τέλος του δέκατου όγδοου και τις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα, σταδιακά έδωσαν τη θέση τους σε πιο μετριοπαθείς προσεγγίσεις που στόχο είχαν την καταστροφή του κοινωνικού δεσμού μεταξύ ανταρτών και του ντόπιου πληθυσμού, ενώ έστιζαν ταυτόχρονα στην προστασία του κοινωνικού συνόλου. Τον 20^ο αιώνα, χρησιμοποιήθηκαν ακραίες στρατηγικές για το σπάσιμο αυτού του δεσμού, συμπεριλαμβανομένης της απομόνωσης και την εκ νέου συγκέντρωση του πληθυσμού, ενώ η πολυπλοκότητα και η παγκοσμιοποίηση του 21^ο αιώνα συνέτειναν στο να υιοθετηθούν ηπιότερες και πιο συνεκτικές στρατηγικές (Morales P. O. 2011, σ. 197).

Οι εξεγέρσεις που αυξήθηκαν ραγδαία στην Ευρώπη, ως απάντηση στις Ναπολεόντειες εισβολές, αλλά και εκείνων στην Αφρική και την Ασία που αμφισβήτησαν την ηγεμονική επέκταση των ευρωπαϊκών δυνάμεων, αντιμετωπίστηκαν με υπερβολική χρήση βίας και κατασταλτικές μεθόδους. Οι χρησιμοποιούμενες στρατηγικές στόχευαν όχι μόνο τους ίδιους τους αντάρτες, αλλά συχνά επίσης και τις βάσεις τους. Η ναπολεόντειος επέκταση σε όλη την Ευρώπη υπήρξε το κίνητρο για την εμφάνιση των πρώτων εξεγέρσεων, πραγματικών εθνικών εξεγέρσεων, όπου τα έθνη, όχι οι στρατοί, ετέθησαν υπό τα όπλα. Η ισπανική, ίσως

³² Μέσω του εθνικού αφανισμού.

³³ Μέσω ήπιων και ακραίων στρατηγικών, συμπεριλαμβανομένης της απομόνωσης.

³⁴ Μέσω του φυσικού αφανισμού τους και της εκρίζωσης του συστήματος υποστήριξής τους.

υπήρξε η πιο σημαντική εξέγερση απ' όλες στην Ευρωπαϊκή ήπειρο. Μια μικρότερη εξέγερση είχε εμφανιστεί στην ιταλική περιφέρεια της Καλαβρίας από το 1806 έως το 1807, όταν η ναπολιτάνικη δυναστεία καθαιρέθηκε. Η εξέγερση αυτή όμως εν τέλει απέτυχε καθώς οι αντάρτες απέτυχαν να κερδίσουν την υποστήριξη της κοινότητας και να προσελκύσουν την προσοχή των Βουρβόνων (Morales P. O. 2011, σ. 198).

Η Ισπανική εξέγερση αποτέλεσε μια εθνική εξέγερση στην οποία πολλές χιλιάδες Ισπανοί πήραν μέρος, ως υπερασπιστές της πατρίδας εξουσιοδοτημένοι από την κυβέρνησή τους να παρενοχλούν τον εχθρό. Ήταν μια πραγματική εθνική εξέγερση ενάντια στην γαλλική εισβολή και αποτέλεσε την πρώτη ιστορική περίπτωση, όπου ο πόλεμος δεν διεξαγόταν από τον στρατό αλλά από το ίδιο το έθνος. Οι αντάρτες το πρωί πολεμούσαν και δούλευαν το απόγευμα. Ήταν εξίσου στρατιώτες και πολίτες και αποτέλεσαν τον κύριο παράγοντα επιτυχίας της κατάκτησης της Ισπανικής ανεξαρτησίας (Morales P. O. 2011, σ. 198).

Η αντιμετώπιση της Ισπανικής εξέγερσης, στιγματίστηκε από τις εκτελέσεις με συνοπτικές διαδικασίες ακόμη και όσων ήταν απόντες από το σπίτι τους με βάση το παρανοϊκό συμπέρασμα ότι εφόσον λείπουν από το σπίτι τους είναι αντάρτες. Οι δημόσιες συνεδριάσεις ήταν απαγορευμένες, οι διακοπές αναστέλλονταν και οι κληρικοί απελάθηκαν. Υπήρξε η επίσης παρανοϊκή απόφαση, ότι για κάθε σκοτωμένο Γάλλο, τα αντίποινα προέβλεπαν τον απαγχονισμό τεσσάρων ανταρτών, και εάν αυτοί δεν υπήρχαν, την θέση τους θα έπαιρναν άμαχοι. Παρόμοιες μέθοδοι παρατηρήθηκαν και κατά τη διάρκεια της εποχής των Ιακωβίνων στη Γαλλία. Η τρομοκρατία των πολιτών υπήρξε επίσης κοινή πρακτική κατά τον Γάλλο-Πρωσικό πόλεμο (1870 – 1871), κατά τον οποίο οι Φράγκοι ελεύθεροι σκοπευτές αντιμετώπισαν τους Πρώσους με ανταρτοπόλεμο (Morales P. O. 2011, σ. 199).

Η Βρετανική απάντηση στις αποικιακές εξεγέρσεις, ιδιαίτερα κατά τον πόλεμο του Μπόερς, υπήρξε επίσης βάνουση ενώ μηχανισμοί εξόντωσης εφαρμόστηκαν και στις γερμανικές εκστρατείες καταστολής των εξεγέρσεων στη Νότια και την Ανατολική Αφρική (1904-1907) όπου το 50 έως το 80 τοις εκατό των αφρικανικών φυλών εξαλείφθηκαν. Αυτού του είδους οι μέθοδοι, παρατηρήθηκαν και κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, όταν η Ιταλία χρησιμοποίησε αέριο μυστάρδας εναντίον των πολιτών στη Λιβύη το 1920 και στην Αιθιοπία το 1935. Παρόμοιες πρακτικές χρησιμοποίησαν και οι Ηνωμένες Πολιτείες στην εξέγερση από τον

Σαντίνο στην Νικαράγουα μεταξύ 1927 και 1933., οι Σοβιετικοί εναντίον των εσωτερικών τους αντιπάλων, οι Βρετανοί στο Ιράκ, Άντεν, Σουδάν, Σομαλία και οι Γάλλοι στο Μαρόκο μεταξύ 1924 και 1926 (Morales P. O. 2011, σ. 199).

Κατά τη διάρκεια της αποικιακής επέκτασης, οι ευρωπαϊκές δυνάμεις πειραματίστηκαν με στρατηγικές που αποσκοπούσαν στη διάλυση των δεσμών μεταξύ των ανταρτών και των κοινοτήτων τους, αλλά και με μεθόδους που αντί να είναι ήπιες, ήταν παρεμβατικές και αναστάτωναν την ζωή αυτών των κοινοτήτων. Η απομόνωση των αμάχων τέθηκε σε εφαρμογή, προκειμένου ολόκληρες κοινότητες να μετακινηθούν σε περιοχές όπου θα μπορούσαν να ελέγχονται καλύτερα, αφήνοντας ταυτόχρονα τους αντάρτες σε χώρους όπου ήταν δυνατόν εύκολα να εντοπιστούν και να εξουδετερωθούν. Επίσης εφαρμόστηκαν τακτικές έλλειψης τροφίμων προκειμένου οι αντάρτες να λιμοκτονήσουν (Morales P. O. 2011, σ. 200).

Το επόμενο στάδιο αντιμετώπισης των ανταρτών και των εξεγέρσεων προέβλεπε την ενίσχυση των δυνάμεων του στρατού με τις τοπικές δυνάμεις ασφαλείας και την δημιουργία πολιτοφυλακής στελεχωμένης επίσης από τον ντόπιο πληθυσμό. Κατά τη διάρκεια της αποικιακής εξάπλωσης, η Βρετανία κυριάρχησε στη διαδικασία χρησιμοποιώντας ντόπιους στην Αβησσυνία, Μαλαισία, την Αίγυπτο και το Σουδάν. Οι Γάλλοι συμπεριέλαβαν στις δυνάμεις τους ιθαγενείς στη Βόρεια, Δυτική και Κεντρική Αφρική. Το Βέλγιο, η Ολλανδία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Γερμανία, η Πορτογαλία και ακόμη και οι Ηνωμένες Πολιτείες χρησιμοποίησαν σε μεγάλο βαθμό τις ντόπιες στρατιωτικές και αστυνομικές δυνάμεις των περιοχών που είχαν κατακτήσει για να αντιμετωπίσουν τον ανταρτοπόλεμο και τις εξεγέρσεις. Τόσο η άρνηση της πρόσβασης των ανταρτών σε τρόφιμα αλλά και η χρησιμοποίηση των ντόπιων δυνάμεων αποτέλεσαν κεντρικά δόγματα της πρακτικής αντιμετώπισης των εξεγέρσεων και αποτέλεσαν σημαντικά μέσα για να σπάσει ο δεσμός μεταξύ των ανταρτών και του πληθυσμού (Morales P. O. 2011, σ. 201).

Εν κατακλείδι, οι επιλογές που υφίστανται για την αντιμετώπιση των ανταρτών από τους αντιπάλους τους ουσιαστικά περιορίζονται σε δύο, την βία και την πειθώ. Στην περίπτωση που οι αντάρτες βασίζονται αποκλειστικά στην άσκηση βίας και στην τρομοκράτηση του πληθυσμού, τότε συνηθέστερη επιλογή αποτελεί η βίαιη καταστολή τους, ενώ στην περίπτωση που αυτοί βασίζουν την εξέλιξη του

αγώνα τους στην λαϊκή δυσαρέσκεια, προκρίνεται η επιλογή της πολιτικής επίλυσης (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ.281).

ΔΟΓΜΑΤΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΡΤΟΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΟΓΜΑ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ

Ακολουθούσαν την τακτική του θετικού ελέγχου των καλύτερων περιοχών της χώρας, στα όρια των οποίων οι κάτοικοι απολάμβαναν μια σχετικά ομαλή και ασφαλή ζωή υπό ρωμαϊκή κυριαρχία, ενώ έξω από τα όρια αυτών των περιοχών ο θάνατος ήταν σχεδόν βέβαιος. Ταυτόχρονα, στην υπόλοιπη επικράτεια, οι Ρωμαίοι εκτελούσαν επιδρομές και ασκούσαν οικονομικό αποκλεισμό προκειμένου να καταστήσουν αδύνατη τη ζωή στις περιοχές που δεν βρίσκονταν υπό τον έλεγχο τους κατορθώνοντας βαθμιαία και με την πάροδο του χρόνου την επέκταση της ζώνης του ελέγχου τους (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 281-282).

ΡΩΣΙΚΟ ΔΟΓΜΑ

Αντίστοιχη τακτική με αυτή των Ρωμαίων ακολουθούν και οι Ρώσοι για την αντιμετώπιση των ανταρτών του Καυκάσου. Το δόγμα εμπνευσμένο από τον σοβιετικό στρατάρχη Μιχαήλ Τουχατσέφσκι (Tukachevsky, 1893 – 1937), προέβλεπε την υποστήριξη των συμβατικών σοβιετικών δυνάμεων κατοχής από τοπικές πολιτοφυλακές, ίδιας εθνότητας με τους εξεγερθέντες, αλλά από διαφορετική περιφέρεια. Γινόταν ένας συνδυασμός χρήσης τακτικών καταστολής, κυρίως εκτοπίσεων πληθυσμού, τακτικών επιβράβευσης μέσω οικονομικών αμοιβών και καθιέρωση της συλλογικής ευθύνης των κατοίκων των διαφόρων οικισμών. Παρόμοια στρατηγική ακολούθησε και η Τουρκία εναντίον των κούρδων ανταρτών του ΡΚΚ, καθώς έγινε ευρεία χρήση κουρδικών πολιτοφυλακών από άλλες περιφέρειες και εκτελέστηκαν σε πολλές περιπτώσεις εκτοπίσεις πληθυσμού (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 282-283).

ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΔΟΓΜΑ

Οι Βρετανοί δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην πολιτική αντιμετώπιση και λιγότερο στην στρατιωτική ήττα των ανταρτών στο πεδίο της μάχης. Η χρήση βίας είναι γενικά περιορισμένη, και ασκείται κατά βάση από την αστυνομία και όχι από

τον στρατό, πάντα στα πλαίσια του νόμου. Το δόγμα τους υποστηρίζει, ότι σε μια ανταρτοκρατούμενη περιοχή θα πρέπει πρώτα να διεξάγονται «εκκαθαριστικές» επιχειρήσεις, έπειτα να γίνεται προσπάθεια «διατήρησης» και εν τέλει να επιτυγχάνεται η επικράτηση των κυβερνητικών δυνάμεων. Θεωρούν ότι οι συμβατικές μονάδες που θα χρησιμοποιούνται, θα πρέπει να είναι ολιγομελείς και επίλεκτες που θα επιχειρούν παράλληλα και σε συνδυασμό με ντόπιες υποστηρικτικές δυνάμεις. Στο τελικό στάδιο θα πρέπει να υπάρχει πρόνοια για την επανεγκατάσταση του πληθυσμού στην περιοχή που έχει εκκαθαριστεί, σε υγιεινά και κατοικήσιμα στρατόπεδα

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις εφαρμογής του Βρετανικού δόγματος αντιμετώπισης του ανταρτοπόλεμου αποτελούν, η αποτυχία αντιμετώπισης της ΕΟΚΑ στην Κύπρο, αλλά και η επιτυχία αντιμετώπισης του «Δημοκρατικού Στρατού» στον Ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο. Στην δεύτερη περίπτωση εφαρμόστηκε η επανεγκατάσταση πληθυσμών της υπαίθρου και εκτελέστηκε η διαδοχική εκκαθάριση της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας προτού διενεργηθεί επίθεση εναντίον των θέσεων των ανταρτών στον Γράμμο και στο Βίτσι (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 283-284).

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟ ΔΟΓΜΑ

Υπήρξε απόλυτα στρατιωτική σε χαρακτήρα, ιδιαίτερα στην περίπτωση του Βιετνάμ, γεγονός που την κατέστησε ρηχή. Η ακολουθητέα στρατηγική δεν έδινε καθόλου σημασία στις κοινωνικές παραμέτρους του ανταρτοπολέμου και γι' αυτό, παρά τις στρατιωτικές νίκες σε τακτικό επίπεδο, ουσιαστικά απέτυχε. Μετά από πολλές διεργασίες αναλύσεων, η Αμερικανική στρατηγική αντιμετώπισης του ανταρτοπολέμου πλέον βασίζεται σε μια σύνθεση πολλών από τα προαναφερθέντα δόγματα, ενώ διατηρεί την παραδοσιακή έμφαση στην χρήση πληθώρας υλικών μέσων (Κολιόπουλος Κ. 2008, σ. 284).

Το δόγμα των δυτικών κρατών για την αντιμετώπιση των εξεγέρσεων, πλέον προκρίνει ως κλειδί για την επιτυχία, την προσπάθεια απόκτησης και διατήρησης της στήριξης του εγχώριου πληθυσμού, προκειμένου να απομονωθούν οι αντάρτες. Αυτό σημαίνει ότι πάνω απ' όλα οι δυνάμεις αντιμετώπισης των ανταρτών θα πρέπει να έχουν δύο δεξιότητες που δεν απαιτούνται από τις αντίστοιχες συμβατικές. Πρώτον,

πρέπει να είναι σε θέση να μπορούν να διαγνώσουν τα προβλήματα και να προβούν σε αντίστοιχες δράσεις, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την κουλτούρα του ντόπιου πληθυσμού· δεύτερον, θα πρέπει να κατανοήσουν τη σχετική αξία της επιβολής ισχύος και πόσο εύκολα η υπερβολική βία, ακόμη και όταν αυτή είναι δικαιολογημένη, μπορεί να υπονομεύσει τη λαϊκή υποστήριξη. Η εναλλακτική προσέγγιση αντιμετώπισης των ανταρτών, επικεντρώνεται στην καταστροφή αυτών, θεωρώντας την αντιμετώπιση του πληθυσμού στην καλύτερη περίπτωση, ως μια δευτερεύουσα αποστολή, ενώ στην χειρότερη περίπτωση ως ένα επιπλέον στόχο για καταστολή (Brigadier Foster A. N. 2005, σ. 4).

Οι ΗΠΑ στον αγώνα τους για την καταπολέμηση της παγκόσμιας τρομοκρατίας λειτούργησαν αρχικά με μια νοοτροπία που είχε διαμορφωθεί μέσα από τον Ψυχρό Πόλεμο. Αυτή τους η νοοτροπία, βοήθησε στο να δημιουργηθεί μια συντριπτική ισχύς που την καθιστούσε σχεδόν ακαταμάχητη στους συμβατικούς πολέμους εναντίον κρατών-εθνών. Οι πόλεμοι όμως στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ, δεν ήταν αυτής της συμβατικής μορφής. Ιστορικά, ο ρόλος του αμερικανικού στρατού επικεντρωνόταν στην εξάλειψη των απειλών για την εθνική επιβίωση, σε αντίθεση με τον βρετανικό στρατό που προέκρινε τον περιορισμένο πόλεμο, με στόχο την επίτευξη περιορισμένων στόχων με περιορισμένο κόστος. Κατά συνέπεια, οι ΗΠΑ ήταν σχεδόν ανελλιπώς και αποκλειστικά εστιασμένες στην συμβατική οργάνωση του πολέμου. Η τάση αυτή ήταν τόσο κυρίαρχη, που ο στρατός της εποχής του Βιετνάμ είχε ως απόλυτο στρατιωτικό αντικειμενικό επιχειρησιακό σκοπό την απόλυτη ήττα του εχθρού στο πεδίο της μάχης, αγνοώντας, παρά τις πολλές ενδείξεις, την αναγκαία διαπίστωση ότι οι στρατιωτικοί στόχοι πρέπει να υπόκειται σε ευρύτερους πολιτικούς σκοπούς (Brigadier Foster A. N. 2005, σ. 8).

Όταν οι ΗΠΑ τελικά ανέπτυξαν ένα εθνικό δόγμα για τη χρήση βίας στη διεθνή πολιτική, η στρατηγική της «εκμηδένισης» έγινε ο αμερικανικός τρόπος πολέμου. Τα δύο κυρίαρχα χαρακτηριστικά της αμερικανικής στρατηγικής κουλτούρας ήταν η προτίμηση στην συγκέντρωση μεγάλου αριθμού ανδρών και μηχανών και η άμεση και βίαιη επίθεση. Η στρατηγική αυτή, είχε διαποτίσει την αμερικανική στρατιωτική λογική και καθιστούσε τη μετάβαση σε πιο ευφυείς τακτικές για την αντιμετώπιση των ανταρτών ιδιαίτερα δύσκολη. Υπήρχε βεβαίως και ένας εννοιολογικός διαχωρισμός στην αμερικανική στρατιωτική σκέψη μεταξύ των

στρατιωτικών και πολιτικών δράσεων. Πιο συγκεκριμένα, ο αμερικανικός τρόπος πολέμου χαρακτηρίζεται από την πεποίθηση ότι η δυαδική φύση του πολέμου (πόλεμος ή ειρήνη) δεν αφήνει περιθώρια για Πολιτικοστρατιωτική διασύνδεση (Brigadier Foster A. N. 2005, σ. 9).

Οι δύο πόλεμοι στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν βοήθησαν εν τέλει τους Αμερικάνους στρατιωτικούς, να συνειδητοποιήσουν ότι το σύνολο της στρατιωτικής δραστηριότητας, θα πρέπει να υπάγεται και να συντονίζεται με την πολιτική πρόθεση, καθώς η απλή καταστροφή του εχθρού δεν αποτελεί πάντα τον επιδιωκόμενο πολιτικό σκοπό. Επίσης κατάλαβαν ότι είναι απαραίτητη η δημιουργία στρατιωτικών δυνάμεων που να μπορεί εύκολα να προσαρμόζεται στην αλλαγή των εκάστοτε αντικειμενικών σκοπών, καθώς ο ανθρώπινος παράγοντας, και όχι τα τεχνολογικά μέσα, αποτελεί το κλειδί για την επιτυχή αντιμετώπιση μη συμβατικών απειλών (Brigadier Foster A. N. 2005, σ. 14-15).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Όπως αναφέρθηκε, μέσω των επιχειρήσεων ανορθόδοξου πολέμου και τα πλήγματα που αυτές αναμένεται να επιφέρουν, επιδιώκεται η κατακόρυφη πτώση του ηθικού του αντιπάλου. Η πτώση αυτή μπορεί να επιτευχθεί μετά από ένα σημαντικό και ισχυρό πλήγμα που θα καταφέρει μια ολιγομελής επιχειρησιακή ομάδα είτε στις αντίπαλες στρατιωτικές δυνάμεις είτε στις υποδομές του. Ο άμεσος επηρεασμός του ηθικού του αντιπάλου πραγματοποιείται ανεξάρτητα από το μέγεθος και την ποιότητα στρατιωτικής ισχύος που αυτός διαθέτει. Οι συνέπειες ενός ισχυρού πλήγματος από μια ολιγομελή στρατιωτική ομάδα, δεν μπορεί παρά να προκαλέσει πανικό και φόβο στις αντίπαλες στρατιωτικές δυνάμεις (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 311).

Ο μη συμβατικός τρόπος λειτουργίας των ανορθόδοξων επιχειρήσεων, λειτουργεί καταλυτικά στην αποσταθεροποίηση του ηθικού και την δημιουργία φόβου στον αντίπαλο καθώς καιρία πλήγματα στο εσωτερικό του στρατεύματος του, προκαλούνται από αριθμητικά πολύ κατώτερες δυνάμεις. Ταυτόχρονα δε, οι επιχειρήσεις αυτές καταφέρνουν να τονώσουν τον ψυχισμό και το ηθικό του δρώντα που εκτελεί τον ανορθόδοξο πόλεμο, δεδομένου ότι η αίσια έκβαση μιας τέτοιου είδους επιχείρησης, κάνει φανερή την αναποτελεσματικότητα, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και στρατιωτικής ικανότητας του αντιπάλου. Η επιτυχής έκβαση μιας ανορθόδοξης επιχείρησης επιφέρει τα ίδια αποτελέσματα στον ψυχισμό του στρατεύματος με αυτά της προπαγάνδας εν καιρώ ειρήνης (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 312).

Ο ανορθόδοξος πόλεμος είναι, στενά συνδεδεμένος με την διεξαγωγή ψυχολογικών επιχειρήσεων. Στην πραγματικότητα σε κάθε μορφή σύγχρονου πολέμου οι ψυχολογικές επιχειρήσεις είναι παρούσες είτε αυτές διεξάγονται κατόπιν σχεδίου είτε αναδύονται στο πεδίο της μάχης από τον ακούσιο αυθορμητισμό των μαχητών. Οι ψυχολογικές επιχειρήσεις δεν εμπεριέχουν την έκλυση βίας ούτε την υποκαθιστούν αλλά λειτουργούν υποστηρικτικά στον πόλεμο. Στόχος είναι μέσω αυτών να πληγεί το ηθικό του αντιπάλου και ως εκ τούτου δύνανται να καθορίσουν

σε σημαντικό βαθμό την τελική έκβαση του πολέμου. Οι ψυχολογικές επιχειρήσεις, παρά το γεγονός ότι στο σημερινό πεδίο αντιπαράθεσης είναι σχεδόν πάντα παρούσες, δεν αποτελούν καινοφανές ιστορικό φαινόμενο. Χρησιμοποιήθηκαν από πολλούς πολιτισμούς στο διάβα της ιστορίας, από την αρχαιότητα ακόμα, αλλά δεν τους είχε δοθεί ιδιαίτερη σημασία από τους κλασικούς θεωρητικούς της στρατηγικής (Λίτσας Ν.Σ. 2010, σ. 309-310).

Οι ψυχολογικές επιχειρήσεις μπορούν να μειώσουν το κόστος ενός πολέμου τόσο σε υλικά μέσα όσο και σε απώλειες έμψυχου δυναμικού. Δύνανται να περιορίσουν την έκλυση βίας καθώς δεν στοχεύουν στη φυσική εξόντωση του αντιπάλου αλλά στην αδρανοποίηση του μέσω της διασποράς στις εχθρικές δυνάμεις ή των εχθρικά διακείμενων προς τις ημέτερες δυνάμεις πολιτών, του φόβου και του πανικού. Αποτελούν ένα χρήσιμο εργαλείο της πολιτικής και της στρατιωτικής ηγεσίας για την μείωση της φθοράς που προκαλεί η πολεμική διαδικασία στις φίλιες δυνάμεις και την ταυτόχρονη αύξηση της αντίστοιχης φθοράς που υφίστανται οι εχθρικές. Οι ψυχολογικές επιχειρήσεις είναι αδύνατο να κερδίσουν τον πόλεμο αλλά μέσω της πτώσης του ηθικού του αντιπάλου, μπορούν να αποδειχτούν ο καταλύτης της συντόμευσης του προς όφελος αυτού που τις διεξάγει (Λίτσας Ν.Σ. 2010, σ. 313-314).

Είναι γεγονός ότι στο διεθνές σύστημα, παρατηρείται μια αέναη αντιπαλότητα μεταξύ των κρατών αλλά και εθνοτήτων και ομάδων πληθυσμού που χρησιμοποιούν κάθε είδους και μορφής μέσα και τρόπους, προκειμένου να επιβάλουν τη θέληση τους έναντι του αντιπάλου. Τα μέσα αυτά μπορούν να ενταχθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις υλικές δυνάμεις (υλικά και μέσα, τεχνολογία, όγκος ανθρώπινου δυναμικού κλπ) ενώ η δεύτερη τις ηθικές δυνάμεις. Η δεύτερη κατηγορία των ηθικών δυνάμεων βασίζεται στο τρόπο σκέψης και δράσης των ανθρώπων που αποτελούν παράγωγα του πολιτισμικού, πολιτικού, οικονομικού, θρησκευτικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, μέσα στα οποία ανατράφηκαν και διαβιούν.

Ο συνδυασμός και των δύο δυνάμεων δύναται να δημιουργήσει αποτελεσματική ισχύ. Κάθε δραστηριότητα που αποσκοπεί στον επηρεασμό της ψυχοπνευματικής κατάστασης, διάθεσης, στάσης και γενικότερα την συμπεριφοράς του ανθρώπου ή ομάδας ανθρώπων, ονομάζεται ψυχολογική ενέργεια. Όταν ένα

σύνολο ψυχολογικών ενεργειών λαμβάνουν χώρα και υλοποιούνται στα πλαίσια ενός προδιαγραμμένου σχεδίου, ονομάζονται Ψυχολογικές Επιχειρήσεις (ΨΕ) και ανήκουν στις δραστηριότητες που ασκούν «επιρροή» (Γ.Ε. ΕΘ.Α ΔΔΨΕ 2014, σ. 1).

ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Εκτός από την φυσική διάσταση μιας στρατιωτικής ή μη σύγκρουσης, υφίσταται και η ψυχολογική, η οποία είναι εξίσου σημαντική με την πρώτη. Η σύγκρουση αποτελεί έναν συνεχή αγώνα μεταξύ διαφορετικών θελήσεων που λαμβάνουν χώρα στον εγκέφαλο των ατόμων και ως εκ τούτου η στάση και συμπεριφορά των ανθρώπων καθορίζει την έκβαση της. Έτσι καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική η προσπάθεια χειραγώγησης της θέλησης των αντίπαλων ηγετών, των στρατιωτικών δυνάμεων και του πληθυσμού, να αποδεχτούν τους ημέτερους αντικειμενικούς σκοπούς. Στην στρατιωτική ορολογία οι ΨΕ ορίζονται ως οι σχεδιασμένες δραστηριότητες οι οποίες χρησιμοποιώντας μεθόδους επικοινωνίας και άλλα μέσα και κατευθύνονται σε συγκεκριμένα ακροατήρια με σκοπό να επηρεάσουν τις αντιλήψεις, στάσεις και συμπεριφορές τους, για την επίτευξη πολιτικών και στρατιωτικών ημετέρων αντικειμενικών σκοπών (Γ.Ε. ΕΘ.Α ΔΔΨΕ 2014, Κεφ. 2).

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Αποτελούν σχεδιασμένες ψυχολογικές δραστηριότητες σε ειρήνη, κρίση και πόλεμο που στόχο έχουν να επηρεάσουν θετικά και να κερδίσουν την υποστήριξη και τη συνεργασία των φιλικά προσκείμενων και ουδετέρων κρατών ή εθνών ή ομάδων, κάμπτοντας παράλληλα τη θέληση και τις δυνατότητες του εχθρού στους εκάστοτε θεθέντες αντικειμενικούς σκοπούς από την πολιτική ηγεσία. Ο σχεδιασμός και η διεξαγωγή τους πραγματοποιείται υπό την επίβλεψη της πολιτικής ηγεσίας και οι ΑΝΣΚ είναι πολιτικής φύσεως και συνήθως έχουν ορίζοντα μακράς διάρκειας. Αφορούν κατά βάση πολιτιστικές, πολιτικές, διπλωματικές, οικονομικές ή και στρατιωτικές δραστηριότητες με την εμπλοκή στρατιωτικών οργάνων, εφόσον κριθεί σκόπιμη, να αφορά τη παροχή συνδρομής και μόνο, στον αρμόδιο κυβερνητικό φορέα που διεξάγει στρατηγική ΨΕ (Γ.Ε. ΕΘ.Α ΔΔΨΕ 2014, Κεφ. 2).

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΕΔΙΟΥ ΜΑΧΗΣ

Είναι οι σχεδιασμένες ψυχολογικές δραστηριότητες που αποβλέπουν στην ψυχολογική πίεση επί του αντιπάλου και του άμαχου πληθυσμού, που βρίσκεται υπό τον έλεγχό του, προκειμένου να επιτευχθούν οι επιχειρησιακοί και τακτικοί αντικειμενικοί σκοποί. Στόχος τους είναι η πτώση του ηθικό του εχθρού, η πρόκληση απάθειας, ηττοπάθειας, ασυμφωνίας με τους διοικητές, η πρόκληση διχόνοιας, αβεβαιότητας, κινήτρων για λιποταξία και αυτομόληση από τις τάξεις του αντιπάλου. Οι ανωτέρω δραστηριότητες πρέπει να είναι συντονισμένες με την πολιτική των Στρατηγικών ΨΕ (Γ.Ε. ΕΘ.Α ΔΔΨΕ 2014, Κεφ. 2).

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ

Οι ΨΕ σταθεροποίησης υποβοηθούν την επιβολή ή την διατήρηση της τάξης και της ασφάλειας στην περιοχή επιχειρήσεων και στα μετόπισθεν των δυνάμεων μας. Επίσης στοχεύουν στο να αποκτήσουν την υποστήριξη του τοπικού πληθυσμού σε έδαφος που ελέγχεται από τις φίλιες δυνάμεις, ώστε να εξασφαλιστούν οι πολιτικοί και στρατιωτικοί ΑΝΣΚ (Γ.Ε. ΕΘ.Α ΔΔΨΕ 2014, Κεφ. 2).

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Αφορούν ψυχολογικές δραστηριότητες που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των επιχειρήσεων υποστήριξης της ειρήνης, και σκοπεύουν στη δημιουργία κλίματος υποστήριξης και συνεργασίας μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών και του άμαχου πληθυσμού, έτσι ώστε να αποτραπεί η βία (Γ.Ε. ΕΘ.Α ΔΔΨΕ 2014, Κεφ. 2).

ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Για να μπορέσουν οι ΨΕ να είναι επιτυχείς χρησιμοποιούνται διάφορες τεχνικές, όπως είναι η προπαγάνδα, η αντιπροπαγάνδα, η ενημέρωση και η ζύμωση. Η προπαγάνδα αποτελεί επιστημονική τεχνική της εσκεμμένης διαδόσεως πληροφοριών και ιδεών για τον ευμενή επηρεασμό της σκέψης, των αισθημάτων, της στάσης και τη συμπεριφοράς ενός ακροατηρίου, προς όφελος αυτού που τη διενεργεί. Η προπαγάνδα διακρίνεται σε Λευκή, Φαιά και Μαύρη, με την πρώτη να παρουσιάζεται σαν να προέρχεται από πηγή που είναι διαφορετική από την πραγματική, την Φαιά να μην φανερώνει ότι προέρχεται από ορισμένες πηγές, ενώ η

Λευκή τίθεται φανερά σε κυκλοφορία από αυτόν που τη διεξάγει ή από όργανο εξουσιοδοτημένο από αυτόν (Γ.Ε. ΕΘ.Α ΔΔΨΕ 2014, Κεφ. 2).

Οι ΨΕ με κύριο όπλο τους την προπαγάνδα, στοχεύουν στο να αποτρέψουν τον αντίπαλο από το να εμπλακεί σε πόλεμό ή να συνεχίσει να συμμετέχει σε αυτόν. Η προπαγάνδα χρησιμοποιείται ως εργαλείο κάμψης της βούλησης του αντιπάλου για αντίσταση και συμβάλει έτσι θετικά στην ελαχιστοποίηση της φθοράς των ημέτερων δυνάμεων τόσο σε έμπυχο όσο και σε υλικοτεχνικό επίπεδο. Η προπαγάνδα στοχεύει στο να εμποδίσει την ικανότητα και την θέληση του αντιπάλου κράτους να συμμετάσχει στην πολεμική προσπάθεια με μια σειρά από μεθόδους. Κάποιες μέθοδοι προπαγάνδας στοχεύουν στην αποδόμηση της διεθνούς εικόνας ενός κράτους στο διεθνές σύστημα προκειμένου να περιορίσουν πιθανούς συμμάχους αλλά και να αμβλύνουν τις διεθνείς αντιδράσεις σε περίπτωση επίθεσης ή δημιουργίας αποσταθεροποίησης στο κράτος-στόχο.

Πρέπει να αναφερθεί, ότι μια άλλη μέθοδος προπαγάνδας είναι και η δημιουργία θυλάκων εσωτερικής αντίδρασης στο εσωτερικό του αντίπαλου κράτους. Ο πιο συνήθης τρόπος επιτυχίας θυλάκων εσωτερικής αντίδρασης, είναι η δημιουργία της «πέμπτης φάλαγγας». Ο όρος αυτός αποδίδεται στον χαρακτηρισμό της πληθυσμιακής μάζας που είναι πλήρως ενταγμένη στην κοινωνική δομή του αντιπάλου κράτους, και μπορεί να εκτελέσει δολιοφθορές σε αυτό ή να λειτουργήσει ως κομιστής κρίσιμων πληροφοριών για κρίσιμες στρατιωτικές υποδομές και κοινωνικά ζητήματα που το αφορούν. Αυτές οι λειτουργίες με κατάλληλη εκμετάλλευση από τις αντίπαλες δυνάμεις μπορούν να επιφέρουν την ραγδαία πτώση του ηθικού του λαού και να κάμψουν την επιθυμία του για αντίσταση. Η πρακτική της «πέμπτης φάλαγγας» ιστορικά, αποτελεί σύνηθες φαινόμενο που εμφανίζεται κατά τη διάρκεια εμφύλιων συγκρούσεων (Λίτσας Ν. Σ. 2014, σ. 238).

Η αντιπροπαγάνδα, στην ουσία είναι η προπαγάνδα που κατευθύνεται προς τον αντίπαλο ή προς οποιαδήποτε συγκεκριμένη ομάδα και σκοπεύει να αντικρούσει ή να ανατρέψει και να επικρατήσει της εχθρικής προπαγάνδας. Η Ενημέρωση αφορά δραστηριότητες μετάδοσης γνώσεων, διαλύσεως πλανών και αντικρούσεως κάθε εχθρικής προπαγάνδας. Απευθύνεται τόσο στο στράτευμα όσο και στο λαό, προκειμένου να εξυψώσει το εθνικό φρόνημα τους και να τους καταστήσει απρόσβλητους από κάθε εχθρική ψυχολογική επιρροή. Παρόμοια τεχνική αποτελεί

και η διαφώτιση που αναφέρεται στη σαφή και πλήρη διευκρίνιση και παροχή πληροφοριών επί κάποιου θέματος, σε σημείο που να μη μένει καμία πτυχή του σκοτεινή (Γ.Ε. ΕΘ.Α ΔΔΨΕ 2014, Κεφ. 2).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

ΕΟΚΑ

Στους εθνικοαπελευθερωτικούς πολέμους, στους οποίους παρατηρούμε την σύγκρουση ενός μικρού και πρωτόγονου έθνους ενάντια σε μια μεγάλη βιομηχανική δύναμη που διαθέτει σαφώς υπέρτερη ισχύ, το ζητούμενο των ανταρτών δεν είναι η κατάκτηση ή η τρομοκρατία, αλλά η δημιουργία μιας αβάσταχτης κατάστασης για τις δυνάμεις κατοχής (Taber R. 1969, σ. 114). Η τρομοκρατία προκαλεί με την σειρά της, τακτικές αντιτρομοκρατίας που θα προκαλέσουν μεγαλύτερη καταπίεση στον πληθυσμό και συνακόλουθα θα τον φέρουν εγγύτερα στους αντάρτες (Taber R. 1969, σ. 116).

Στο πλαίσιο αυτό, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε η ΕΟΚΑ, η οποία αρχικά απαρτιζόταν από ελάχιστες ολιγάριθμες ομάδες που δεν ξεπερνούσαν τους ογδόντα αντάρτες. Στόχος δεν ήταν να επιτύχουν την απελευθέρωση της Κύπρου μέσω της στρατιωτικής νίκης, αλλά να αναγκάσουν τη Μ. Βρετανία να αποσυρθεί μέσω της φθοράς που θα της δημιουργούσαν. Ο Γρίβας λοιπόν, επέλεξε να στελεχώσει την ΕΟΚΑ με όχι περισσότερους από χίλιους άνδρες, οι οποίοι όμως είχαν σημαντική βοήθεια από τον ντόπιο πληθυσμό μέσω της λήψης ασύλου (κρησφύγετα) και εφοδιασμού, αλλά και με τη διοργάνωση διαδηλώσεων και απεργιών. Η τακτική της βρετανικής πλευράς να αυξήσει την στρατιωτική της παρουσία στο νησί και να καταπιέσει τον Ελληνοκυπριακό πληθυσμό δεν απέφερε κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα, αλλά αντίθετα έκανε τον λαό να συμπαθήσει και να υποστηρίξει ακόμη περισσότερο την ΕΟΚΑ (Taber R. 1969, σ. 137-138).

Στον ψυχολογικό τομέα, οι επιχειρήσεις της ΕΟΚΑ τόνωσαν το ηθικό του αγωνιζόμενου λαού και αποθάρρυναν τους ντόπιους καταδότες και συνεργάτες των Άγγλων. Ο ηρωικός αγώνας των ανταρτών που υπέστησαν αρκετές δολοφονίες από τους κατακτητές³⁵, κέρδισε την συμπάθεια της Ελλάδας και του υπόλοιπου κόσμου.

³⁵ Ειδικά ο ηρωικός θάνατος του Γρηγόρη Αυξεντίου.

Η καθολική συμμετοχή των Ελληνοκυπρίων ήταν η σημαντική παράμετρος που έκανε τον αγώνα επιτυχή.

Ο Γρίβας αναλύοντας την τακτική που ακολούθησε, θεωρούσε πολύ επικίνδυνο να αυξήσει το μέγεθος των ομάδων πέρα από ένα ορισμένο σημείο, το οποίο το ονόμαζε «σημείο κορεσμού». Το σημείο αυτό, σύμφωνα με τον Γρίβα, καθορίζεται από τη φυσική διαμόρφωση του θεάτρου επιχειρήσεων, την ικανότητα των μαχητών, τις ανάγκες σε εφοδιασμό, την ακολουθητέα τακτική και την ανάγκη για ελαχιστοποίηση των απωλειών (Taber R. 1969, σ. 143).

Σχετικά με την τακτική που ακολούθησαν οι Άγγλοι, ο Γρίβας θεωρούσε ότι η μόνη ελπίδα επιτυχίας ήταν να παίξουν τη «γάτα με το ποντίκι», δηλαδή να χρησιμοποιήσουν μικρές εκπαιδευμένες ομάδες ανορθόδοξου πολέμου, που θα ενεργούσαν με πονηριά και υπομονή και θα χτυπούσαν με απόλυτο αιφνιδιασμό τις αντάρτικες ομάδες (Taber R. 1969, σ. 149). Ο Γρίβας ουσιαστικά επαναλαμβάνει την σκέψη του Ναπολέοντα, που οι Βρετανοί αγνόησαν: «τον αντάρτη θα πρέπει να τον μάχεται ως αντάρτης».

Σε αντίθεση με το πρώτο αντάρτικο, ο αγώνας της ΕΟΚΑ Β΄ δεν υπήρξε επιτυχής, διότι δεν διέθετε την απαραίτητη λαϊκή συναίνεση αλλά ούτε στρεφόταν εναντίον του αποικιοκράτη, αλλά εναντίον της νόμιμης και δημοκρατικά εκλεγμένης κυπριακής κυβέρνησης. Ουσιαστικά, μετέβαλε τον χαρακτήρα του πολέμου από εθνικοαπελευθερωτικό σε εμφύλιο.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΜΦΥΛΙΟΣ

Στον 20^ο αιώνα, μόνο ένας επαναστατικός πόλεμος έλαβε χώρα σε «καπιταλιστικό» κράτος – την Ελλάδα το 1945-50 – και οι επαναστάτες νικήθηκαν (Galula D. 1964, σ. XII). Στην περίπτωση του Ελληνικού εμφυλίου, η ηγεσία του ΚΚΕ παραδόξως αγνόησε τα λενινιστικά μαθήματα οργάνωσης του επαναστατικού πολέμου, αλλά και τους υπόλοιπους θεωρητικούς του ανταρτοπολέμου. Τα σημαντικότερα λάθη μπορούν να προσδιοριστούν στην αδυναμία πρόσκτησης της συμπάθειας του λαού και την επιμονή κατάκτησης και κατοχής εδαφών με όποιο κόστος αντί ενός μακροχρόνιου αγώνα φθοράς που θα προβλημάτιζε σοβαρά την κεντρική κυβέρνηση.

Η επιλογή συμμετοχής του Δημοκρατικού Στρατού, σε συμβατικές μάχες με τα πολυπληθέστερα στρατεύματα, τον καλύτερο οπλισμό και τα μέσα ανεφοδιασμού του Εθνικού Στρατού, φαντάζει παράλογη και ακατανόητη. Σημαντικό ρόλο έπαιξε βεβαίως και το αρχικό δίλλημα της ηγεσίας του ΚΚΕ ανάμεσα στην επιλογή της ομαλής δημοκρατικής εξέλιξης και τον εμφύλιο πόλεμο. Η καθυστέρηση που προέκυψε μέχρι την οριστική απόφαση αποστέρησε από τον Δημοκρατικό Στρατό τον αναγκαίο για την προετοιμασία χρόνο και πολύτιμες εφεδρείες σε ανθρώπους και πολεμικό υλικό.

Η περίοδος (1945-1950) της κομμουνιστικής εξέγερσης στην Ελλάδα, αποτελεί μια κλασική περίπτωση του τι μπορεί να πάει στραβά σε μια εξέγερση· είναι ένα παράδειγμα αποτυχίας εξαιτίας, μεταξύ άλλων λιγότερο ουσιαστικών λόγων, της έλλειψης ενός υπέρτατου σκοπού. Το Κομμουνιστικό Κόμμα, το ΕΑΜ, και η στρατιωτική του πτέρυγα ο ΕΛΑΣ, γιγαντώθηκαν κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όταν το σύνολο του ελληνικού πληθυσμού αντιστάθηκε στους Γερμανούς εισβολείς. Ο ΕΛΑΣ στο τελικό στάδιο της αντίστασης εναντίον των γερμανικών δυνάμεων κατοχής, δεν κατάφερε να εξαλείψει τις υπόλοιπες μικρές εθνικιστικές αντάρτικες ομάδες όπως ο ΕΔΕΣ, λόγω της αυτοσυγκράτησης που έπρεπε να επιδείξει, δεδομένης της ισχυρής εξάρτησης του από την υποστήριξη των Δυτικών Συμμάχων (Galula D. 1964, σ. 55).

Μόλις απελευθερώθηκε η χώρα, το ΕΑΜ δεν μπόρεσε να βρει σοβαρό λόγο ύπαρξης. Η Ελλάδα είχε μικρή βιομηχανία και συνεπώς δεν υπήρχε προλεταριάτο, εκτός από τους λιμενεργάτες του Πειραιά και τους εργάτες των καπνοβιομηχανιών· οι ναυτεργάτες, οι οποίοι λόγω της φύσης της δουλειάς τους βρίσκονταν σε συνεχείς μετακινήσεις, δεν μπορούσαν να παρέξουν συνεχή υποστήριξη. Δεν υπήρξε επίσης κάποιο σοβαρό αγροτικό πρόβλημα για να εκμεταλλευτούν. Οι πλούσιοι Έλληνες καπιταλιστές, των οποίων οι περιουσίες είχαν γίνει στο εξωτερικό, αποτελούσαν μάλλον αντικείμενο θαυμασμού παρά εχθρότητας από ένα έθνος που διέθετε εμπορικό πνεύμα. Δεν υπήρχε επίσης σημαντικός διαχωρισμός των τάξεων, καθώς ο υπουργός του Ναυτικού μπορούσε κάλλιστα να είναι ξάδελφος ενός σερβιτόρου.

Κάνοντας τα πράγματα χειρότερα, οι Έλληνες κομμουνιστές είχαν αναγκαστικά συμμαχήσει με τη Βουλγαρία, παραδοσιακά εχθρική χώρα για τους Έλληνες· τη Γιουγκοσλαβία, η οποία αξίωνε την ενσωμάτωση στην επικράτεια της

Μακεδονίας· την Αλβανία, από την οποία η Ελλάδα διεκδικούσε την Βόρεια Ήπειρο. Με τον εθνικό αλτρωτισμό να είναι τόσο ισχυρός στην περιοχή των Βαλκανίων, η δημοτικότητα των Ελλήνων Κομμουνιστών δεν θα μπορούσε να είναι υψηλή (Galula D. 1964, σ. 14). Η επανάσταση είναι εξ ορισμού ένα μαζικό φαινόμενο στο οποίο χωρίς την μαζική συμμετοχή ή τουλάχιστον την λαϊκή υποστήριξη δεν μπορεί να επιτύχει. Η περίπτωση του Ελληνικού εμφυλίου επιβεβαιώνει αυτό το αξίωμα (Taber R. 1969, σ. 159-165).

Όταν πλέον αποφασίστηκε η επιλογή της καταφυγής στον αντάρτικο αγώνα, η έξοδος των υποψήφιων ανταρτών στο βουνό είχε καταστεί σχεδόν αδύνατη, ενώ οι ιδεολογικά συμπαθούντες είχαν ήδη σταλεί σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Υπήρξε επίσης η δημιουργία εδαφικών ζωνών από την κεντρική κυβέρνηση στις οποίες υπήρχε απουσία ανθρώπων, εφοδίων και χώρων που θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί ο ΔΣ. Πολύ σημαντικός παράγοντας, που έπαιξε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην ήττα των ανταρτών, υπήρξε η σύγκρουση του Τίτο με την ΕΣΣΔ. Η εξέλιξη αυτή αποστέρησε από τον ΔΣΕ να την κρίσιμη υποστήριξη της Γιουγκοσλαβίας και τον οδήγησε στην ολοκληρωτική ήττα. Αυτό συνέβη ακριβώς τη στιγμή, που οι αντάρτες είχαν οργανώσει και μετασχηματίσει τις δυνάμεις τους σε μεγάλες και ευάλωτες συμβατικές στρατιωτικές μονάδες, και χρειάζονταν ισχυρή εξωτερική βοήθεια (Galula D. 1964, σ. 30).

Η ιδιαίτερα σημασία της ύπαρξης όμορων κρατών που είναι ιδεολογικά συμπαθείς στον αντάρτικο αγώνα, φαίνεται και στην περίπτωση των περιοχών της Ελλάδας που δεν συνόρευαν με άλλες βαλκανικές χώρες. Η Πελοπόννησος, η Κρήτη και τα νησιά του Αιγαίου, υπήρξαν τα εδάφη που ο ΔΣΕ κυριολεκτικά αποδεκατίστηκε και οι λιγοστοί επιζήσαντες κρυβόντουσαν μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1960 στα βουνά. Μια χώρα είναι εύκολο να αντιμετωπίσει τους αντάρτες μέσω της σταδιακής εκκαθάρισης των περιοχών που βρίσκονται υπό τον έλεγχο τους. Έτσι, οι ελληνικές εθνικές δυνάμεις είχαν εύκολο έργο κατά της επιχειρήσεις εκκαθάρισης της Πελοποννήσου. Το μεγάλο μήκος των συνόρων μιας χώρας, ιδίως εάν οι γειτονικές χώρες είναι φιλικές προς τους αντάρτες, όπως συνέβη στην Ελλάδα, την Ινδοκίνα και την Αλγερία, ευνοεί τον ανταρτοπόλεμο. Το έδαφος βοηθά τους αντάρτες στο βαθμό που αυτό είναι τραχύ και δυσκολοδιάβατο, είτε λόγω της ύπαρξης των βουνών και των βάλτων ή λόγω της πυκνής βλάστησης. Τα βουνά

της Ελλάδας έδωσαν ένα ισχυρό πλεονέκτημα στους αντάρτες (Galula D. 1964, σ. 26).

Κατά τη διάρκεια της Ελληνικού εμφυλίου, η κεντρική κυβέρνηση επέλεξε να αντιμετωπίσει και να εκκαθαρίσει τους αντάρτες στην περιοχή της Θεσσαλίας στην κεντρική Ελλάδα· αμέσως μετά, κινήθηκε ανατολικά και βόρεια ενάντια στα κομμουνιστικά προπύργια που είχαν αναπτυχθεί κατά μήκος των συνόρων με τις βαλκανικές χώρες. Οι κομμουνιστές αντάρτες αποσύρθηκαν ασφαλώς στα εδάφη των όμορων συμπαθούντων χωρών για να επανεμφανιστούν σε άλλες περιοχές. Η πρώτη επίθεση του Εθνικού Στρατού απέτυχε. Στη δεύτερη προσπάθεια του το 1949-1950, ο Εθνικός Στρατός υιοθέτησε διαφορετική στρατηγική, εκκαθαρίζοντας αρχικά την Πελοπόννησο, στη συνέχεια τη Θεσσαλία, και τελικά τις παραμεθόριες περιοχές. Αυτή η στρατηγική τους έδωσε τη νίκη, συνεπικουρούμενη και από την αποστασία του Τίτο από το σοβιετικό μπλοκ που εμπόδιζε τους αντάρτες να εισέλθουν στην Γιουγκοσλαβική επικράτειά (Galula D. 1964, σ. 71).

Χρησιμοποιώντας ό,τι δυνάμεις είχαν στο τέλος του πολέμου, και αξιοποιώντας τα δυσπρόσιτα εδάφη, αποσυρόμενοι σε ασφαλές άσυλο πέρα από τα σύνορα των όμορων συμπαθούντων κρατών, όταν αυτό ήταν αναγκαίο, οι κομμουνιστές αντάρτες ήταν σε θέση να διεξάγουν ανορθόδοξες επιχειρήσεις, αλλά όχι αληθινό ανταρτοπόλεμο. Στην πραγματικότητα, οι μονάδες διείσδυσης τους, έπρεπε να κρύβονται από τον ντόπιο πληθυσμό όταν δεν μπορούσαν να τον εκφοβίσουν, και οι επιχειρήσεις τους διαρκούσαν όσο το επέτρεπαν οι προμήθειες που μετέφεραν μαζί τους. Ο ΕΛΑΣ ήταν υποχρεωμένος να επιστρατεύει αντάρτες με τη βία. Κάθε φορά που οι απρόθυμοι νεοσύλλεκτοι, βρίσκονταν εκτός επιτήρησης από κάποιου «πολιτικό κομισάριο», εγκατέλειπαν τον Δημοκρατικό και προσχωρούσαν στον Εθνικό στρατό (Galula D. 1964, σ. 14).

Ο κύριος λόγος που ο εμφύλιος διήρκεσε τόσο πολύ ήταν ότι, στην αρχή, οι τακτικές κυβερνητικές δυνάμεις αποτελούνταν από μια μόνο ταξιαρχία, η οποία είχε πολεμήσει στο πλευρό των Συμμάχων στο Θέατρο της Μεσογείου και ήταν σαφώς πολύ μικρότερης δύναμης από τους αντάρτες. Από τη στιγμή που ο στρατός αναδιοργανώθηκε και ενισχύθηκε, πρώτα με τη βρετανική και στη συνέχεια, με την Αμερικάνικη βοήθεια, ο Εθνικός στρατός ανέλαβε να εκκαθαρίσει σταδιακά την χώρα από τους αντάρτες με καθαρά στρατιωτική δράση. Μια εκκαθαρισμένη από

αντάρτες περιοχή, παρέμενε ως τέτοια με την βοήθεια τοπικών πολιτοφυλακών· αυτό το σχέδιο δράσης δεν ενείχε ρίσκο καθώς ο τοπικός πληθυσμός έτρεφε αντικομμουνιστικά αισθήματα (Galula D. 1964, σ. 14-15).

Η αποτυχία των Ελλήνων Κομμουνιστών ανταρτών μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στο ρίσκο που πήραν, όταν οργάνωσαν τις δυνάμεις τους σε τάγματα, συντάγματα, και μεραρχίες, και μετέτρεψαν το αντάρτικο σε συμβατικό πόλεμο. Οι Vietminh έκαναν το ίδιο λάθος το 1951 στο Tonkin, και υπέστησαν σοβαρές αποτυχίες (Galula D. 1964, σ. 9-10).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η έννοια της εσωτερικής ασφάλειας, δεν είχε βαρύτητα για τους εκπροσώπους της κλασικής στρατηγικής σκέψης, είτε αυτή αναδυόταν ως ζήτημα επιβίωσης είτε ως στοιχείο προστασίας του κοινωνικοπολιτικού συστήματος από την τρομοκρατία και τους διεθνιστικούς πολέμους. Η τρομοκρατία ιδιαίτερα περιοριζόταν, κυρίως στο επίπεδο της θαλάσσιας πειρατείας. Αντίθετα, ο ανταρτοπόλεμος αναγνωριζόταν ως φαινόμενο προς ανάλυση, όμως η ανάλυση αυτή τον περιόριζε στα πλαίσια μιας εναλλακτικής τακτικής αντιμετώπισης του εχθρού ή αποσυντονισμού της πολιτικής και πολιτειακής δομής του κράτους-στόχου.

Στα σύγχρονα θέατρα επιχειρήσεων, αποδίδεται πλέον βαρύνουσα σημασία στον πόλεμο φθοράς, ενώ οι συμβατικές εμπλοκές μεγάλης κλίμακας και οι αποφασιστικές μάχες του παρελθόντος σπανίζουν. Ο ασύμμετρος πόλεμος χαρακτηρίζεται από την επιθυμία του ανίσχυρου δρώντα να παλέψει για την πρωτογενή του επιβίωση ενάντια στον ισχυρότερο που προσδοκά να επικρατήσει προκειμένου να υλοποιήσει τους πολιτικούς του αντικειμενικούς σκοπούς. Από την άλλη μεριά ένας ισχυρός στρατός που δύναται να αντιμετωπίσει επιτυχώς, με ανορθόδοξες επιχειρήσεις δολιοφθοράς, μια ασύμμετρη εμπλοκή από έναν λιγότερο ισχυρό αντίπαλο, ουσιαστικά μάχεται για την στρατηγική του επικράτηση ως να αφορά την πρωτογενή του επιβίωση.

Έχει γίνει πλέον προφανές ότι, οι ανορθόδοξες επιχειρήσεις αποτελούν τμήμα του ασύμμετρου πολέμου και η πολυπλοκότητα της σύγχρονης φύσης των απειλών αλλά και του τεχνολογικά εξελιγμένου οπλοστασίου που διαθέτουν πλέον τόσο οι εθνοκρατικοί δρώντες όσο και οι τρομοκρατικές ομάδες ή τα κράτη-παρίες, οδηγούν τους σύγχρονους στρατηγιστές να ενσκήψουν επισταμένως σε αυτές. Ο ανορθόδοξος πόλεμος έπαψε πλέον να αποτελεί βασική επιλογή ανεπίσημων δρώντων (κράτη-παρίες), αλλά πλέον υφίσταται ως σημαντική παράμετρος στον στρατηγικό σχεδιασμό των επίσημων κρατών, είτε πρόκειται για μεγάλες είτε για περιφερειακές δυνάμεις, ακόμη και για μικρά κράτη.

Η έννοια του ανορθόδοξου πολέμου στον 21^ο αιώνα περιλαμβάνει πολεμικές επιχειρήσεις που σχετίζονται κυρίως με τον ανταρτοπόλεμο, την τρομοκρατία, τον ηλεκτρονικό πόλεμο (cyber-warfare) κ.α. Οι απειλές, που καλείται να αντιμετωπίσει

σήμερα ένας τακτικός στρατός που εντάσσεται σε έναν οργανωμένο κρατικό δρόντα, χαρακτηρίζονται από «ασυμμετρία» μεταξύ του μικρού μεγέθους και των καταστροφικών αποτελεσμάτων που αυτές μπορούν να επιφέρουν. Η σύγχρονη τεχνολογία μπορεί να προσδώσει σε μικρές ομάδες μαχητών την δυνατότητα να επιτύχουν ανυπολόγιστα πλήγματα κατά πολύ ισχυρότερων στρατιωτικών δυνάμεων και κρατών.

Μέσα από την ιστορική καταγραφή προκύπτει ότι ο ανταρτοπόλεμος σε όλες τις μορφές του, αποτελεί επιλογή τακτικής πολέμου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κάθε εθνική, κοινωνική, και «αξιακή» συλλογικότητα χωρίς να αποτελεί αποκλειστικό προνόμιο ιδεολογικά ακραίων ομάδων. Ο ανταρτοπόλεμος αποτελεί μια ειδική μορφή του πολέμου και επιβεβαιώνει τον κλασικό ορισμό του Κλαούζεβιτς «περί της συνέχειας της πολιτικής με άλλα μέσα». Επομένως αποτελεί το μέσο για την επίτευξη μιας πολιτικής στόχευσης. Στην σημερινή εποχή που οι δυτικές κυρίως κοινωνίες εμφανίζουν υψηλή πληθυσμιακή πυκνωση και ακόμη μεγαλύτερη πληροφοριακή και τεχνολογική συγκέντρωση, ο ανταρτοπόλεμος και η κλασική τρομοκρατία θα αντικατασταθούν σταδιακά από την νέα τρομοκρατία όπως προέβλεψε ο μεγάλος διανοητής Π. Κονδύλης. Στην νέα μορφή πολέμων, όπως ήδη βλέπουμε στις περιπτώσεις της Συρίας και της Ουκρανίας, η εχθρότητα γίνεται απόλυτη και ο πόλεμος ολοκληρωτικός. Ο διαχωρισμός μεταξύ του μαχητή, του πολιτοφύλακα, του άμαχου, του συμπαθούντα και του ουδέτερου θα είναι όλο και λιγότερο διακριτή. Για τους λιγότερο αισιόδοξους, η τρομοκρατία, ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός και ο εθνικισμός, αναμένεται να ενταθούν και να επεκταθούν σε όλο το Διεθνές Σύστημα με αποτέλεσμα η καντιανή ειρήνη και η διεθνής έννομη τάξη να αντικατασταθεί από τον χομπσιανό «πόλεμο όλων εναντίον όλων».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bellany C. *Knights in white armour: The new art of war and peace.* . London: Random House UK, 1996.
2. Boot M. «www.foreignaffairs.com.» *The Evolution of Irregular War. Insurgents and Guerrillas From Akkadia to Afghanistan.* Μάρτιος - Απρίλιος 2013. <https://www.foreignaffairs.com/articles/2013-02-05/evolution-irregular-war> (πρόσβαση Αύγουστος 2015).
3. Brigadier Foster A. N. «Changing the Army for Counterinsurgency Operations.» *Military Review*, November-December 2005.
4. Britannica. *Encyclopedia Britannica Blog.* 7 December 2012. <http://blogs.britannica.com/2012/12/ungentlemanly-warfare> (πρόσβαση August 2015).
5. Clausewitz v. C. *Περί του Πολέμου.* Ε' ανατύπωση. Μετάφραση: Ξεπουλιά Ν. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, 1999.
6. el.metapedia. *el.metapedia.org - Βιογραφία Κάρλ Σμίτ.* 2015. <http://el.metapedia.org> (πρόσβαση Αύγουστος 2015).
7. Galula D. *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice.* New York: Frederick A. Praeger, 1964.
8. Griffith B. S. *Mao Tse-Tung on Guerrilla Warfare.* New York & Washington: Praeger, 1961.
9. Kitson F. *Low Intensity Operations - Subversion, Insurgency, Peace-Keeping.* Great Britain: Faber and Faber (paperback edition printed in 1991 by Clays Ltd St Ives Plc) , 1971.
10. Morales P. O. *www.umng.edu.co - The evolution of counterinsurgency warfare: A historical overview (Revista – Bogota Colombia Vol. 6 No).* Ιούλιος 2011. <http://www.umng.edu.co/documents/63968/76123/9..pdf> (πρόσβαση Αύγουστος 2015).
11. Schmitt C. *The Theory of the Partisan: A Commentary/Remark on the Concept of the Political.* Μετάφραση: 2004 Michigan State University Press. Berlin, 1962.
12. Sun Tzu. *Η τέχνη του πολέμου.* 2003. Μετάφραση: Ρένα Λέκκου - Δάντου. Αθήνα: Περίπλους, 2003.
13. Taber R. *Ο πόλεμος του ψύλλου .Θεωρία και πρακτική του ανταρτοπολέμου.* 1976. Μετάφραση: Σ.Μάνδρος. New York: Κάλβος, 1969.

14. U.S. DoD. *The Joint Chiefs of Staff Dictionary of Military Terms*. New York,: U.S. Department of Defense, 1988.
15. US Army John F. Kennedy SWC. *Principles of Resistance, Student Handout*,. US Army, John F. Kennedy Special Warfare Center, 1977.
16. wikipedia. *el.wikipedia.org - Παναγιώτης Κονδύλης (Βιογραφία)*. 2015. <https://el.wikipedia.org> (πρόσβαση 2015).
17. Γ.Ε. ΕΘ.Α ΔΔΨΕ. *Διακλαδικό Δόγμα Ψυχολογικών Επιχειρήσεων*. Αθήνα: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, 2014.
18. Γ.Ε.ΕΘ.Α ΔΔΕΕ. *Διακλαδικό Δόγμα Ειδικών Επιχειρήσεων*. Αθήνα: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, 2014.
19. Κολιόπουλος Κ. *Η στρατηγική σκέψη από την αρχαιότητα έως σήμερα*. Βάρη Αττικής: Ποιότητα, 2008.
20. Κονδύλης Π. *Θεωρία του Πολέμου*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1998.
21. Κουσκουβέλης Ι. Η. *Θεωρία Διεθνών Σχέσεων στον Ψυχρό Πόλεμο: Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική*. Αθήνα: Ποιότητα, 2000.
22. Λίτσας Ν. Σ. *Ιλιάδα και διεθνής πολιτική: Μια θεωρητική προσέγγιση*. Βάρη Αττικής: Ποιότητα, 2014.
23. Λίτσας Ν.Σ. *Πόλεμος και ορθολογισμός: Θεωρητικές προεκτάσεις και στρατηγικές εφαρμογές*. Βάρη Αττικής: Ποιότητα, 2010.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ – ΜΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Στο τέλος του 17^{ου} και τις αρχές του 18^{ου} αιώνα συντελέστηκε η εξάπλωση του εμπορίου, το οποίο απέφερε σημαντικά κέρδη στα ευρωπαϊκά κράτη και κατέστησε τον έλεγχο των θαλάσσιων και χερσαίων οδών αναγκαία παράμετρο συνέχισης του. Αυτό είχε ως συνέπεια, οι μεγάλες ναυτικές δυνάμεις της εποχής να συνάψουν κοινές συμφωνίες για την αντιμετώπιση της υπ' αριθμόν ένα απειλής για το ελεύθερο εμπόριο, την πειρατεία. Η ανάγκη για την εξάλειψη της πειρατείας που απειλούσε τα κέρδη από το θαλάσσιο εμπόριο και κατ' επέκταση απειλούσε τα εθνικά συμφέροντα, οδήγησε στις εν λόγω διακρατικές συνεργασίες.

Παρόμοια φαινόμενα παρατηρούμε και σήμερα με τις μεγάλες δυνάμεις να αντιδρούν ανάλογα απέναντι στη αναβίωση της θαλάσσιας πειρατείας από τους Σομαλούς ισλαμιστές Shabab. Είναι χαρακτηριστική η συμμετοχή της Κίνας στην προστασία της ελεύθερης ναυσιπλοΐας έξω από τον κόλπο της Σομαλίας με τις ναυτικές της δυνάμεις, εγκαταλείποντας για πρώτη φορά στην ιστορία της τη στρατηγική της εσωστρέφειας. Η Ιαπωνία επίσης φαίνεται να είναι αποφασισμένη, για πρώτη φορά μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου πολέμου, να αποστείλει ναυτικές δυνάμεις στην προαναφερόμενη περιοχή, αγνοώντας τον πασιφισμό που έχει η ίδια θεσπίσει στο σύνταγμα της από το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα (Λίτσας Ν.Σ. 2010, σ. 64).

Ο γράφων ως νεαρός υποπλοίαρχος, είχε την εμπειρία της συμμετοχής, ως πλήρωμα της Φ/Γ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ, στην επιχείρηση Enduring Freedom το 2003³⁶. Το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, μετά από σχετική απόφαση του ΚΥΣΕΑ, συνεισέφερε μια φρεγάτα³⁷ στο πλαίσιο της εν λόγω επιχείρησης των Ηνωμένων Πολιτειών και των Συμμάχων τους στην περιοχή της Κεντρικής Ασίας. Η Πολυεθνική Ναυτική Δύναμη επιχειρούσε στη θαλάσσια περιοχή της Ερυθράς Θάλασσας, της Αραβικής Θάλασσας, του Περσικού Κόλπου και του Ινδικού Ωκεανού. Η αποστολή περιελάμβανε: Ναυτικές Επιχειρήσεις Ανάσχεσης ΜΙΟ (Maritime Interception Operations), επιχειρήσεις προστασίας Μονάδων

³⁶ Από τον Φεβρουάριο έως τον Μάιο του 2003.

³⁷ Στην οποία επέβαινε αριθμός βατραχανθρώπων που ανήκουν στην Ομάδα Υποβρυχίων Καταστροφών (ΟΥΚ).

ανεφοδιασμού και Αεροπλανοφόρων. επιχειρήσεις Ελέγχου και προστασίας θαλασσίων οδών επικοινωνίας SLOC (Sea Lines of Communication) και επιχειρήσεις Έρευνας και Διάσωσης SAR (Search and Rescue).

Η προετοιμασία της αποστολής υπήρξε ιδιαίτερα επίπονη, καθώς η αποστολή του πλοίου συνέπιπτε με τις προετοιμασίες, εκ μέρους των ΗΠΑ και των συμμάχων της, για την εισβολή στο Ιράκ. Υπήρχε διάχυτη η ανησυχία της πιθανότητας χρησιμοποίησης βιολογικών και χημικών όπλων από πλευράς του Σαντάμ και αυτός ήταν ένας καλός λόγος για συνεχή εκπαίδευση αντιμετώπισης της απειλής. Το ηθικό ήταν ιδιαίτερα υψηλό, αλλά στο πίσω μέρος του μυαλού του πληρώματος υπήρχε πάντα το ερώτημα, αν πράγματι η συμμετοχή μας στην αποστολή εξυπηρετούσε ουσιαστικά τα εθνικά μας συμφέροντα. Οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου ήταν ένα σοκαριστικό γεγονός, αλλά οι επιπτώσεις της τρομοκρατίας φάνταζαν ιδιαίτερα μακρινές για όλους μας. Στο πρώτο μέρος της αποστολής, κύρια έργο μας υπήρξε ο εντοπισμός και η ανάσχεση πλοιαρίων που πιθανόν να μετέφεραν παράνομο οπλισμό σε τρομοκρατικές ομάδες, έξω από τα στενά του Ορμούζ και εντός του Περσικού Κόλπου. Επίσης έργο μας υπήρξε, η συνοδεία αμερικανικών επίτακτων εμπορικών πλοίων που μετέφεραν οπλισμό για την επικείμενη επίθεση στο Ιράκ, χωρίς βέβαια ποτέ να γνωρίζουμε επισήμως το φορτίο τους.

Οι μνήμες από την τρομοκρατική επίθεση πλοιαρίου αυτοκτονίας στο USS Cole στο λιμάνι του Άντεν το 2000, ήταν ακόμα νωπές, και τέτοιου είδους επιθέσεις αποτελούσαν την σοβαρότερη απειλή για το πλοίο μας. Ο γράφων απέκτησε την πρώτη «πολεμική» του εμπειρία κατά την αντιμετώπιση τέτοιων ανορθόδοξων τακτικών ως αξιωματικός γέφυρας, σε τρεις περιπτώσεις, σε μια εκ των οποίων ερίφθησαν προειδοποιητικά πυρά. Η τακτική των πλοιαρίων ήταν απλή στη σύλληψη της, καθώς κατά ομάδες έπλεαν αμέριμνα δήθεν στην περιοχή προσομοιάζοντας αλιευτικά σκάφη και όταν έφθαναν σε κοντινή απόσταση από το πλοίο ανέπτυσσαν ταχύτητα και κατευθύνονταν εναντίον του πλοίου. Το πλεονέκτημα αυτών των πλοιαρίων ήταν ο απόλυτος αιφνιδιασμός καθώς ήταν σχεδόν αδύνατο, λόγω του μικρού μεγέθους τους, να τα εντοπίσει κανείς σε μακρινή απόσταση. Ο χρόνος για να αντιδράσει το πλοίο στην απειλή ήταν μικρός και γινόταν ακόμη μικρότερος κατά την διάρκεια της νύχτας.

Ιδιαίτερη εντύπωση προκάλεσε στον γράφοντα, όταν μελετούσε σε σχετικό εγχειρίδιο τις δυνάμεις του Ιρανικού Ναυτικού, η ένταξη στις δυνάμεις του μεγάλου αριθμού jet ski με δύο άτομα πλήρωμα, εκ των οποίων το ένα μετέφερε εκτοξευτήρα ρουκετών RPG. Μια ανορθόδοξη τακτική που μπορεί να προκαλέσει μεγάλα προβλήματα στον όποιο εχθρό, ιδιαίτερα στα στενά του Ορμούζ, όπου η ναυτιλιακή κίνηση είναι ιδιαίτερα αυξημένη και οι δυνατότητες ελιγμού των πλοίων περιορισμένες.

Η έναρξη του πολέμου στο Ιράκ βρήκε το πλοίο σε περιπολία εντός του Περσικού Κόλπου, καθώς ετοιμαζόταν να καταπλεύσει στο Μπαχρέιν για ανεφοδιασμό και ξεκούραση του πληρώματος. Υπήρξε τότε το δίλημμα, αν θα έπρεπε να καταπλεύσουμε ή να συνεχίσουμε να πλέουμε καθώς ήταν δεδομένο ότι στην θάλασσα θα μπορούσαμε να αντιμετωπίσουμε καλύτερα την όποια επίθεση με χημικά ή βιολογικά όπλα που τυχόν θα επιχειρούσε ο Σαντάμ. Πρέπει να αναφερθεί, ότι στον πρώτο πόλεμο του κόλπου το 1991, υπήρξαν επιθέσεις με πυραύλους Scud στο Μπαχρέιν που αποτελούσε την βάση ανεφοδιασμού μας. Τελικά το πλοίο κατέπλευσε και η ιστορία απέδειξε ότι οι στρατιωτικές δυνατότητες του Σαντάμ είτε ήταν περιορισμένες είτε δεν πρόλαβαν να αναπτυχθούν. Στην μνήμη του πληρώματος, όμως έμεινε χαραγμένη η συνεχής επιφυλακή για τυχόν αντιμετώπιση τρομοκρατικής επίθεσης³⁸ στο λιμάνι από θρησκευτικά ομόδοξους με τους Ιρακινούς, πολίτες του Μπαχρέιν, και η αγωνία εντοπισμού θαλάσσιων ναρκών που οι πληροφορίες ανέφεραν ότι είχε αφήσει το καθεστώς του Σαντάμ να παρασύρονται στον Περσικό Κόλπο, ως μια τελευταία απονενοημένη πράξη πριν την κατάρρευση. Στην μνήμη του όμως έμεινε χαραγμένη και η εικόνα των διαδηλώσεων στην πατρίδα με το αίτημα της άμεσης επιστροφής της φρεγάτας πίσω.

Ο γράφων όμως, ως Ύπαρχος πλέον της Φρεγάτας ΑΔΡΙΑΣ, συμμετείχε και στην επιχείρηση ATALANTA εναντίον της πειρατείας, από τον Σεπτέμβριο έως τον Δεκέμβριο του 2009, στον κόλπο του Άντεν και τον Ινδικό ωκεανό. Σε αυτή την αποστολή, δεν υπήρχαν δεύτερες σκέψεις ως προς το ορθόν της συμμετοχής μας, καθώς η διαφύλαξη των συμφερόντων της πρώτης παγκοσμίως Ποντοπόρου

³⁸ Είναι χαρακτηριστική η γενναία αντίδραση του πληρώματος αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις η εμφάνιση της ατελούς φύσης (ανθρωπολογικής ατέλει) του ανθρώπου, όταν η έκρηξη ενός μηχανισμού έξω από την ναυτική βάση, από διαμαρτυρομένους πολίτες του Μπαχρέιν, θεωρήθηκε ως επίθεση με χημικά. Αξίζει επίσης να σημειωθεί, και η εντός πεντάλεπτου ανακοίνωση της αδιασταύρωτης είδησης της επίθεσης με χημικά από γνωστό ελληνικό τηλεοπτικό κανάλι.

Ναυτιλίας μας θεωρήθηκε από το πλήρωμα ως «ιερή υποχρέωση». Η αποστολή ήταν ιδιαίτερα επιτυχής, καθώς αδρανοποιήθηκαν τρεις πειρατικές ομάδες στον Ινδικό Ωκεανό και άμβλυναν εν μέρει την αγωνία και το άγχος για την ασφαλή εκτέλεση της νηοψίας από την ομάδα των βατραχανθρώπων. Δυστυχώς, μελανό σημείο αποτέλεσε η πειρατεία του Ελληνικού Δεξαμενόπλοιου MARAN CENTAURUS, στο οποίο παρά το γεγονός ότι σχεδιάστηκε επιχείρηση ανακατάληψης, προτιμήθηκε τελικά η παράδοση λύτρων για την απελευθέρωση του.

Το περιστατικό αυτό, έκανε τον γράφοντα να εκτιμήσει την ιδιαίτερη σημασία της επιμελητείας πολέμου, καθώς το περιστατικό συνέβη όταν η Φρεγάτα ήταν εν πλω στην μέση του Ινδικού ωκεανού, χιλιάδες μίλια μακριά από την κοντινότερη βάση ανεφοδιασμού. Η διακριτική παρακολούθηση του δεξαμενόπλοιου, έξω από το λιμάνι του Χαράρντερε στην εχθρική Σομαλία διήρκησε δεκαεπτά μέρες³⁹ και δοκίμασε την ικανότητα μας να χρησιμοποιήσουμε με φειδώ τόσο τα λίγα αποθέματα τροφής όσο και τα καύσιμα που μειώνονταν επικίνδυνα. Οι τακτικές των πειρατών, λίγο έως πολύ είναι γνωστές: αυτό που έκανε ιδιαίτερη εντύπωση στον γράφοντα, ήταν η συμμετοχή στην επιχείρηση κρατών όπως η Κίνα, η Ρωσία, η Ιαπωνία και η Ινδία, οι οποίες αν και μεγάλες ναυτικές δυνάμεις με ιδιαίτερη ισχύ στο Διεθνές Σύστημα, εγκατέλειψαν την στρατηγική της εσωστρέφειας και με επιμονή αντιμετώπισαν το φαινόμενο της πειρατείας, επιδεικνύοντας σε πολλές περιπτώσεις ιδιαίτερη σκληρότητα προς τους πειρατές.

Η εμπειρία αυτή, επιβεβαίωσε στον γράφοντα την άποψη ότι το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, παρά το μέγεθος του, θα πρέπει να επιχειρεί σε όλες τις θάλασσες του πλανήτη: όπου δηλαδή, η πολιτεία θεωρεί ότι διακυβεύονται ζωτικά συμφέροντα του Ελληνικού έθνους και επίσης επιβεβαίωσε για άλλη μια φορά το ανθρωπιστικό του μεγαλείο μέσω της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ακόμη και στους πειρατές. Ταυτόχρονα όμως προβληματίστηκε για τον μινιμαλιστικό τρόπο που αντιμετωπίζει κάποιες καταστάσεις⁴⁰, όπως είναι η ύπαρξη Κανόνων Εμπλοκής που απαιτούν την συναινετική νηοψία, ακόμη και για ένα πειρατικό πλοiάριο, αλλά και την αποφυγή ανακατάληψης του δεξαμενόπλοιου λόγω πιθανών ανθρωπινών

³⁹ Μέχρι να αντικατασταθούμε από την Φρεγάτα ΣΑΛΑΜΙΣ, η οποία και συνέχισε την παρακολούθηση, έως την απελευθέρωση του πλοίου μετά την παράδοση των λύτρων.

⁴⁰ Που τείνουν να πάρουν την μορφή στρατηγικής κουλτούρας, αν πραγματικά υφίσταται τέτοιος όρος.

απωλειών. Αν μια χώρα, ακόμη και μικρή, θέλει πραγματικά να είναι ισχυρή θα πρέπει, όπως είπε και ο μεγάλος Ναύαρχος Π. Κουντουριώτης, «να προορίζει τα πλοία και τα πληρώματα της για να κινδυνεύουν».